

SKUPŠTINA CRNE GORE
Odbor za ljudska prava i slobode

Broj 00-63-8/21-
Podgorica, 28. decembar 2021. godine

IZVJEŠTAJ O RADU ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE U 2021. GODINI

Foto:Igor Šljivčanin

Treća sjednica, 21.01.2021.

Foto:Igor Šljivčanin

Četvrta sjednica, 24.02.2021.

Sastanak sa specijalnom izvijestiteljkom UN-a, 10.09.2021

Multilateralni sastanak HUGEN-a, 29.09.2021.

Posjeta Centru za prihvat u Spuzu, 10.11.2021.

Posjeta Dječjem domu „Mladost“ i Dnevnom centru za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju u Herceg Novom, 17.11.2021.

SADRŽAJ

UVOD.....	3
STEPEN REALIZACIJE AKTIVNOSTI UTVRĐENIH PLANOM ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE ZA 2021. GODINU.....	7
AKTIVNOSTI KOJE JE ODBOR ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE REALIZOVAO IZVAN PLANA AKTIVNOSTI ZA 2021. GODINU.....	16
MEĐUNARODNE AKTIVNOSTI ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE	17
SARADNJA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE SA VESTMINSTERSKOM FONDACIJOM ZA DEMOKRATIJU- UČEŠĆE ODBORA U PROJEKTU “KREIRANJE PARLAMENTARNE MREŽE O LJUDSKIM PRAVIMA NA ZAPADNOM BALKANU”	19
OSTALE AKTIVNOSTI ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE	22
STATISTIČKI PODACI O RADU ODBORA U 2021. GODINI.....	23
PRISUSTVO PREDSJEDNIKA I ČLANOVA ODBORA SJEDNICAMA ODBORA U 2021. GODINI.....	24
INFORMACIJA O PREDSTAVKAMA GRAĐANA I PRAVNIH LICA DOSTAVLJENIM ODBORU ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE TOKOM 2021. GODINE	26
INFORMACIJA O AKTIVNOSTIMA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE, KAO RADNOG TIJELA NADLEŽNOG ZA NADZOR NAD PRIMJENOM I PRAĆENJEM POŠTOVANJA ETIČKOG KODEKSA POSLANIKA (NADLEŽNOST ODBORA UTVRĐENA ČLANOM 14 ETIČKOG KODEKSA POSLANIKA)	29
USVOJENI ZAKLJUČCI ODBORA PROSLIJEĐENI SKUPŠTINI CRNE GORE, KOLEGIJUMU PREDSJEDNIKA SKUPŠTINE, RESORNIM MINISTARSTVIMA, NADLEŽNIM ORGANIMA I INSTITUCIJAMA, MEĐUNARODNIM I NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA U FUNKCIJI REALIZACIJE AKTIVNOSTI IZ GODIŠNJEG PLANA ODBORA	32
ADMINISTRATIVNI KAPACITETI ODBORA	61
ZAKLJUČAK	62

IZVJEŠTAJ O RADU ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE U 2021. GODINI

UVOD

Ovim Izvještajem nastoje se prikazati aktivnosti koje je Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore realizovao tokom 2021. godine.

U fokusu obaveza, na planu zakonodavne i kontrolne funkcije Skupštine Crne Gore, u skladu sa praksom usvajanja planskih dokumenata kojim se unapređuje predvidivost rada Skupštine i njenih radnih tijela, u funkciji povećanja stepena javnosti rada, kao mjere nadzora nad samim kvalitetom zakonodavnih i kontrolnih aktivnosti, **Odbor za ljudska prava i slobode je na Šestoj sjednici, održanoj 28. aprila 2021. godine,**

usvojio Plan aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2021. godinu, sačinjen na osnovu:

- Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2020. godinu,
- Programa rada Vlade Crne Gore za 2021. godinu,
- Akcionog plana za jačanje zakonodavne i kontrolne uloge Skupštine Crne Gore u 2021. godini i
- jednog broja nerealizovanih aktivnosti iz Plana aktivnosti Odbora za 2020. godinu.

Planom aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2021. godinu utvrđeno je 59 aktivnosti.

Plan aktivnosti Odbora utvrđen je razmatranjem predloga zakona, shodno nadležnosti ovog radnog tijela, a koje je Vlada Crne Gore utvrdila Programom rada za 2021. godinu kojim su bila obuhvaćena **četiri predloga zakona.**

Takođe, sadržao je i pregled izvještaja koje pojedini organi, saglasno zakonu dostavljaju Skupštini, a koje Odbor za ljudska prava i slobode razmatra kao nadležni odbor. Planom je obuhvaćeno **10 izvještaja** (četiri izvještaja koje nadležni organi, saglasno zakonu dostavljaju Skupštini i godišnji izvještaji o radu i finansijskom poslovanju šest manjinskih savjeta koji su u skladu sa članom 33a Zakona o manjinskim pravima i slobodama dužni da nadležnom radnom tijelu Skupštine do 31. marta tekuće za prethodnu godinu, podnesu izvještaj o radu sa izvještajem o finansijskom poslovanju i izvještajem nezavisnog revizora), kao i razmatranje Izvještaja Odbora za ljudska prava i slobode, kao radnog tijela nadležnog za nadzor nad primjenom i praćenjem poštovanja Etičkog kodeksa poslanika za 2020. godinu.

U okviru kontrolne i nadzorne uloge Odbora planirano je razmatranje akata koje Odbor, **u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine**, može tražiti od državnog organa. Po ovom osnovu, ukupno je bilo planirano razmatranje **12 akata** (Studija „Višedimenzionalno siromaštvo djece u Crnoj Gori“, Izvještaj “Istine i zablude o diskriminaciji”, Izvještaj o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama čiji je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili opština, Izvještaj o primjeni Strategije za ostvarivanje prava djeteta 2019-2023, sa Akcionim planom za 2021-2022, Završni izvještaj o sprovođenju Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2016-2020, Akcioni plan za sprovođenje Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2017-2021. godina, za 2021. godinu, s Izvještajem o realizaciji Akcionog plana za 2019. i 2020. godinu, Akcioni plan za sprovođenje Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2019-2023. za 2021. godinu, sa Izvještajem o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za 2020. godinu, Akcioni plan za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024. za 2021. godinu i Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period

2019-2024. za 2020. godinu, III Izvještaj ekspertske grupe Savjeta Evrope GRETA o implementaciji Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori, Nacionalni dokument za implementaciju Konvencije Savjeta Evrope o suzbijanju i sprečavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija), Srednjeročni izvještaj Crne Gore o implementaciji preporuka dobijenih tokom trećeg ciklusa Opšteg periodičnog pregleda (UPR) i Akcioni plan za realizaciju preporuka UN Komiteta za prava osoba sa invaliditetom za 2021. i 2022. godinu).

Imajući u vidu da krajem 26. saziva Skupština Crne Gore nije razmotrila godišnje izvještaje koje nadležni organi saglasno zakonu dostavljaju Skupštini, a koje je prethodno Odbor za ljudska prava i slobode, kao nadležni odbor, razmotrio i tim povodom predložio Zaključke, Odbor nije bio u mogućnosti da isprati stepen realizacije Zaključaka Skupštine, jer isti tokom 2020. nijesu bili doneseni od strane Skupštine povodom razmatranja: Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2019. godinu, Izvještaja o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2019. godinu, Izvještaja o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2019. godini i Izvještaja o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2019. godinu.

Planom aktivnosti Odbora za 2021. godinu bilo je utvrđeno **praćenje realizacije Zaključaka Odbora za ljudska prava i slobode**, donesenih na:

- na 45. sjednici Odbora, održanoj 29. oktobra 2019. godine povodom razmatranja Strategije manjinske politike 2019-2023. i Akcionog plana za sprovođenje Strategije manjinske politike za 2019-2020. godinu,
- na 60. sjednici Odbora, održanoj 18. juna 2020. godine povodom razmatranja Prelaznog akcionog plana za sprovođenje Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020. za 2020. godinu, s Izvještajem o realizaciji Akcionog plana za 2019. godinu,
- 61. sjednici Odbora, održanoj 18. juna 2020. godine povodom razmatranja Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2019-2023. godina, za 2020. godinu i Izvještaja o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2019-2023. godina za 2019. godinu,
- 46. sjednici Odbora, održanoj 3. decembra 2019. godine povodom razmatranja Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024. i Akcionog plana za implementaciju Strategije za 2019. godinu,
- 42. sjednici, održanoj 30. septembra 2019. godine povodom razmatranja Izvještaja „Djeca i bolesti zavisnosti u Crnoj Gori“,
- Konsultativnom saslušanju na temu „Rad dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom u Crnoj Gori“, održanom na 43. sjednici Odbora, 25. septembra 2019.godine,
- Konsultativnom saslušanju predstavnika osam nadležnih institucija na temu: „Implementacija Akcionog plana za sprovođenje Strategije za prevenciju i zaštitu djece od nasilja od 2017-2021. godine i aktivnosti preduzete na implementaciji Preporuka iz Izvještaja o evaluaciji sistema za praćenje stanja dječjih prava u Crnoj Gori za period 2014-2017. koji je, na zahtjev UNICEF-a, pripremila *Coram International at Coram Children's Legal Centre*“, održanom na 27. sjednici Odbora, 3. decembra 2018. godine,
- Trećoj sjednici Odbora, održanoj 21. januara 2021. godine povodom razmatranja Izvještaja o post-zakonodavnom nadzoru nad Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom,
- Konsultativnom saslušanju na Prvoj zajedničkoj sjednici Odbora za ljudska prava i slobode i Odbora za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje o realizaciji standarda pristupačnosti fizičkog okruženja, prevoznih sredstava, informaciono- komunikacionih tehnologija, javnih objekata i usluga, održanom 28. februara 2018. godine i

- Konsultativnom saslušanju predstavnika Ministarstva pravde, Ministarstva unutrašnjih poslova i Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, održanom na 29. sjednici Odbora, 24. decembra 2018. godine.

Takođe, u skladu sa članom 75 Poslovnika Skupštine bilo je planirano **sedam kontrolnih saslušanja**, a u skladu sa članom 73 Poslovnika Skupštine **jedno konsultativno saslušanje**. Planirano je održavanje **dvije tematske sjednice, dvije konferencije, vebinara, tri multilateralna sastanka i pet sastanaka**.

Planirano je **osam posjeta** Odbora - NVO „Centar za prava djeteta“, Centru za prihvata u Spuzi i na Božaju, instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, JU Dnevni centar za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju- Herceg Novi, Dječjem domu „Mladost“ u Bijeloj, Studijska posjeta Bundestagu u cilju razmjene iskustava o praksi post-zakonodavnog nadzora i upoznavanja sa dobrim praksama u ovoj oblasti, kao i radi razmjene iskustava sa institucijama koje se bave zaštitom ljudskih prava i sloboda u Saveznoj Republici Njemačkoj i Studijska posjeta Parlamentu Poljske (Sejmu)- Komisiji za pravdu i ljudska prava, Komisiji za nacionalne i etničke manjine i Komisiji za predstavke i drugim nadležnim institucijama Poljske koje se bave zaštitom ljudskih i manjinskih prava.

Odbor za ljudska prava i slobode je, uzimajući u obzir preporuke sadržane u dokumentima relevantnih međunarodnih organizacija, institucija i tijela koja se bave ljudskim pravima i slobodama u cilju daljeg snaženja Odbora i kontinuiteta s aktivnostima ovog radnog tijela u prethodnom periodu, posebnu pažnju u 2021. godini posvetio aktivnostima i nadležnim institucijama koje treba da obezbijede veću efikasnost u oblasti: zaštite od diskriminacije, prevencije torture, zaštite prava lica lišenih slobode, zaštite ličnih podataka, prava lica sa invaliditetom, sa posebnim akcentom na prava djece sa invaliditetom i zaštitu prava djeteta u cilju dostizanja standarda definisanih Konvencijom UN o pravima djeteta,

zbog čega je u Planu aktivnosti za 2021. godinu akcenat bio usmjeren na aktivnosti koje se odnose na:

- implementaciju donesenih zakona, jačanjem kontrolne uloge Odbora (čl. 68, 73, 75 i 162 Poslovnika Skupštine Crne Gore),
- zaštitu od diskriminacije,
- prevenciju torture i drugih oblika nečovječnog, surovog ili ponižavajućeg postupanja, u skladu sa preporukama Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT),
- zaštitu prava lica lišenih slobode,
- zaštitu ličnih podataka,
- zaštitu prava lica sa invaliditetom, sa posebnim akcentom na djecu sa invaliditetom,
- zaštitu prava djeteta u cilju dostizanja standarda definisanih Konvencijom UN o pravima djeteta i
- intenziviranje međunarodne saradnje sa subjektima koji se bave pitanjima zaštite ljudskih prava i sloboda, savjetodavnim tijelima Savjeta Evrope i Evropske unije, daljim jačanjem konstruktivne uloge koju Crna Gora ima u regionalnoj saradnji i nastavkom saradnje koju Odbor ima sa odgovarajućim radnim tijelima drugih parlamenata, kao i učešćem članova Odbora na seminarima, konferencijama i drugim međunarodnim aktivnostima, na poziv međunarodnih organizacija, u skladu sa čl. 208, 209 i 210 Poslovnika Skupštine Crne Gore.

Polazeći od nadležnosti Odbora za ljudska prava i slobode, utvrđene članom 44 Poslovnika Skupštine Crne Gore: „Odbor za ljudska prava i slobode razmatra predloge zakona, drugih propisa i opštih akata i druga pitanja koja se odnose na: slobode i prava čovjeka i građanina, sa posebnim osvrtom na manjinska prava, primjenu potvrđenih međunarodnih akata koji se odnose na ostvarivanje, zaštitu i unaprjeđivanje ovih prava, razmatra i zauzima stavove po

predstavkama građana i pravnih lica koje se odnose na ostvarivanje prava građana; prati ostvarivanje dokumenata, mjera i aktivnosti za unaprjeđivanje nacionalne, etničke i druge ravnopravnosti, posebno u oblasti obrazovanja, zdravstva, informisanja, socijalne politike, zapošljavanja, preduzetništva, procesa odlučivanja i sl; učestvuje u pripremi i izradi dokumenata i usaglašavanju zakonodavstva u ovoj oblasti sa standardima u evropskom zakonodavstvu; saraduje sa odgovarajućim radnim tijelima drugih parlamenata i nevladinim organizacijama iz ove oblasti.

Odbor u okviru svoje nadležnosti prati i ocjenjuje usklađenost zakona Crne Gore sa pravnom tekovinom Evropske unije i, na osnovu izvještaja Vlade, prati i ocjenjuje primjenu zakona, posebno zakona iz kojih proizilaze obaveze usaglašene sa pravom Evropske unije.”

Odbor je tokom 2021. godine realizovao određeni broj međunarodnih i drugih aktivnosti predsjednika i članova Odbora, najčešće u onlajn formatu zbog pandemije prouzrokovane virusom COVID-19. Sve aktivnosti Odbor je ostvarivao u skladu sa Ustavom, zakonom i Poslovníkom Skupštine Crne Gore.

U okviru zakonodavne uloge Skupštine, Odbor je u 2021. godini, **u skladu sa članom 137 Poslovníka Skupštine,** razmotrio **dva predloga zakona:** Predlog zakona o budžetu Crne Gore za 2021. godinu i Predlog zakona o budžetu Crne Gore za 2022. godinu.

Odbor je **u okviru kontrolne uloge Skupštine, u skladu sa članom 162 Poslovníka Skupštine,** razmotrio sledeće **godišnje izvještaje:** Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2019. godinu, Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2020. godinu, Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2019. godinu, Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2019. godinu, Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2020. godinu, Izvještaj o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2019. godinu, Izvještaj o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2020. godinu, Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2019. godini i Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2020. godini (sa šest Izvještaja o radu i finansijskom poslovanju manjinskih savjeta za 2020. godinu).

Takođe, u okviru kontrolne uloge, Odbor je razmotrio: Izvještaj o post-zakonodavnom nadzoru nad Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom koji su sačinili istraživači angažovani od Vestminsterske fondacije za demokratiju, Studiju „Višedimenzionalno siromaštvo djece u Crnoj Gori“, koja je sačinjena u saradnji istraživača iz UNICEF-ove Kancelarije za istraživanje – Innocenti u Firenci i Kancelarije UNICEF-a u Crnoj Gori, Poseban izvještaj „Položaj djece u domovima učenika/internatima u Crnoj Gori“, koji je Skupštini Crne Gore podnio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore u skladu sa članom 48 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Treći GRETA Izvještaj o implementaciji Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori, Akcioni plan za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024. za 2021. godinu, Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024. za 2020. godinu, Izvještaj o radu Kancelarije Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu za 2020. godinu, Akcioni plan za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023. za 2021-2022. godinu, Informaciju o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama čiji je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili Opština, Završni izvještaj o sprovođenju Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2016-2020. godina i Strategiju socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025. sa Akcionim planom za 2021. godinu.

U izvještajnom periodu, članovi Odbora imali su određeni broj aktivnosti koje nijesu utvrđene Planom rada Odbora, a sve u cilju promovisanja važnosti poštovanja ljudskih prava i sloboda, kao i zbog sticanja novih iskustava, razmjene znanja i ideja sa predstavnicima drugih država i međunarodnih organizacija.

Nastavljena je saradnja sa **Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore**, kao krovnom institucijom, utvrđenom Ustavom, za zaštitu ljudskih prava i sloboda. Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore i predstavnici Institucije, u skladu sa članom 67 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvuju većini sjednica Odbora, kao i aktivnostima koje organizuje ovaj Odbor. Zaštitnik ili predstavnici Institucije su učestvovali na 13 sjednica Odbora za ljudska prava i slobode održanih tokom 2021. godine i sa članovima Odbora učestvovali u tri posjete institucijama.

Saradnja sa NVO sektorom je intenzivna. Predstavnici nevladinih organizacija po pozivu, u skladu sa članom 67 Poslovnika Skupštine Crne Gore, već dugi niz godina učestvuju na sjednicama i drugim aktivnostima Odbora. U 2021. godini ostvareno je 35 učešća predstavnika nevladinih organizacija na sjednicama Odbora.

Ističemo da u okviru Projekta "Parlamentarni nadzor za bolje upravljanje" koji „Institut alternativa“ sprovodi uz podršku organizacije "Nacionalna zadužbina za demokratiju" od oktobra 2020. godine ova organizacija prati rad pet skupštinskih odbora: Odbora za bezbjednost i odbranu, Odbora za antikorupciju, Odbora za politički sistem, pravosuđe i upravu, Odbora za ekonomiju, finansije i budžet i Odbora za ljudska prava i slobode. Osnovni ciljevi Projekta su da se podstakne kvalitativno nov način razmišljanja o nadzornoj funkciji Skupštine, prije svega kroz motivisanje poslanika i poslanica da pokrenu primjenu različitih vrsta kontrolnih mehanizama i argumentovane rasprave o javnim politikama, da se obezbijedi nezavisan i objektivan, na dokazima zasnovan pregled uticaja koji kontrolni mehanizmi imaju u praksi sa ciljem poboljšanja njihove primjene i da se pruže preporuke koje bi poboljšale zakonski okvir rada parlamenta i rad poslanika. Kao rezultat praćenja rada ovog Odbora „Institut alternativa“ je u decembru 2021. godine objavio Monitoring izvještaj Odbora za ljudska prava i slobode kojim je obuhvaćen period od 17. decembra 2020. do 1. oktobra 2021. godine.

Takođe, NVO „Građanska alijansa“ je u skladu sa Sporazumom o saradnji sa Odborom za ljudska prava i slobode, Zakonodavnim odborom i Odborom za evropske integracije, potpisanim 1. novembra 2018. nastavila da vrši monitoring nad radom Odbora za ljudska prava i slobode.

Saradnja sa međunarodnim organizacijama sa sjedištem u Crnoj Gori takođe je veoma dobra i Odbor u kontinuitetu za svoj rad dobija pohvale od predstavnika međunarodnih organizacija koji po pozivu, u skladu sa članom 67 Poslovnika Skupštine, učestvuju na brojnim sjednicama i aktivnostima Odbora. U 2021. godini ostvareno je 37 učešća predstavnika međunarodnih organizacija na sjednicama Odbora. Takođe, članovi Odbora za ljudska prava i slobode učestvuju na aktivnostima organizovanim od strane međunarodnih organizacija sa sjedištem u Crnoj Gori. I 2021. godinu obilježilo je učešće Odbora za ljudska prava i slobode u projektu Vestminsterske fondacije za demokratiju “Kreiranje parlamentarne mreže o ljudskim pravima na Zapadnom Balkanu” koji se realizuje od aprila 2019. do marta 2022. godine, a o kojem su date detaljnije informacije u okviru poglavlja o saradnji Odbora sa Vestminsterskom fondacijom za demokratiju.

STEPEN REALIZACIJE AKTIVNOSTI UTVRĐENIH PLANOM ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE ZA 2021. GODINU

U 2021. godini Odbor za ljudska prava i slobode je imao **19 sjednica** (**Napomena:** Pored 18 završenih sjednica Odbora, ističemo da je započeta i 19. sjednica Odbora za ljudska prava i slobode, 10. decembra 2021. godine (prvi dan sjednice) na kojoj je bilo planirano održavanje kontrolnog saslušanja ministra finansija i socijalnog staranja mr Milojka Spajića, ali ista je zbog odsustva ministra prekinuta i njen nastavak će biti održan početkom 2022. godine kada se prisustvom ministra finansija i socijalnog staranja, u skladu sa Poslovníkom Skupštine Crne Gore, steknu uslovi za njen nastavak).

Broj aktivnosti utvrđenih Planom aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2021. godinu - 59

Broj realizovanih aktivnosti iz Plana aktivnosti Odbora za 2021. godinu – 34

Broj nerealizovanih aktivnosti iz Plana aktivnosti Odbora za 2021. godinu – 25 (15 aktivnosti nije realizovano iz objektivnih razloga)

Napomena I: Razmatranje:

- Izvještaja o primjeni Strategije za ostvarivanje prava djeteta 2019-2023, sa Akcionim planom za 2021-2022. godinu,
- Akcionog plana za sprovođenje Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2017-2021. godina, za 2021. godinu, s Izvještajem o realizaciji Akcionog plana za 2019. i 2020. godinu,
- Akcionog plana za sprovođenje Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2019-2023. za 2021. godinu, sa Izvještajem o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za 2020. godinu,
- Nacionalnog dokumenta za implementaciju Konvencije Savjeta Evrope o suzbijanju i sprečavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija),
- Srednjeročnog izvještaja Crne Gore o implementaciji preporuka dobijenih tokom trećeg ciklusa Opšteg periodičnog pregleda (UPR),
- Strategije o migracijama i reintegraciji povratnika u Crnoj Gori za period 2021-2025, s Akcionim planom za 2021. i 2022. godinu,
- Akcionog plana za realizaciju preporuka UN Komiteta za prava osoba sa invaliditetom za 2021. i 2022. godinu,
- Godišnjeg izvještaja Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2020. godinu,
- Izvještaja „Istine i zablude o diskriminaciji“,
- Predloga zakona o izmjenama i dopuni Zakona o zabrani diskriminacije,
- Predloga zakona o zaštiti podataka o ličnosti,
- Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nevladinim organizacijama,
- Posjeta Centru za prihvatanje Božaju i sastanak sa predstavnicima Ministarstva unutrašnjih poslova,
- Kontrolno saslušanje predstavnika nadležnih institucija zaduženih za realizaciju Preporuka Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, sadržanih u Izvještaju „Djeca i bolesti zavisnosti u Crnoj Gori“,
- Kontrolno saslušanje na temu „Realizacija Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti 2017-2021. i Preporuka sadržanih u Analizi usklađenosti zakonodavstva u Crnoj Gori sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN o pravima lica sa invaliditetom, sa posebnim akcentom na praćenje realizacije Zaključka Skupštine Crne Gore, donesenog povodom usvajanja Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, objavljenog u „Službenom listu CG“, broj 35/15“,
- Konsultativno saslušanje predstavnika nadležnih institucija na temu „Poštovanje ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori tokom pandemije COVID-19“,
- Kontrolno saslušanje ministra finansija i socijalnog staranja na temu „Rad dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom u Crnoj Gori, sa posebnim akcentom na praćenje realizacije Zaključka Odbora za ljudska prava i slobode sa Konsultativnog saslušanja, održanog 25. septembra 2019. na temu „Rad dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom u Crnoj Gori“ i Preporuka iz Analize intersektorske podrške različitih sistema djeci sa smetnjama u razvoju u Crnoj Gori, koju su pripremile ekspertkinje angažovane od strane UNICEF-a“;

- Kontrolno saslušanje predstavnika nadležnih institucija zaduženih za realizaciju preostalih aktivnosti utvrđenih Akcionim planom za sprovođenje Strategije za prevenciju i zaštitu djece od nasilja 2017-2021. i aktivnosti na implementaciji preporuka iz Izvještaja o evaluaciji sistema za praćenje stanja dječjih prava u Crnoj Gori za period 2014-2017. godina,
- Kontrolno saslušanje predstavnika nadležnih institucija o implementaciji preporuka sadržanih u Izvještaju o post-zakonodavnom nadzoru za Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Zaključka Odbora za ljudska prava i slobode donesenog povodom razmatranja Izvještaja o post-zakonodavnom nadzoru za Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom,
- Kontrolno saslušanje predstavnika nadležnih organa, učesnika Prve zajedničke sjednice Odbora za ljudska prava i slobode i Odbora za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje na temu “Sprovođenje Zaključaka sa Konsultativnog saslušanja dva Odbora iz februara 2018. godine povodom realizacije standarda pristupačnosti fizičkog okruženja, prevoznih sredstava, informaciono-komunikacionih tehnologija, javnih objekata i usluga”,
- Kontrolno saslušanje ministra pravde, ljudskih i manjinskih prava, ministra unutrašnjih poslova i direktora Uprave za izvršenje krivičnih sankcija na temu “Stanje u zatvorskom i pritvorskom sistemu Crne Gore”,
- Sastanak Upravljačkog odbora Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost Zapadnog Balkana (HUGEN),
- Međunarodne aktivnosti- Studijska posjeta Bundestagu i Studijska posjeta Parlamentu Poljske (Sejmu)- Komisiji za pravdu i ljudska prava, Komisiji za nacionalne i etničke manjine i Komisiji za predstavke i drugim nadležnim institucijama Poljske koje se bave zaštitom ljudskih i manjinskih prava i
- učešće predstavnika Odbora za ljudska prava i slobode na Regionalnoj konferenciji “Decentralizacija usluga socijalne i dječje zaštite” koju je organizovala NVO “Centar za prava djeteta Crne Gore” **nijesu realizovani**, pri čemu većina njih nije realizovana iz objektivnih razloga.

Naime, izuzetno važnim smatramo istaći da je Odbor za ljudska prava i slobode bio onemogućen u blagovremenoj realizaciji Planom Odbora za ljudska prava i slobode za 2021. godinu utvrđenih aktivnosti zbog neažurnosti Vlade Crne Gore u pravovremenom usvajanju dokumenata, utvrđenih Programom rada Vlade CG za 2021. godinu. Imajući u vidu navedeno, Predsjednik Odbora se Dopisom, broj 00-63-8/21-38/1 od 26. maja 2021. godine obratio Predsjedniku Skupštine CG i obavijestio ga da smo od strane Vlade Crne Gore zbog nerealizacije njihovih aktivnosti i neusvajanja pojedinih akata blokirani u realizaciji aktivnosti utvrđenih Planom aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2021. godinu. Iako je Vlada dala saglasnost na Predlog plana aktivnosti Odbora koji je pripremljen u skladu sa Programom rada Vlade Crne Gore za 2021. godinu, Predsjednik Odbora nije bio u mogućnosti da blagovremeno zakaže sjednice Odbora i da se razmotre pojedina dokumenta čije usvajanje je Programom rada Vlade Crne Gore za 2021. godinu bilo planirano za I ili II kvartal iz razloga što planirana dokumenta u prva dva kvartala nijesu bila usvojena. Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode je u pomenutom Dopisu Predsjedniku Skupštine Crne Gore iznio mišljenje da bi neusvajanje većeg broja dokumenata do kraja drugog kvartala značajno onemogućilo rad Odbora i realizaciju Planom Odbora utvrđenih aktivnosti. Imajući u vidu da je članom 8 Poslovnika Skupštine Crne Gore propisano da se predsjednik Skupštine, između ostalog, stara o organizaciji rada Skupštine i o blagovremenom i usklađenom radu radnih tijela Skupštine, predsjednik Odbora je ocijenio da o svemu navedenom pravovremeno treba da informiše Predsjednika Skupštine.

Jedan broj dokumenata je usvojen sa zakašnjenjem tako da ih je Odbor za ljudska prava i slobode umjesto u II, razmatrao u III ili IV kvartalu 2021. godine.

Međutim, **ukazujemo da do 20. decembra 2021. godine Vlada Crne Gore nije usvojila sledeća dokumenta:** Nacionalni dokument za implementaciju Konvencije Savjeta Evrope o suzbijanju i sprečavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija), Srednjeročni izvještaj Crne Gore o implementaciji preporuka dobijenih tokom trećeg ciklusa Opšteg periodičnog pregleda (UPR), Akcioni plan za realizaciju preporuka UN Komiteta za prava osoba

sa invaliditetom za 2021. i 2022. godinu, Predlog zakona o izmjenama i dopuni Zakona o zabrani diskriminacije, Predlog zakona o zaštiti podataka o ličnosti i Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nevladinim organizacijama, tako da navedena dokumenta Odbor, iz objektivnih razloga, nije mogao razmotriti.

Takođe, tokom 2021. godine nije održano kontrolno saslušanje ministra finansija i socijalnog staranja mr Milojka Spajića na temu „Rad dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom u Crnoj Gori, sa posebnim akcentom na praćenje realizacije Zaključka Odbora za ljudska prava i slobode sa Konsultativnog saslušanja, održanog 25. septembra 2019. na temu „Rad dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom u Crnoj Gori“ i Preporuka iz Analize intersektorske podrške različitih sistema djeci sa smetnjama u razvoju u Crnoj Gori, koju su pripremile ekspertkinje angažovane od strane UNICEF-a“.

Podsjećanja radi, Odbor je na 18. sjednici, održanoj 30. novembra 2021. godine jednoglasno donio Odluku o kontrolnom saslušanju ministra finansija i socijalnog staranja mr Milojka Spajića. Iako je članom 75 stav 6 Poslovnika Skupštine Crne Gore propisano da su pozvani ovlašćeni predstavnici državnih organa dužni da se odazovu pozivu za kontrolno saslušanje, ministar Spajić je obavijestio da zbog ranije preuzetih obaveza nije u mogućnosti da se odazove pozivu za kontrolno saslušanje, tako da je 19. sjednica Odbora, započeta 10. decembra 2021. godine na predlog predsjednika Odbora prekinuta, a tačan datum nastavka sjednice koja se planira početkom 2022. godine biće naknadno utvrđen kada ministar finansija i socijalnog staranja mr Milojko Spajić obavijesti o terminu kada će biti u mogućnosti da prisustvuje kontrolnom saslušanju.

Planirane međunarodne aktivnosti – dvije studijske posjete i sastanak Upravljačkog odbora HUGEN-a nijesu realizovane zbog mjera koje se primjenjuju u cilju sprečavanja širenja pandemije prouzrokovane virusom COVID-19.

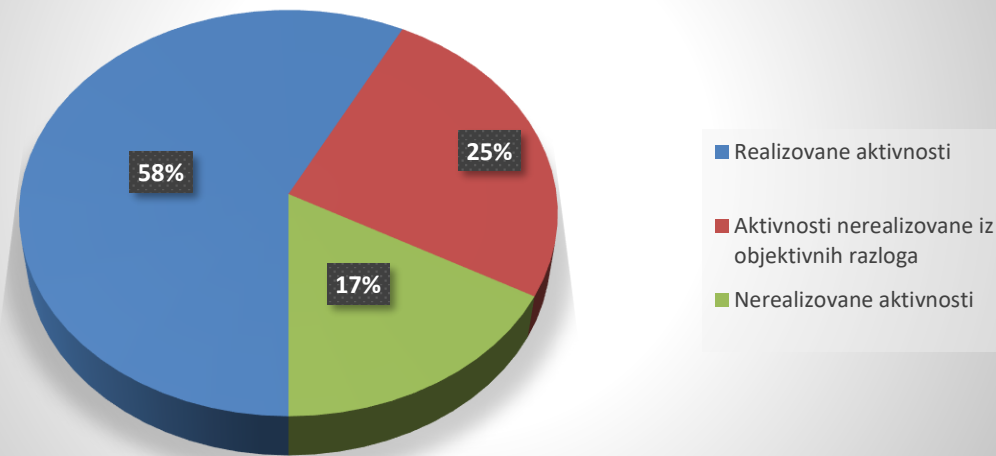
Takođe, određene aktivnosti utvrđene Planom Odbora za ljudska prava i slobode nijesu realizovane u III kvartalu iz razloga što su poslanici Demokratskog fronta tokom septembra i oktobra 2021. godine bojkotovali rad na plenumu Skupštine Crne Gore, a takođe, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode koji pripada Demokratskom frontu u tom vremenskom periodu nije zakazivao sjednice Odbora. Stoga, tokom III kvartala Odbor nije realizovao Kontrolno saslušanje predstavnika nadležnih institucija zaduženih za realizaciju Preporuka Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, sadržanih u Izvještaju „Djeca i bolesti zavisnosti u Crnoj Gori“, Kontrolno saslušanje na temu „Realizacija Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti 2017-2021. i Preporuka sadržanih u Analizi usklađenosti zakonodavstva u Crnoj Gori sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN o pravima lica sa invaliditetom, sa posebnim akcentom na praćenje realizacije Zaključka Skupštine Crne Gore, donesenog povodom usvajanja Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, objavljenog u „Službenom listu CG“, broj 35/15“ i Konsultativno saslušanje predstavnika nadležnih institucija na temu „Poštovanje ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori tokom pandemije COVID-19“.

Imajući u vidu da je Odbor u novembru realizovao određene aktivnosti koje su bile planirane u II ili III kvartalu, isto je uticalo na odlaganje realizacije jednog broja aktivnosti planiranih za IV kvartal.

Napominjemo i da je Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2020. godinu Odboru za ljudska prava i slobode, kao nadležnom odboru, usmjeren 4. novembra 2021. godine i da će isti biti razmotren tokom I kvartala 2022. godine. Takođe, do 20. decembra 2021. godine Odboru od strane Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore nije dostavljen Izvještaj „Istine i zablude o diskriminaciji“ tako da ova aktivnost nije realizovana iz objektivnih razloga.

Napomena II: Realizacija određenog broja nerealizovanih aktivnosti utvrđenih Planom rada Odbora za 2021. godinu, kao i prethodnih godina, planira se u I kvartalu 2022. godine, prije usvajanja plana aktivnosti Odbora za 2022. godinu, dok će određeni broj aktivnosti biti prenešen u plan rada za 2022.

Stepen realizacije Plana aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2021. godinu

Odbor za ljudska prava i slobode u 2021. godini razmotrio je **dva predloga zakona**:

1. Predlog zakona o budžetu Crne Gore za 2021. godinu (*Odbor je razmotrio Predlog zakona na Sedmoj sjednici, održanoj 5. maja 2021. godine i u skladu sa članom 137 stav 4 Poslovnika Skupštine Crne Gore podnio Mišljenje Odboru za ekonomiju, finansije i budžet*);
2. Predlog zakona budžetu Crne Gore za 2022. godinu (*Odbor je razmotrio Predlog zakona na 20. sjednici, održanoj 16. decembra 2021. godine i u skladu sa članom 137 stav 4 Poslovnika Skupštine Crne Gore podnio Mišljenje Odboru za ekonomiju, finansije i budžet*).

Tokom 2021. godine, Odbor je razmotrio sledećih **15 izvještaja (godišnjih)**:

1. Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2019. godinu (*Odbor razmotrio na Osmoj sjednici, održanoj 5. maja 2021. godine i podnio Skupštini Izvještaj sa Predlogom zaključka (u 9 tačaka)/ Skupština Crne Gore 27. saziva, na Četvrtoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2021. godini, povodom razmatranja Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2019. godinu, dana 27. maja 2021. godine, donijela je Zaključak (u 9 tačaka) koji je objavljen u "Službenom listu CG", broj 57/21 od 1. juna 2021. godine*);

2. Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2020. godinu (*Odbor razmotrio na Osmoj sjednici, održanoj 5. maja 2021. godine i podnio Skupštini Izvještaj sa Predlogom zaključka (u 16 tačaka)/ Skupština Crne Gore 27. saziva, na Četvrtoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2021. godini, povodom razmatranja Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2020. godinu, dana 27. maja 2021. godine, donijela je Zaključak (u 16 tačaka) koji je objavljen u "Službenom listu CG", broj 57/21 od 1. juna 2021. godine;*)
3. Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2019. godinu (*Odbor razmotrio na Osmoj sjednici, održanoj 5. maja 2021. godine i podnio Skupštini Izvještaj sa Predlogom zaključka (u 13 tačaka)/ Skupština Crne Gore 27. saziva, na Četvrtoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2021. godini, povodom razmatranja Godišnjeg izvještaja Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2019. godinu, dana 27. maja 2021. godine, donijela je Zaključak (u 13 tačaka) koji je objavljen u "Službenom listu CG", broj 57/21 od 1. juna 2021. godine;*)
4. Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2019. godinu (*Odbor razmotrio na Osmoj sjednici, održanoj 5. maja 2021. godine i podnio Skupštini Izvještaj sa Predlogom zaključka da se ne prihvata Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2019. godinu/ Skupština Crne Gore 27. saziva, na Četvrtoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2021. godini, povodom razmatranja Izvještaja o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2019. godinu, dana 27. maja 2021. godine donijela Zaključak koji je objavljen u „Službenom listu CG“, broj 57/21 od 1. juna 2021. godine;*)
5. Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2020. godinu (*Odbor razmotrio na Osmoj sjednici, održanoj 5. maja 2021. godine i podnio Skupštini Izvještaj sa Predlogom zaključka da se ne prihvata Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2020. godinu/ Skupština Crne Gore 27. saziva, na Četvrtoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2021. godini, povodom razmatranja Izvještaja o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2020. godinu, dana 27. maja 2021. godine donijela Zaključak koji je objavljen u „Službenom listu CG“, broj 57/21 od 1. juna 2021. godine;*)
6. Izvještaj o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2019. godinu (*Odbor razmotrio na Osmoj sjednici, održanoj 5. maja 2021. godine i podnio Skupštini Izvještaj sa Predlogom zaključka (u 8 tačaka)/Skupština Crne Gore 27. saziva, na Četvrtoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2021. godini, povodom razmatranja Izvještaja o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2019. godinu nije prihvatila Predlog zaključka Odbora;*)
7. Izvještaj o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2020. godinu (*Odbor razmotrio na Osmoj sjednici, održanoj 5. maja 2021. godine i podnio Skupštini Izvještaj sa Predlogom zaključka (u 8 tačaka)/ Skupština Crne Gore 27. saziva, na Četvrtoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2021. godini, povodom razmatranja Izvještaja o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2020. godinu nije prihvatila Predlog zaključka Odbora;*)
8. Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2019. godini (*Odbor razmotrio na 15. sjednici, održanoj 3. novembra 2021. godine i podnio Skupštini Izvještaj u kojem obavještava da Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2019. godini nije dobio potrebnu većinu na Odboru/Skupština Crne Gore nije razmatrala navedeni Izvještaj*) i
9. Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2020. godini (sa šest Izvještaja o radu i finansijskom poslovanju manjinskih savjeta za 2020. godinu) (*Odbor razmotrio na 15. sjednici, održanoj 3. novembra 2021. godine i podnio Skupštini Izvještaj u kojem obavještava da Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2020. godini nije dobio potrebnu većinu na Odboru/Skupština Crne Gore nije razmatrala navedeni Izvještaj*).

U skladu sa Planom aktivnosti za 2021. godinu Odbor je razmotrio:

- Izvještaj o post-zakonodavnom nadzoru nad Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom koji su sačinili istraživači angažovani od Vestminsterske fondacije za demokratiju (*Odbor razmotrio na Trećoj sjednici, održanoj 21. januara 2021. godine i povodom Izvještaja donio Zaključak (u 19 tačaka) koji je dostavljen Kolegijumu Predsjednika Skupštine, na upoznavanje i nadležnim institucijama, na realizaciju*),
- Studiju „Višedimenzionalno siromaštvo djece u Crnoj Gori“, koja je sačinjena u saradnji istraživača iz UNICEF-ove Kancelarije za istraživanje – Innocenti u Firenci i Kancelarije UNICEF-a u Crnoj Gori (*Odbor razmotrio na Četvrtoj sjednici, održanoj 24. februara 2021. godine i povodom Studije donio Zaključak (u 13 tačaka) koji je dostavljen Kolegijumu Predsjednika Skupštine, na upoznavanje i nadležnim institucijama, na realizaciju*),
- Izvještaj Odbora za ljudska prava i slobode, kao radnog tijela nadležnog za nadzor nad primjenom i praćenjem poštovanja Etičkog kodeksa poslanika za 2020. godinu (*Odbor razmotrio na Šestoj sjednici, održanoj 28. aprila 2021. godine i isti dostavio Skupštini Crne Gore na dalje postupanje*),
- Treći GRETA Izvještaj o implementaciji Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori, Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024. za 2020. godinu i Akcioni plan za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024, za 2021. godinu (*Odbor razmotrio na 13. sjednici, održanoj 22. jula 2021. godine i povodom Izvještaja i Akcionog plana donio Zaključak (u 18 tačaka) koji je dostavljen Kolegijumu Predsjednika Skupštine, na upoznavanje i nadležnim institucijama, na realizaciju*),
- Izvještaj o radu Kancelarije Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu za 2020. godinu (*Odbor razmotrio na 14. sjednici, održanoj 3. novembra 2021. godine i povodom Izvještaja donio Zaključak (u 6 tačaka) koji je dostavljen Kolegijumu Predsjednika Skupštine, na upoznavanje i nadležnim institucijama, na realizaciju*),
- Akcioni plan za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023. za 2021/2022. godinu (*Odbor razmotrio na 15. sjednici, održanoj 3. novembra 2021. godine i povodom Akcionog plana donio Zaključak (u 8 tačaka) koji je dostavljen Kolegijumu Predsjednika Skupštine, na upoznavanje i nadležnim institucijama, na realizaciju*),
- Informaciju o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama čiji je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili Opština (*Odbor razmotrio na 15. sjednici, održanoj 3. novembra 2021. godine i povodom Informacije donio Zaključak (u 6 tačaka) koji je dostavljen Kolegijumu Predsjednika Skupštine, na upoznavanje i nadležnim institucijama, na realizaciju*),
- Završni izvještaj o sprovođenju Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2016-2020. godina i Strategiju socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025. sa Akcionim planom za 2021. godinu (*Odbor razmotrio na 16. (tematskoj) sjednici, održanoj 5. novembra 2021. godine i tim povodom donio Zaključak (u 12 tačaka) koji je dostavljen Kolegijumu Predsjednika Skupštine, na upoznavanje i nadležnim institucijama, na realizaciju*),

Takođe, Odbor je razmotrio Poseban izvještaj „Položaj djece u domovima učenika/internatima u Crnoj Gori“, koji je Skupštini Crne Gore podnio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore u skladu sa članom 48 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore (*Odbor razmotrio na 13. sjednici, održanoj 22. jula 2021. godine i podnio Skupštini izvještaj sa Predlogom zaključka (u 13 tačaka)/*

Skupština Crne Gore nije razmatrala Poseban izvještaj)- ova aktivnost nije bila utvrđena Planom za 2021. godinu.

Shodno Planu aktivnosti Odbora za 2021. godinu, Odbor je u izvještajnom periodu ukupno **razmatrao realizaciju pet Zaključaka**, koje je Skupština donijela na predlog ovog Odbora, i to:

- 1) Zaključka Skupštine Crne Gore donesenog povodom razmatranja Izvještaja o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2018. godinu, objavljenog u "Službenom listu CG", broj 47/19;
- 2) Zaključka Skupštine Crne Gore donesenog povodom razmatranja Izvještaja o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2018. godini, objavljenog u "Službenom listu CG", broj 37/19;
- 3) Zaključka Skupštine Crne Gore donesenog povodom razmatranja Izvještaja o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2018. godinu, objavljenog u "Službenom listu CG", broj 37/19;
- 4) Zaključka Skupštine Crne Gore donesenog povodom razmatranja Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2018. godinu, objavljenog u "Službenom listu CG", broj 47/19 i
- 5) Zaključka Skupštine Crne Gore donesenog povodom razmatranja Godišnjeg izvještaja Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2019. godinu, objavljenog u „Službenom listu CG“, broj 47/19.

Tokom 2021. godine na sjednicama Odbora za ljudska prava i slobode nije održano nijedno **kontrolno i konsultativno saslušanje**.

Podsjećanja radi, na 18. sjednici Odbora, 30. novembra 2021. godine Odbor je jednoglasno donio Odluku o kontrolnom saslušanju ministra finansija i socijalnog staranja mr Milojka Spajića na temu „Rad dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom u Crnoj Gori, sa posebnim akcentom na praćenje realizacije Zaključka Odbora za ljudska prava i slobode sa Konsultativnog saslušanja, održanog 25. septembra 2019. na temu „Rad dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom u Crnoj Gori“ i Preporuka iz Analize intersektorske podrške različitih sistema djeci sa smetnjama u razvoju u Crnoj Gori, koju su pripremile ekspertkinje angažovane od strane UNICEF-a“. Odlukom je utvrđeno da se kontrolno saslušanje održi 10. decembra 2021. godine. Međutim, kontrolno saslušanje nije održano jer je ministar finansija i socijalnog staranja mr Milojko Spajić, Dopisom broj 01-17600/1 od 6. decembra 2021. koji je dostavljen Odboru za ljudska prava i slobode 8. decembra 2021. godine obavijestio da zbog ranije preuzetih obaveza, nažalost, neće biti u prilici da prisustvuje kontrolnom saslušanju. S obzirom da se u skladu sa Poslovníkom Skupštine Crne Gore nijesu stekli uslovi za održavanje kontrolnog saslušanja, na predlog predsjednika Odbora, 19. sjednica je prekinuta, a tačan datum nastavka sjednice koja se planira početkom 2022. godine biće naknadno utvrđen kada ministar finansija i socijalnog staranja mr Milojko Spajić obavijesti o terminu kada će biti u mogućnosti da prisustvuje kontrolnom saslušanju.

Kada je riječ o aktivnostima Odbora u 2021. u skladu sa Planom realizovane su sledeće aktivnosti:

1. Učešće predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića u emisiji „Horizont“, emitovanoj na Radio Televiziji Crne Gore (RTCG) 14. januara 2021. godine;
2. Sastanak predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića sa predstavnicima Vestminsterske fondacije za demokratiju Ivanom Radojevićem, regionalnim programskim menadžerom Vestminsterske fondacije za demokratiju i Nevenkom Stanković, koordinatorkom programa, održan 20. januara 2021. godine;

3. Učešće predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića na događaju „Dižemo glas za one koje to ne mogu – pravda za žrtve seksualnog nasilja”, koji su organizovali NVO „LGBT Forum Progres“ i NVO „LGBTIQ socijalni centar“, održanom 26. januara 2021. godine u prostorijama SOGI centra u Podgorici;
4. Učešće predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode na Izložbi „Šoa- Kako je to ljudski bilo moguće“ koju je organizovala Skupština Crne Gore povodom Međunarodnog dana sjećanja na žrtve Holokausta 27. januara 2021. godine;
5. Sastanak predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića sa ambasadorom Države Palestine u Crnoj Gori Nj.E. Rabijem Alhantulijem, održan 22. februara 2021. godine;
6. Učešće članova Odbora za ljudska prava i slobode dr Albina Ćemana i Jelena Božović na Multilateralnom sastanku Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost (HUGEN) na temu „Uticaj pandemije COVID-19 na žene“, održanom 2. marta 2021. godine;
7. Učešće predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića i člana Odbora za ljudska prava i slobode Gencija Nimanbegua na Okruglom stolu na temu „Novi dijalog za manjinska prava“, održanom u Podgorici 26. marta 2021. godine;
8. Učešće člana Odbora za ljudska prava i slobode dr Albina Ćemana na Vebinaru na temu “Prezentacija izvještaja o post-zakonodavnom nadzoru Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost (HUGEN)”, održanom 6. aprila 2021. godine;
9. Tematska sjednica Odbora za ljudska prava i slobode „Djeca su djeca“ u susret obilježavanju Međunarodnog dana Roma, 7. aprila 2021. godine;
10. Posjeta Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode NVO „Centar za prava djeteta Crne Gore“, održana 14. maja 2021. godine;
11. Sastanak predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića sa predstavnicima NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“ Milisavom Koraćem, izvršnim direktorom NVO Savez „Naša inicijativa“, Vezinom Ćosović, predsjednicom NVO „Olakšajmo život djeci sa posebnim potrebama“ – Rožaje i Ljiljanom Krstić, predsjednicom NVO Udruženje roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Zrak sunca“ - Herceg Novi, održan 7. juna 2021. godine;
12. Učešće člana Odbora za ljudska prava i slobode dr Albina Ćemana na Multilateralnom sastanku HUGEN mreže na temu „Uticaj pandemije COVID-19 na osobe sa invaliditetom“, održanom 18. juna 2021. godine;
13. Učešće predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića, članice Odbora Jelene Božović, sekretara Odbora Slave Burić i samostalne savjetnice I u Sekretarijatu Odbora Sonje Jokić na Drugoj godišnjoj konferenciji Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost Zapadnog Balkana (HUGEN), održanoj na Kopaoniku u Republici Srbiji od 26. do 28. jula 2021. godine;
14. Učešće predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića, člana Odbora dr Albina Ćemana i stručne službe Odbora na Multilateralnom sastanku Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost Zapadnog Balkana (HUGEN) na temu „Unapređenje položaja romske zajednice-primjena regionalne deklaracije o integraciji Roma iz Poznanja“, održanom 29. septembra 2021. godine;
15. Posjeta Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, održana 26. oktobra 2021. godine;
16. Tematska sjednica Odbora za ljudska prava i slobode povodom obilježavanja Svjetskog dana romskog jezika, održana 5. novembra 2021. godine;
17. Posjeta Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Centru za prihvata u Spuzi, održana 10. novembra 2021. godine;
18. Posjeta predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića Dječjem domu „Mladost“ u Bijeloj i Dnevnom centru za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju u Herceg Novom, održana 17. novembra 2021. godine i
19. Učešće člana Odbora za ljudska prava i slobode dr Albina Ćemana na Šestom sastanku Upravljačkog odbora Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost Zapadnog Balkana (HUGEN), održanom 23. novembra 2021. godine.

AKTIVNOSTI KOJE JE ODBOR ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE REALIZOVAO IZVAN PLANA AKTIVNOSTI ZA 2021. GODINU

Pored Planom utvrđenih aktivnosti, Odbor je u 2021. godini realizovao 12 dodatnih aktivnosti, i to:

1. Učešće sekretara Odbora za ljudska prava i slobode Slave Burić na Konferenciji posvećenoj saradnji između Državne revizorske institucije Crne Gore i Skupštine Crne Gore, podržanoj od strane Vestminsterske fondacije za demokratiju, održanoj u Skupštini Crne Gore 25. i 26. februara 2021. godine;
2. Učešće sekretara Odbora za ljudska prava i slobode Slave Burić i sekretara Administrativnog odbora Goranke Vučinić na Video konferenciji na temu „Nadzor nad izvršnim tijelima potčinjenim Skupštini i saradnja sa institucijom Ombudsmana“ koju je organizovala SIGMA 2. aprila 2021.godine;
3. Sastanak predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića i člana Odbora dr Albina Ćemana sa programskim menadžerom Vestminsterske fondacije za demokratiju za Zapadni Balkan Ivanom Radojevićem i direktoricom Kancelarije Vestminsterske fondacije za demokratiju u Crnoj Gori Anom Milutinović, održan u Podgorici 4. juna 2021. godine;
4. Razmatranje Predloga rezolucije o genocidu u Srebrenici, koji su podnijeli poslanici: mr Ervin Ibrahimović, dr Dragutin Papović, dr Damir Šehović, mr Raško Konjević, Genci Nimanbegu, Fatmir Ćeka i Andrija Popović (*Odbor razmotrio na Desetoj sjednici održanoj 1. juna 2021. godine/Amandmane Odbor razmotrio na 11. i 12. sjednici održanim 9. i 16. juna 2021. godine/ Skupština Crne Gore 27. saziva na Četvrtoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2021. godini, dana 17. juna 2021. godine donijela je Rezoluciju o genocidu u Srebrenici koja je objavljena u „Službenom listu CG“, broj 66/21 od 21. juna 2021. godine*);
5. Razmatranje Posebnog izvještaja „Položaj djece u domovima učenika/internatima u Crnoj Gori“, koji je Skupštini Crne Gore podnio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore u skladu sa članom 48 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore (*Odbor razmotrio na 13. sjednici, održanoj 22. jula 2021. godine i podnio Skupštini izvještaj sa Predlogom zaključka (u 13 tačaka)/Skupština Crne Gore nije razmatrala Poseban izvještaj*);
6. Sastanak predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića sa ekspertskom misijom Ujedinjenih nacija zaduženom za operacionalizaciju Globalne Strategije UN-a i Akcionog plana o govoru mržnje na nacionalnom nivou koju je predvodio ekspert za dijalog, medijaciju i izgradnju infrastrukture za mir Emanuel Habuke Bombande, održan 1. septembra 2021. godine;
7. Sastanak predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića sa specijalnom izvjestiteljkom UN-a o prodaji i seksualnom iskorišćavanju djece, uključujući dječju prostituciju, dječju pornografiju i proizvodnju materijala o seksualnom zlostavljanju djece Mamom Fatimom Singhate, održan 10. septembra 2021. godine;
8. Učešće članice Odbora za ljudska prava i slobode Jelene Božović na Radionici koju je organizovao Odbor za rodnu ravnopravnost na temu „Osnove rodne ravnopravnosti“, održanoj u Podgorici 30. septembra 2021. godine;
9. Razmatranje Izvještaja o radu Kancelarije Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom u Strazburu za 2020. godinu na 14. sjednici Odbora, održanoj 3. novembra 2021. godine;

10. Učešće predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića na Panel diskusiji o nasilju nad djecom, koju su organizovali Skupština Crne Gore i Predstavništvo UNICEF-a u Crnoj Gori 23. novembra 2021. godine;
11. Učešće članice Odbora za ljudska prava i slobode Jelene Božović na Konferenciji „Politička volja- Mogućnosti za unapređenje nacionalnog odgovora na zloupotrebu psihoaktivnih supstanci sa specifičnim osvrtom na oporavak“, održanoj u Podgorici 23. novembra 2021. godine i
12. Učešće predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića i sekretara Odbora Slave Burić na Regionalnoj konferenciji „Inkluzivne politike za Rome” održanoj 8. decembra 2021. godine.

MEĐUNARODNE AKTIVNOSTI ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE

Međunarodne aktivnosti su realizovane u manjem intenzitetu nego prethodnih godina zbog okolnosti prouzrokovanih pandemijom koronavirusa. Značajan broj događaja je organizovan u onlajn formatu, održavanjem virtuelnih sastanaka.

Ipak, Odbor za ljudska prava i slobode je u izvještajnom periodu nastavio međunarodnu saradnju koja se ogledala prvenstveno u učešću Odbora u projektu Vestminsterske fondacije za demokratiju (WFD) „Kreiranje parlamentarne mreže o ljudskim pravima na Zapadnom Balkanu“ koji se realizuje uz podršku Vlade Kraljevine Norveške.

Podsjećanja radi, Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore 24. jula 2019. godine je uključen u Projekat WFD-a u kojem učestvuju parlamentarna radna tijela koja se bave ljudskim pravima i rodnom ravnopravnošću iz osam parlamenata, odnosno šest zemalja Zapadnog Balkana: Albanija, Bosna i Hercegovina, Republika Sjeverna Makedonija, Republika Kosovo, Srbija i Crna Gora. Ovaj regionalni parlamentarni Projekat WFD-a, nevladinog javnog tijela sa preko 25 godina iskustva, 60 globalnih programa i preko 40 kancelarija u cijelom svijetu sprovodi se u cilju unapređenja regionalne parlamentarne saradnje na Zapadnom Balkanu i poboljšanja nadzora nad zakonodavstvom koje se tiče ljudskih prava i rodne ravnopravnosti. Uspostavljanjem regionalne mreže parlamentarnih odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost na Zapadnom Balkanu, WFD nastoji da doprinese poboljšanju nadzorne uloge i kapaciteta parlamenata i razvijanju mehanizama za regionalnu parlamentarnu saradnju u oblasti ljudskih prava koji će omogućiti efikasan nadzor zakonodavstva o ljudskim pravima.

Dosadašnja iskustva Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore stečena putem učešća predstavnika Odbora na aktivnostima WFD-a veoma su značajna za dalje unapređenje rada ovog radnog tijela, posebno u sprovođenju post-zakonodavnog nadzora za zakone, koji je veoma važan u procjeni da li su usvojeni zakoni implementirani na planirani način, da li su dali očekivane rezultate i ostvaruju li predviđene ishode. Riječ je o novoj praksi koja se po prvi put uspostavlja u zemljama Zapadnog Balkana i sprovodi se po jedinstvenoj metodologiji Instituta za napredne pravne studije u Londonu koja treba da omogući praćenje sprovođenja zakona i njihovog uticaja na društvo, a što bi trebalo da doprinese poboljšanju samih zakona i dobrobiti građana.

Realizovane su sledeće međunarodne aktivnosti:

1. Sastanak predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića sa predstavnicima Vestminsterske fondacije za demokratiju Ivanom Radojevićem, regionalnim programskim menadžerom Vestminsterske fondacije za demokratiju i Nevenkom Stanković, koordinatorkom programa održan 20. januara 2021. godine;

2. Sastanak predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića sa ambasadorom Države Palestine u Crnoj Gori Nj.E. Rabijem Alhantulijem, održan 22. februara 2021. godine;
3. Učešće sekretara Odbora za ljudska prava i slobode Slave Burić na Konferenciji posvećenoj saradnji između Državne revizorske institucije Crne Gore i Skupštine Crne Gore, podržanoj od strane Vestminsterske fondacije za demokratiju, održanoj u Skupštini Crne Gore 25. i 26. februara 2021. godine;
4. Učešće člana Odbora za ljudska prava i slobode dr Albina Ćemana i Jelena Božović na Multilateralnom sastanku Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost (HUGEN) na temu „Uticaj pandemije COVID-19 na žene“, održanom 2. marta 2021. godine;
5. Učešće sekretara Odbora za ljudska prava i slobode Slave Burić i sekretara Administrativnog odbora Goranke Vučinić na Video konferenciji na temu „Nadzor nad izvršnim tijelima potčinjenim Skupštini i saradnja sa institucijom Ombudsmana“ koju je organizovala SIGMA 2. aprila 2021.godine;
6. Učešće člana Odbora za ljudska prava i slobode dr Albina Ćemana na Vebinaru na temu “Prezentacija izvještaja o post-zakonodavnom nadzoru Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost (HUGEN)”, održanom 6. aprila 2021. godine;
7. Sastanak predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića i člana Odbora dr Albina Ćemana sa programskim menadžerom Vestminsterske fondacije za demokratiju za Zapadni Balkan Ivanom Radojevićem i direktoricom Kancelarije Vestminsterske fondacije za demokratiju u Crnoj Gori Anom Milutinović, održan u Podgorici 4. juna 2021. godine;
8. Učešće člana Odbora za ljudska prava i slobode dr Albina Ćemana na Multilateralnom sastanku HUGEN mreže na temu „Uticaj pandemije COVID-19 na osobe sa invaliditetom“, održanom 18. juna 2021. godine;
9. Učešće predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića, članice Odbora Jelene Božović, sekretara Odbora Slave Burić i samostalne savjetnice I u Sekretarijatu Odbora Sonje Jokić na Drugoj godišnjoj konferenciji Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost Zapadnog Balkana (HUGEN), održanoj na Kopaoniku u Republici Srbiji od 26. do 28. jula 2021. godine;
10. Sastanak predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića sa ekspertsom misijom Ujedinjenih nacija zaduženom za operacionalizaciju Globalne Strategije UN-a i Akcionog plana o govoru mržnje na nacionalnom nivou koju je predvodio ekspert za dijalog, medijaciju i izgradnju infrastrukture za mir Emanuel Habuke Bombande, održan 1. septembra 2021. godine;
11. Sastanak predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića sa specijalnom izjaviteljkom UN-a o prodaji i seksualnom iskorišćavanju djece, uključujući dječju prostituciju, dječju pornografiju i proizvodnju materijala o seksualnom zlostavljanju djece Mamom Fatimom Singhate, održan 10. septembra 2021. godine;
12. Učešće predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića, člana Odbora dr Albina Ćemana i stručne službe Odbora na Multilateralnom sastanku Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost Zapadnog Balkana (HUGEN) na temu „Unapređenje položaja romske zajednice-primjena regionalne deklaracije o integraciji Roma iz Poznanja“, održanom 29. septembra 2021. godine;
13. Učešće člana Odbora za ljudska prava i slobode dr Albina Ćemana na Šestom sastanku Upravljačkog odbora Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost Zapadnog Balkana (HUGEN), održanom 23. novembra 2021. godine;
14. Učešće predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića na Panel diskusiji o nasilju nad djecom, koju su organizovali Skupština Crne Gore i Predstavništvo UNICEF-a u Crnoj Gori 23. novembra 2021. godine i
15. Učešće predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića i sekretara Odbora Slave Burić na Regionalnoj konferenciji „Inkluzivne politike za Rome”, održanoj 8. decembra 2021. godine.

SARADNJA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE SA VESTMINSTERSKOM FONDACIJOM ZA DEMOKRATIJU- UČEŠĆE ODBORA U PROJEKTU “KREIRANJE PARLAMENTARNE MREŽE O LJUDSKIM PRAVIMA NA ZAPADNOM BALKANU”

U 2021. godini u saradnji sa Vestminsterskom fondacijom za demokratiju realizovane su sledeće aktivnosti:

1. Sastanak predsednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića sa programskim menadžerom Vestminsterske fondacije za demokratiju Ivanom Radojevićem, održan 20. januara 2021. godine;
2. Predstavljanje Izveštaja o post-zakonodavnom nadzoru nad Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom na Trećoj sjednici Odbora za ljudska prava i slobode, održanoj 21. januara 2021. godine;
3. Učešće članice Odbora za ljudska prava i slobode Jelene Božović i člana Odbora za ljudska prava i slobode Albina Ćemana na Multilateralnom sastanku „Uticaj pandemije COVID-19 na žene“, organizovanom od strane Vestminsterske fondacije za demokratiju 2. marta 2021. godine;
4. Učešće člana Odbora za ljudska prava i slobode dr Albina Ćemana na PLS vebinaru „Prezentacija izveštaja o post-zakonodavnom nadzoru Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost“, održanom 6. aprila 2021. godine;
5. Učešće člana Odbora za ljudska prava i slobode dr Albina Ćemana na Multilateralnom sastanku „Uticaj pandemije COVID-19 na osobe sa invaliditetom“, održanom 18. juna 2021. godine;
6. Učešće predsednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića, članice Odbora Jelene Božović i stručne Službe Odbora na Drugoj godišnjoj konferenciji HUGEN Mreže, održanoj na Kopaoniku u Republici Srbiji, od 26. do 28. jula 2021. godine;
7. Učešće predsednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića, člana Odbora dr Albina Ćemana i stručne Službe Odbora na Multilateralnom sastanku „Unapređenje položaja romske populacije- primjena regionalne deklaracije iz Poznanja“ održanom 29. septembra 2021. godine;
8. Učešće člana Odbora za ljudska prava i slobode dr Albina Ćemana na Šestom sastanku Upravljačkog odbora Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost Zapadnog Balkana (HUGEN), održanom 23. novembra 2021. godine i
9. Učešće predsednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića i sekretara Odbora Slave Burić na Regionalnoj konferenciji „Inkluzivne politike za Rome“ održanoj 8. decembra 2021. godine.

U okviru Projekta „Kreiranje parlamentarne mreže o ljudskim pravima na Zapadnom Balkanu“ koji se realizuje uz podršku Vestminsterske fondacije za demokratiju u periodu od aprila 2019. do marta 2022. u kojem učestvuje osam parlamenata iz šest država Zapadnog Balkana jedna od ključnih aktivnosti bila je sprovođenje pilot projekta za post-zakonodavni nadzor, kao nove prakse koja je po prvi put sprovedena u državama Zapadnog Balkana.

Iako je jedna od glavnih uloga parlamenta donošenje zakona koji odgovaraju potrebama građana, u okviru ovog Projekta WFD posebna pažnja je posvećena jačanju kapaciteta skupštinskih odbora Zapadnog Balkana u sprovođenju post-zakonodavne kontrole zakona i politika koje regulišu ljudska prava i

rodnu ravnopravnost u cilju procjene da li su usvojeni zakoni implementirani na planirani način, da li su dali očekivane rezultate i ostvaruju li predviđene ishode. Cilj je da se post-zakonodavnim nadzorom razmotri sprovođenje zakona i njihovog uticaja na društvo što bi trebalo da doprinese poboljšanju samih zakona i dobrobiti građana.

Crnogorski Parlament je prvi u regionu sproveo post-zakonodavni nadzor, jer je na inicijativu Odbora za rodnu ravnopravnost krajem 2020. godine završen Izvještaj o post-zakonodavnom nadzoru za Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti. Takođe, Skupština Crne Gore je prva koja je dva puta uradila post-zakonodavni nadzor, jer je i na inicijativu Odbora za ljudska prava i slobode u januaru 2021. godine završen post-zakonodavni nadzor za Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom.

Izvještaj o post-zakonodavnom nadzoru nad Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom predstavljen je na Trećoj sjednici Odbora za ljudska prava i slobode, 21. januara 2021. godine i tim povodom Odbor je sačinio Izvještaj sa Zaključkom (u 19 tačaka) koji je dostavio Kolegijumu Predsjednika Skupštine na upoznavanje i nadležnim institucijama na realizaciju. Odbor za ljudska prava i slobode je planirao praćenje realizacije preporuka sadržanih u PLS izvještaju i Zaključka Odbora, pa je Planom aktivnosti Odbora za 2021. godinu utvrđeno i organizovanje kontrolnog saslušanja resornih ministara u IV kvartalu 2021. Međutim, do kraja 2021. godine navedena aktivnost nije realizovana, pa se njena realizacija očekuje tokom I kvartala 2022. godine.

Podsjećanja radi, Mreža odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost (HUGEN) započela je aktivnosti na sprovođenju pilot projekta o post-zakonodavnom nadzoru tokom 2019. godine, kada je u saradnji sa Institutom za napredne pravne studije Univerziteta u Londonu organizovan jedinstveni trodnevni sertifikovani kurs u Beogradu nakon čega je Upravljački odbor HUGEN-a odlučio da podrži pilotiranje procesa post-zakonodavnog nadzora u šest parlamenata Zapadnog Balkana.

Imajući u vidu značaj sprovođenja zakona koji se tiču zaštite prava lica sa invaliditetom, kao i činjenicu da je u posljednjih 11 godina, fokus rada Odbora za ljudska prava i slobode bio, između ostalog, na zaštiti prava djeteta i lica sa invaliditetom, Odbor je, u skladu sa svojim nadležnostima utvrđenim Poslovníkom Skupštine Crne Gore, odlučio da se u okviru pilot projekta, u saradnji sa Vestminsterskom fondacijom za demokratiju, sprovede post-zakonodavni nadzor za Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom sa akcentom na primjenu člana 21 ovog Zakona, koji se odnosi na diskriminaciju u oblasti vaspitanja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja.

U tom procesu i projektu WFD-a do sada su realizovane sledeće aktivnosti:

- na 54. sjednici Odbora za ljudska prava i slobode, 18. februara 2020. godine, održano je Konsultativno saslušanje predstavnika Ministarstva prosvjete, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva zdravlja i Ministarstva za ljudska i manjinska prava na temu: „Post-zakonodavni nadzor za Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom („Službeni list CG“, broj 35/15), sa akcentom na primjenu člana 21 ovog Zakona, koji se odnosi na diskriminaciju u oblasti vaspitanja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja“;

- na Trećoj sjednici Odbora za ljudska prava i slobode, održanoj 21. januara 2021. godine predstavljen je Izvještaj o post-zakonodavnom nadzoru za Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom.

Isti Izvještaj na engleskom jeziku je na zahtjev predstavnika SIGMA-e koji su održali sastanak sa sekretarom Odbora za ljudska prava i slobode 2. aprila 2021. godine poslat predstavnicima SIGMA-e, radi dodatnog informisanja u skladu sa njihovim iskazanim interesovanjem;

- 6. aprila 2021. godine na Vebinaru na temu „Predstavljanje izvještaja o post-zakonodavnom nadzoru“, organizovanom od strane Vestminsterske fondacije za demokratiju predstavljeno je pet Izvještaja o post-zakonodavnom nadzoru sačinjenih u okviru pilot-projekta WFD u državama Zapadnog Balkana.

Podsjećamo da su od početka projekta WFD-a realizovane sledeće aktivnosti:

1. Sastanak predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića sa ekspertom Žarkom Hadži Zafirovim, angažovanim od strane Vestminsterske fondacije za demokratiju radi izrade Regionalne studije o radnim tijelima koja se bave ljudskim pravima na Zapadnom Balkanu, održan u Podgorici 29. maja 2019. godine;
2. Sastanak predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića sa predstavnicima Vestminsterske fondacije za demokratiju Emilom Atanasovskim, direktorom Vestminsterske fondacije za demokratiju za Zapadni Balkan, Ivanom Radojevićem, regionalnim programskim menadžerom i Aleksandrom Vujisić i Nevenkom Stanković, asistentkinjama na projektima, održan u Podgorici 24. jula 2019;
3. Sastanak predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića sa programskim menadžerom Vestminsterske fondacije za demokratiju Ivanom Radojevićem, održan u Podgorici 19. septembra 2019. godine;
4. Učešće predstavnika Odbora za ljudska prava i slobode na Regionalnoj parlamentarnoj konferenciji „Jačanje regionalne saradnje i nadzora nad zakonodavstvom u oblasti ljudskih prava i rodne ravnopravnosti”, održanoj na Cetinju 8. oktobra 2019. godine;
5. Učešće Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode i Odbora za rodnu ravnopravnost na Kursu o post-zakonodavnom nadzoru, održanom u Beogradu od 18. do 20. novembra 2019;
6. Konsultativno saslušanje predstavnika Ministarstva prosvjete, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva zdravlja i Ministarstva za ljudska i manjinska prava na temu „Post-zakonodavni nadzor za Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom („ Službeni list CG“, broj 35/15), sa akcentom na primjenu člana 21 ovog Zakona, koji se odnosi na diskriminaciju u oblasti vaspitanja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja“, održano u Podgorici 18. februara 2020. godine
7. Sastanak predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića sa predstavnikom Vestminsterske fondacije za demokratiju Ivanom Radojevićem i ekspertom zaduženim za izradu izvještaja o post-zakonodavnom nadzoru (PLS) za Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom Pavlom Dimitrijevićem, održan u Podgorici 18. februara 2020. godine;
8. Sastanak predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića sa programskim menadžerom Vestminsterske fondacije za demokratiju Ivanom Radojevićem, održan 20. januara 2021. godine;
9. Predstavljanje Izvještaja o post-zakonodavnom nadzoru nad Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom na Trećoj sjednici Odbora za ljudska prava i slobode, održanoj 21. januara 2021. godine;
10. Učešće članice Odbora za ljudska prava i slobode Jelene Božović i člana Odbora za ljudska prava i slobode dr Albina Ćemana na Multilateralnom sastanku „Uticaj pandemije COVID-19 na žene“, organizovanom 2. marta 2021. godine;
11. Učešće člana Odbora za ljudska prava i slobode dr Albina Ćemana na PLS vebinaru „Prezentacija izvještaja o post-zakonodavnom nadzoru Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost”, održanom 6. aprila 2021. godine;
12. Učešće člana Odbora za ljudska prava i slobode dr Albina Ćemana na Multilateralnom sastanku „Uticaj pandemije COVID-19 na osobe sa invaliditetom“, održanom 18. juna 2021. godine;
13. Učešće predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića, članice Odbora Jelene Božović i stručne Službe Odbora na Drugoj godišnjoj konferenciji HUGEN Mreže, održanoj na Kopaoniku u Republici Srbiji, od 26. do 28. jula 2021. godine;

14. Učešće predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića, člana Odbora dr Albina Ćemana i stručne Službe Odbora na Multilateralnom sastanku „Unapređenje položaja romske populacije- primjena regionalne deklaracije iz Poznanja“ održanom 29. septembra 2021. godine;
15. učešće predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Jovana Jola Vučurovića i sekretara Odbora Slave Burić na Regionalnoj konferenciji „Inkluzivne politike za Rome” održanoj 8. decembra 2021. godine i
16. Pet sastanaka Upravljačkog odbora Mreže odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost Zapadnog Balkana (HUGEN):
 - Prvi sastanak, održan u Podgorici 7. oktobra 2019,
 - Drugi sastanak, održan u Beogradu 18. novembra 2019,
 - Treći sastanak, održan u Tirani 4. i 5. februara 2020,
 - Četvrti sastanak, održan onlajn 26. juna 2020. i
 - Peti sastanak, održan onlajn 9. decembra 2020.

Ističemo da su predstavnici Vestminsterske fondacije za demokratiju analizom rada odbora za ljudska prava iz osam parlamenata, odnosno šest zemalja Zapadnog Balkana i saradnjom sa radnim tijelima nadležnim za ljudska prava i rodnu ravnopravnost ocijenili da Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore predstavlja svijetli primjer uspješnog rada koji može poslužiti kao primjer dobre prakse drugim odborima iz regiona.

OSTALE AKTIVNOSTI ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE

1. Učešće članice Odbora za ljudska prava i slobode Jelene Božović na Radionici koju je organizovao Odbor za rodnu ravnopravnost na temu „Osnove rodne ravnopravnosti“, održanoj u Podgorici 30. septembra 2021. godine i
2. Učešće članice Odbora za ljudska prava i slobode Jelene Božović na Konferenciji „Politička volja- Mogućnosti za unapređenje nacionalnog odgovora na zloupotrebu psihoaktivnih supstanci sa specifičnim osvrtom na oporavak“, održanoj u Podgorici 23. novembra 2021. godine.

STATISTIČKI PODACI O RADU ODBORA U 2021. GODINI

Naziv radnog tijela	Godina	Broj sjednica	Trajanje sjednica (u satima)	Trajanje sjednica (u danima)	Broj razmatranih tačaka dnevnog reda	Broj razmatranih predloga zakona	Broj razmatranih predloga zakona o izmjenama i dopunama	Broj razmatranih amandmana
Odbor za ljudska prava i slobode	2021. godina	19 sjednica (napomena: 19. sjednica Odbora je samo započeta i biće nastavljena tokom 2022. godine, tako da je uračunat prvi dan 19. sjednice)	31 sat i 59 minuta	17 dana (napomena: uračunat i prvi dan 19. sjednice, koja je započeta 10. decembra 2021. godine)	51	2	0	20

Naziv radnog tijela	Godina	Učešće na sjednici u skladu sa članu 67 Poslovnika Skupštine CG				
Odbor za ljudska prava i slobode	2021.	Učešća po članu 67 stav 1		Učešća po članu 67 stav 4		
				Predstavnici državnih institucija	Predstavnici civilnog sektora	Ostala učešća
		50	67	35	37	

PREGLED SJEDNICA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE U 2021. GODINI

Godina	Broj i datum održavanja sjednice	Broj tačaka dnevnog reda
2021.	Treća sjednica (21. januar 2021)	3
	Četvrta sjednica (24. februar 2021)	3
	Peta sjednica (7. april 2021)	1
	Šesta sjednica (28. april 2021)	6
	Sedma sjednica (5. maj 2021)	2
	Osma sjednica (5. maj 2021)	8

	Deveta sjednica (1. jun 2021)	2
	Deseta sjednica (9. jun 2021)	1
	11. sjednica (16. jun 2021)	1
	12. sjednica (15. jul 2021)	2
	13. sjednica (22. jul 2021)	4
	14. sjednica (3. novembar 2021)	3
	15. sjednica (3. novembar 2021)	5
	16. sjednica (5. novembar 2021)	1
	17. sjednica (11. novembar 2021)	2
	18. sjednica (30. novembar 2021)	2
	19. sjednica- prvi dan (10. decembar 2021)	1
	20. sjednica (16. decembar 2021)	1
	21. sjednica (28. decembar 2021)	3
	Ukupan broj sjednica- 19 sjednica	Ukupan broj tačaka dnevnog reda - 51

PRISUSTVO PREDsjedNIKA I ČLANOVA ODBORA SJEDNICAMA ODBORA U 2021. GODINI

Članovi Odbora	Klub	Prisustvo sjednicama Odbora za ljudska prava i slobode u 2021.
Jovan Jole Vučurović , predsjednik Odbora	Demokratski front - NSD, DNP, UCG, RP	Prisustvovao svim sjednicama Odbora.
Jelena Božović , članica	Demokratski front - NSD, DNP, UCG, RP	Prisustvovala svim sjednicama Odbora, s tim što je na 21. sjednici imala zamjenu.
dr Vladimir Dobričanin , član	Demokratski front - NSD, DNP, UCG, RP	Prisustvovao svim sjednicama Odbora, s tim što je na Petoj, 14, 15, 20. i 21. sjednici imao zamjenu, u skladu sa članom 65 Poslovnika Skupštine Crne Gore.
dr Strahinja Bulajić , član	Demokratski front - NSD, DNP, UCG, RP	Prisustvovao svim sjednicama Odbora, s tim što je na Šestoj, Sedmoj, Osmoj, 11. i 13. sjednici imao zamjenu, u skladu sa članom 65 Poslovnika Skupštine Crne Gore.
dr Albin Ćeman , član	"Demokrate - Demos - Mir je naša nacija"	Prisustvovao svim sjednicama Odbora, s tim što je na 13. i 16. sjednici imao zamjenu, u skladu sa članom 65 Poslovnika Skupštine Crne Gore.

Miodrag Lekić, član	"Demokrate - Demos - Mir je naša nacija"	Nije prisustvovao na 12, 14. i 15. sjednici Odbora.
dr Srđan Pavićević, član	"Crno na bijelo"	Prisustvovao svim sjednicama Odbora, s tim što je na Desetoj i 11. sjednici imao zamjenu, u skladu sa članom 65 Poslovnika Skupštine Crne Gore.
dr Halil Duković, član	Demokratska partija socijalista Crne Gore i LP	Nije prisustvovao nijednoj sjednici Odbora.
mr Ivan Mitrović, član	Demokratska partija socijalista Crne Gore i LP	Prisustvovao samo na Četvrtoj sjednici Odbora.
Mevludin Nuhodžić, član	Demokratska partija socijalista Crne Gore i LP	Nije prisustvovao nijednoj sjednici Odbora.
Vesna Pavićević, članica	Demokratska partija socijalista Crne Gore i LP	Nije prisustvovala nijednoj sjednici Odbora.
Amer Smailović, član	Bošnjačka stranka	Prisustvovao na 11. sjednici Odbora, a na Desetoj sjednici je imao zamjenu u skladu sa članom 65 Poslovnika Skupštine Crne Gore.
Genci Nimanbegu, član	"Forca"- Albanska lista*	Nije prisustvovao na Trećoj, 16, 17, 18, 19. (prvi dan) i 20. i 21. sjednici Odbora.

Tokom 2021. godine Odbor za ljudska prava i slobode je imao 19 sjednica, sa 51 tačkom dnevnog reda, koje su trajale 31 sat i 59 minuta. Na sjednicama Odbora pored predstavnika predlagača, po pozivu, u skladu sa članom 67 stav 4 Poslovnika Skupštine Crne Gore, učestvovalo je 67 predstavnika državnih institucija, 35 predstavnika civilnog sektora i 37 predstavnika međunarodnih organizacija.

INFORMACIJA O PREDSTAVKAMA GRAĐANA I PRAVNIH LICA DOSTAVLJENIM ODBORU ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE TOKOM 2021. GODINE

Na web sajtu Skupštine Crne Gore, od novembra 2020. godine otvorena je mogućnost obraćanja Skupštini, gdje je u dijelu "Građani" pod stavkom "Predstavke" postavljen obrazac za podnošenje predstavki, čijim je popunjavanjem olakšan postupak podnošenja predstavki, ali i efikasnije postupanje po njima od strane nadležnih službi i radnih tijela Skupštine.

Tokom 2021. godine Odboru za ljudska prava i slobode dostavljeno je **devet predstavki** upućenih od strane građana: T.B; Q.B.B; M.M; D.R; B.B; Đ.R.J; R.D; M.M.K i Q.B.B.

Odbor za ljudska prava i slobode je na Trećoj sjednici, održanoj 21. januara 2021. godine odlučio da po predstavkama postupa u skladu sa Zaključkom Odbora o postupanju po predstavkama koji je donio Odbor za ljudska prava i slobode 24. saziva Skupštine Crne Gore 30. maja 2012. godine i po kome je postupano u svim prethodnim sazivima Odbora.

Imajući u vidu dosadašnji način postupanja utvrđen Zaključkom Odbora, kao i konstruktivnu saradnju sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore koji je, u skladu sa Zakonom, postupao po predstavkama dostavljenim od strane ovog Odbora i o njihovom ishodu blagovremeno obavještavao, odlučeno je da Odbor za ljudska prava i slobode i u 27. sazivu Skupštine Crne Gore postupa po Zaključku i da se predstavke i obraćanja građana, prosleđuju Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore na dalje postupanje, uz obavezu da Zaštitnik, po okončanju postupka, povratno informiše Odbor o postupanju po predstavkama.

1. PREDSTAVKA T.B. (proslijeđena Odboru Dopisom Generalnog sekretara Skupštine CG, broj 00-63-8/21-3 od 11. januara 2021. godine)

Predstavka je razmotrena na Trećoj sjednici Odbora, održanoj 21. januara 2021. godine.

U skladu sa Zaključkom Odbora za ljudska prava i slobode, Predstavka je dostavljena Zaštitniku ljudskih prava i sloboda, na dalje postupanje, shodno njegovoj nadležnosti.

Zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Snežana Armenko je Dopisom, broj 00-63-8/21-3/2 od 15. februara 2021. godine obavijestila Odbor o postupanju po Predstavci, o čemu su članovi Odbora informisani na Četvrtoj sjednici Odbora, održanoj 24. februara 2021. godine.

Odgovor Zamjenice Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore o postupanju po Predstavci, broj 00-63-8/21-3/2 od 15. februara 2021. godine dostavljen je podnosiocu Predstavke, radi upoznavanja.

2. PREDSTAVKA Q. B. B. (broj 00-63-8/21-5 od 15. januara 2021. godine)

Predstavka je razmotrena na Trećoj sjednici Odbora, održanoj 21. januara 2021. godine.

U skladu sa Zaključkom Odbora za ljudska prava i slobode, Predstavka je dostavljena Zaštitniku ljudskih prava i sloboda, na dalje postupanje, shodno njegovoj nadležnosti.

Zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Snežana Armenko je Dopisom, broj 00-63-8/21-5/2 od 9. aprila 2021. godine obavijestila Odbor o postupanju po Predstavci, o čemu su članovi Odbora informisani na Šestoj sjednici, održanoj 28. aprila 2021. godine.

Odgovor zamjenice Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, broj 00-63-8/21-5/2 od 9. aprila 2021. godine dostavljen je podnosiocu Predstavke, radi upoznavanja.

3. PREDSTAVKA M.M. (broj 00-63-8/21-6 od 18. januara 2021. godine)

Predstavka je razmotrena na Trećoj sjednici Odbora, održanoj 21. januara 2021. godine.

U skladu sa Zaključkom Odbora za ljudska prava i slobode, Predstavka je dostavljena Zaštitniku ljudskih prava i sloboda, na dalje postupanje, shodno njegovoj nadležnosti.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda mr Siniša Bjeković je Dopisom, broj 00-63-8/21-6/2 od 15. februara 2021. godine obavijestio Odbor o postupanju po Predstavci, o čemu su članovi Odbora informisani na Četvrtoj sjednici Odbora, održanoj 24. februara 2021. godine.

Odgovor Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore o postupanju po Predstavci, broj 00-63-8/21-6/2 od 15. februara 2021. godine, dostavljen je podnosiocu Predstavke, radi upoznavanja.

4. PREDSTAVKA D.R. (proslijedena Odboru Dopisom Generalnog sekretara Skupštine Crne Gore, broj 00-63-8/21-10 od 26. januara 2021)

Predstavka je razmotrena na Četvrtoj sjednici Odbora, održanoj 24. februara 2021. godine.

U skladu sa Zaključkom Odbora za ljudska prava i slobode, Predstavka je dostavljena Zaštitniku ljudskih prava i sloboda, na dalje postupanje, shodno njegovoj nadležnosti.

Zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Snežana Armenko je Dopisom, broj 00-63-8/21-10/2 od 30. septembra 2021. obavijestila Odbor o postupanju po Predstavci, o čemu su članovi Odbora informisani na 14. sjednici Odbora, održanoj 3. novembra 2021. godine.

Odgovor zamjenice Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, broj 00-63-8/21-10/2 od 30. septembra 2021. godine dostavljen je podnositeljki Predstavke, radi upoznavanja.

5. PREDSTAVKA B. B. (broj 00-63-8/21-12 od 3. februara 2021. godine)

Predstavka je razmotrena na Četvrtoj sjednici Odbora, održanoj 24. februara 2021. godine.

U skladu sa Zaključkom Odbora za ljudska prava i slobode, Predstavka je dostavljena Zaštitniku ljudskih prava i sloboda, na dalje postupanje, shodno njegovoj nadležnosti.

Zaštitnik nije obavijestio Odbor o postupanju po ovoj Predstavci.

6. PREDSTAVKA Đ.R. J. (broj 00-63-8/21-17 od 11. marta 2021. godine)

Predstavka je razmotrena na Šestoj sjednici Odbora, održanoj 28. aprila 2021. godine.

U skladu sa Zaključkom Odbora za ljudska prava i slobode, Predstavka je dostavljena Zaštitniku ljudskih prava i sloboda na dalje postupanje, shodno njegovoj nadležnosti.

Zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Snežana Mijušković je Dopisom, broj 00-63-7/21-17/2 od 17. septembra 2021. godine obavijestila Odbor o postupanju po Predstavci, o čemu su članovi Odbora informisani na 14. sjednici, održanoj 3. novembra 2021. godine.

Odgovor zamjenice Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, broj 00-63-8/21-17/2 od 17. septembra 2021. godine dostavljen je podnositeljki Predstavke, radi upoznavanja.

7. PREDSTAVKA R. D. (broj 00-63-8/21-47 od 6. jula 2021. godine)

Predstavka je razmotrena na 13. sjednici Odbora za ljudska prava i slobode, održanoj 22. jula 2021. godine.

U skladu sa Zaključkom Odbora za ljudska prava i slobode, Predstavka je dostavljena Zaštitniku ljudskih prava i sloboda na dalje postupanje, shodno njegovoj nadležnosti.

Zaštitnik nije obavijestio Odbor o postupanju po ovoj Predstavci, ali je prethodno obavijestio Odbor o postupanju po predstavci R.Š. koja se odnosi na isti problem.

8. PREDSTAVKA M.M.K (broj 00-63-8/21- 62 od 3. novembra 2021. godine)

Predstavka je razmotrena na 17. sjednici Odbora za ljudska prava i slobode, održanoj 11. novembra 2021. godine.

U skladu sa Zaključkom Odbora za ljudska prava i slobode, Predstavka je dostavljena Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore na dalje postupanje, shodno njegovoj nadležnosti.

Zaštitnik nije obavijestio Odbor o postupanju po ovoj Predstavci.

9. PREDSTAVKA O.B.B. (broj 00-63-8/21-5/4 od 19. oktobra 2021. godine)

Predstavka je razmotrena na 14. sjednici Odbora za ljudska prava i slobode, održanoj 3. novembra 2021. godine.

U skladu sa Zaključkom Odbora za ljudska prava i slobode, Predstavka je dostavljena Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore na dalje postupanje, shodno njegovoj nadležnosti.

Zaštitnik nije obavijestio Odbor o postupanju po ovoj Predstavci.

STATISTIKA U VEZI SA PREDSTAVKAMA DOSTAVLJENIM ODBORU ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE SKUPŠTINE CRNE GORE U 2021. GODINI

Broj pristiglih predstavi	Broj razmotrenih predstavi	Broj predstavi prosljeđenih Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore	Broj pristiglih odgovora Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore u vezi sa predstavkama	Broj prosljeđenih odgovora Zaštitnika ljudskih prava i sloboda podnosiocu predstave
9	12 (Napomena: Pored devet predstavi dostavljenih Odboru tokom 2021. godine koje su razmotrene 2021. godine, u ovoj godini su razmotrene i tri predstave dostavljene Odboru u decembru 2020)	12 (Napomena: 9 predstavi iz 2021. i 3 predstave iz 2020. godine)	8	8

INFORMACIJA O AKTIVNOSTIMA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE, KAO RADNOG TIJELA NADLEŽNOG ZA NADZOR NAD PRIMJENOM I PRAĆENJEM POŠTOVANJA ETIČKOG KODEKSA POSLANIKA (NADLEŽNOST ODBORA UTVRĐENA ČLANOM 14 ETIČKOG KODEKSA POSLANIKA)

Podsjećanja radi, Skupština Crne Gore 26. saziva na Desetoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2019. godini, dana 31. jula 2019. godine, donijela je Etički kodeks poslanika.

Etički kodeks poslanika objavljen je u "Službenom listu Crne Gore", broj 46/19 od 7. avgusta 2019. godine.

Novi Etički kodeks poslanika donešen je u cilju implementacije GRECO preporuka, datih u Četvrtoj rundi evaluacije – Sprečavanje korupcije u odnosu na poslanike, sudije i tužioce od 18. oktobra 2017. godine, kojima je preporučeno da se:

“- obezbijedi mehanizam koji bi ujedno promovisao Etički kodeks poslanika i podizanje njihove svijesti o standardima koji se od njih očekuju, kao i primjenu takvih standarda gdje se ukaže potreba za tim

- uvede uslov ad-hoc davanja izjave kada se javi sukob između privatnih interesa pojedinih poslanika i pitanja koje se razmatra u skupštinskoj proceduri”.

S tim u vezi, podsjećamo da su navedene Preporuke GRECO-a implementirane članom 10 Etičkog kodeksa poslanika kojim je propisano:

“Poslanik je dužan da se pridržava propisa koji se odnose na sprečavanje sukoba javnog i privatnog interesa.

Poslanik koji učestvuje u raspravi i odlučivanju u stvari u kojoj on ili povezano lice sa njim ima pravni interes, dužan je da da izjavu Odboru za ljudska prava i slobode (u daljem tekstu: Odbor) o postojanju privatnog interesa prije svog učešća u raspravi, a najkasnije prije početka odlučivanja.”

Takođe, članom 15 Etičkog kodeksa poslanika propisano je:

„Odbor donosi godišnji plan obuka poslanika po pitanju poštovanja i primjene Kodeksa, najkasnije do 31. marta tekuće godine.

Predlog godišnjeg plana obuka poslanika po pitanju poštovanja i primjene Kodeksa, shodno Poslovniku Skupštine, Pravilniku o organizaciji i sistematizaciji Službe Skupštine i Planu integriteta, priprema služba Skupštine nadležna za upravljanje ljudskim resursima u saradnji sa Sekretarijatom Odbora za antikorupciju.

Predlog godišnjeg plana obuka poslanika iz stava 2 ovog člana dostavlja se Odboru u januaru tekuće godine.

Odbor je dužan da vodi evidenciju o svim aktivnostima i sačini godišnji izvještaj o radu (u daljem tekstu: izvještaj).

Skupština jednom godišnje razmatra izvještaj.

Odbor propisuje obrazac svečane izjave o prihvatanju Kodeksa od strane poslanika i vodi evidenciju o potpisanim izjavama.“

Etičkim kodeksom poslanika utvrđena su etička načela i standardi kojih treba da se pridržavaju poslanici u obavljanju svoje dužnosti. Takođe, precizirano je da je cilj donošenja Kodeksa očuvanje, afirmacija i unapređenje dostojanstva i ugleda poslanika, kako bi se povećao stepen povjerenja građana prema Skupštini. U njemu su sadržani i definisani opšti etički principi i pravila ponašanja, kao što su objektivnost, odgovornost, uzajamno poštovanje i uvažavanje i poštovanje ugleda Skupštine. U posebnom poglavlju propisana su pravila ponašanja u vršenju poslaničke funkcije, a posebno su razrađena pravila ponašanja koja je poslanik dužan da poštuje. Utvrđena je i obaveza poslanika da se pridržava propisa koji se odnose na sprečavanje sukoba javnog i privatnog interesa, što je i zakonska norma. Međutim, ona se dodatno pojačava normom koja je, prije svega, etička i propisuje se da je poslanik koji učestvuje u raspravi i odlučivanju u stvari u kojoj on ili sa njim povezano lice ima pravni interes, dužan da prije svog učešća u raspravi da Izjavu o postojanju takvog interesa. Objelodanjivanjem da takav interes postoji pred Odborom za ljudska prava i slobode pojačava se odgovornost poslanika u konkretnoj situaciji.

Posebno je naglašena obaveza poslanika da se pridržava propisa koji se odnose na zabranu korupcije. Utvrđene su obaveze poslanika prema građanima i medijima, uz posebno naglašavanje da poslanik nema pravo da iznosi podatke koji se odnose na privatni život drugih poslanika ili drugih lica. Čuvajući službenu, poslovnu i drugu tajnu u skladu sa Zakonom, poslanik je u obavezi da promoviše svaku mjeru kojom se povećava otvorenost prema javnosti.

Etičkim kodeksom poslanika propisano je da je nadzor nad primjenom i praćenjem poštovanja Kodeksa u nadležnosti Odbora za ljudska prava i slobode, a takođe je propisano da zamjenik predsjednika Odbora saziva sjednicu Odbora povodom prijave za kršenje normi Etičkog kodeksa poslanika, dok je utvrđen i

deblokirajući mehanizam u slučaju da zamjenik predsjednika Odbora ne sazove sjednicu Odbora. Propisano je da u tom slučaju sjednicu Odbora saziva Predsjednik Skupštine.

Ovom prilikom ukazujemo da od strane opozicije od početka 27. saziva Skupštine Crne Gore nije podnešen predlog za zamjenika predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode.

Do 21. januara 2021. godine, Svečane izjave o prihvatanju Etičkog kodeksa poslanika potpisalo je 29 poslanika Skupštine Crne Gore 27. saziva.

Tokom 2021. godine Odboru za ljudska prava i slobode nije dostavljena nijedna prijava za kršenje Etičkog kodeksa poslanika.

Takođe, nijedan poslanik nije, u skladu sa članom 10 stav 2 Etičkog kodeksa poslanika, dostavljao Odboru izjavu o postojanju privatnog interesa prilikom učešća u raspravi i odlučivanju u stvari u kojoj on ili povezano lice sa njim ima pravni interes.

Aktivnosti u vezi sa Etičkim kodeksom poslanika realizovane tokom 2021. godine

(1) Razmatranje i usvajanje Izvještaja o radu Odbora za ljudska prava i slobode, kao radnog tijela nadležnog za nadzor nad primjenom i praćenjem poštovanja Etičkog kodeksa poslanika za 2020. godinu na Šestoj sjednici Odbora, održanoj 28. aprila 2021. godine

Odbor za ljudska prava i slobode na Šestoj sjednici, održanoj 28. aprila 2021. godine razmotrio je i jednoglasno usvojio **Izvještaj o radu Odbora za ljudska prava i slobode, kao radnog tijela nadležnog za nadzor nad primjenom i praćenjem poštovanja Etičkog kodeksa poslanika za 2020. godinu**, koji je Odbor sačinio shodno članu 15 stav 4 Etičkog kodeksa poslanika. Izvještaj je dostavljen Skupštini Crne Gore 27. saziva na dalji postupak i objavljen na web sajtu Skupštine Crne Gore, u folderu Šeste sjednice Odbora za ljudska prava i slobode. Napominjemo da Skupština Crne Gore 27. saziva nije razmatrala navedeni Izvještaj.

(2) Donošenje Godišnjeg plana obuka poslanika po pitanju poštovanja i primjene Etičkog kodeksa poslanika za 2021. godinu

Odbor za ljudska prava i slobode je na Šestoj sjednici, održanoj 28. aprila 2021. godine donio Godišnji plan obuka poslanika po pitanju poštovanja i primjene Etičkog kodeksa poslanika za 2021. godinu.

Prethodno je, u skladu sa članom 15 stav 2 Etičkog kodeksa poslanika (“Službeni list Crne Gore“, broj 46/19) Predlog godišnjeg plana obuka poslanika po pitanju poštovanja i primjene Etičkog kodeksa poslanika za 2021. godinu pripremila služba Skupštine nadležna za upravljanje ljudskim resursima u saradnji sa Sekretarijatom Odbora za antikorupciju i isti je dostavljen Odboru za ljudska prava i slobode, kako bi u skladu sa članom 15 stav 1 Etičkog kodeksa poslanika donio Godišnji plan obuka poslanika.

Godišnjim planom obuka poslanika po pitanju poštovanja i primjene Etičkog kodeksa poslanika za 2021. godinu utvrđeno je sprovođenje četiri obuke na teme: “Primjena Etičkog kodeksa poslanika”, “Sprečavanje sukoba interesa i lobiranje”, “Sprečavanje korupcije, postupanje po prijavama korupcije i zaštita zviždača” i “Upravljanje konfliktima”. Utvrđeno je da je realizator četiri predložene obuke Služba kadrovskih i opštih poslova Skupštine Crne Gore uz podršku Agencije za sprječavanje korupcije i eventualno relevantnih međunarodnih organizacija i NVO. Jedna obuka je bila planirana u II kvartalu, dvije u III i jedna u IV kvartalu 2021. godine.

**USVOJENI ZAKLJUČCI ODBORA
PROSLIJEĐENI SKUPŠTINI CRNE GORE, KOLEGIJUMU PREDSEDNIKA SKUPŠTINE, RESORNIM MINISTARSTVIMA, NADLEŽNIM
ORGANIMA I INSTITUCIJAMA, MEĐUNARODNIM I NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA U FUNKCIJI REALIZACIJE AKTIVNOSTI IZ
GODIŠNJEG PLANA ODBORA**

NAPOMENA: U Izvještaju Odbora za ljudska prava i slobode za 2021. godinu prikazani su usvojeni Zaključci Odbora, prosljeđeni Skupštini Crne Gore, Kolegijumu Predsjednika Skupštine, resornim ministarstvima, nadležnim organima i institucijama, međunarodnim i nevladinim organizacijama.

Prikazano je osam predloga zaključka (sa ukupno 69 tačaka) koje je Odbor za ljudska prava i slobode uputio Skupštini Crne Gore i osam zaključaka (sa ukupno 96 tačaka) koje je Odbor uputio Kolegijumu Predsjednika Skupštine i nadležnim organima i institucijama.

1) Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2019. godinu

Odbor je jednoglasno (sa sedam glasova “za”) podržao Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2019. godinu i odlučio da predloži Skupštini da, saglasno članu 162 stav 2 Poslovnika Skupštine, donese sledeći

ZAKLJUČAK

1. Prihvata se Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2019. godinu.

2. Skupština pohvaljuje kontinuirani visok stepen ažurnosti Zaštitnika u postupanju po pritužbama s obzirom da je postupak okončan u 94,76% predmeta, kao i veliku prisutnost institucije Zaštitnika na međunarodnoj i unutrašnjoj sceni.

Skupština konstatuje da institucija Zaštitnika u kontinuitetu ulaže napore na jačanju vidljivosti, a njeni rezultati rada prepoznati su i od strane međunarodnih organizacija i partnera, o čemu svjedoče i rezultati istraživanja najnovijeg Balkanskog barometra po kojem institucija Zaštitnika spada u dvije najkredibilnije institucije kada je u pitanju javno mnjenje u državama regiona.

3. Skupština smatra važnim što najveći broj nadležnih organa prepoznaje značaj ljudskih prava i svoju obavezu i interes da sarađuju sa Zaštitnikom, o čemu svjedoči podatak da je od 218 slučajeva u kojima je utvrđena povreda prava u 135 predmeta povreda prava otklonjena u toku ispitnog postupka.

S druge strane, zabrinjava informacija da je u 2019. godini Zaštitnik uputio 181 urgenciju i da je u pojedinim predmetima slao po pet urgencija, zbog čega Skupština apeluje na organe od kojih se traže određene informacije za postupanje Zaštitnika da tražene podatke i izjašnjenja dostavljaju Zaštitniku blagovremeno čime će se doprinijeti zaštiti prava građana koji se obraćaju Zaštitniku.

Takođe, Skupština izražava očekivanje da će subjekti kojima je Zaštitnik tokom 2019. godine uputio 215 preporuka odgovorno pristupiti njihovoj realizaciji, kao i da će nerealizovane preporuke Zaštitnika iz prethodnih izvještaja biti ispunjene što bi doprinijelo daljem unapređenju ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori, ali i jačanju povjerenja u rad institucije Zaštitnika.

4. Skupština ocjenjuje da su ostvareni pozitivni pomaci u efikasnosti i kvalitetu rada organa javne uprave značajni za ostvarivanje prava i pravnih interesa građana, ali zbog prisutnih slabosti koje nepovoljno utiču na ostvarivanje prava građana, na princip pravne sigurnosti i jednakost građana pred zakonom, još uvijek nije u dovoljnoj mjeri ostvarena suštinska promjena načina rada javne uprave i njenog odnosa prema građanima.

Stoga je neophodno raditi na povećanju transparentnosti sistema javne uprave i njegove pristupačnosti građanima, jer javna uprava mora biti dobro organizovana i pripremljena za poštovanje ljudskih prava i sloboda i stvaranje mogućnosti za ostvarivanje ovih prava. Takođe, neophodno je nastaviti i ubrzati aktivnosti na daljoj profesionalizaciji, depolitizaciji javne uprave i doslednom sprovođenju Strategije reforme javne uprave, kako bi se obezbijedilo da javna uprava postane stvarni servis građana.

5. Iako u Crnoj Gori nema većih kršenja prava djeteta, i dalje postoje razlike i nesklad u ostvarivanju njihovih prava. Naročito se zapaža nejednakost u ostvarivanju prava djece iz sjevernog regiona u odnosu na djecu iz centralnog i primorskog regiona, kao i razlike u ostvarivanju prava djece iz seoskih područja u odnosu na djecu iz gradova.

Stoga, Skupština ocjenjuje da je u cilju poboljšanja i unapređenja prava djece i njihovog položaja neophodno unaprijediti međusektorsku saradnju između svih organa, ustanova i službi koje rade sa djecom i za djecu. Imajući u vidu značajne izazove u ostvarivanju prava na obrazovanje u seoskim područjima, što utiče i na ostvarivanje drugih prava djece, kao i zvanične podatke o osnovnim demografskim pokazateljima, Skupština smatra da je neophodno preduzeti aktivnosti na pripremi strateškog dokumenta kojim će se definisati demografsko-populaciona politika.

6. Skupština izražava zabrinutost zbog neispunjavanja Zaključaka Skupštine Crne Gore donesenih povodom Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2014, 2015, 2016, 2017. i 2018. godinu, objavljenih u „Službenom listu CG“, br. 3/16, 2/17, 30/17, 47/18 i 47/19, brojnih sugestija Odbora za ljudska prava i slobode i konstatacija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, jer još uvijek ne funkcioniše posebna evidencija o podnijetim prijavama, pokrenutim postupcima i donijetim odlukama u vezi sa diskriminacijom, u nadležnosti sudova, državnih tužilaštava, organa za prekršaje, organa uprave nadležnog za policijske poslove i inspekcijских organa, propisana članom 33 Zakona o zabrani diskriminacije, usvojenim 2010. godine.

Ovo je izuzetno važno jer se politike zaštite od diskriminacije ne mogu sprovoditi dosledno i u potpunosti sve dok organi vlasti ne uspostave praksu ujednačenog, detaljnog i sveobuhvatnog vođenja statistike o slučajevima diskriminacije, jer jedinstvena, elektronski vođena baza podataka o slučajevima diskriminacije predstavlja prerogativ uspješne borbe protiv ove pojave, što se posebno odnosi na identifikovanje oblasti u kojima je diskriminacija najizraženija, prevalencu pojedinih osnova diskriminacije i praćenje postupanja organa u slučajevima prijavljene diskriminacije.

7. S obzirom da je i dalje prisutno nedovoljno prepoznavanje i procesuiranje slučajeva diskriminacije, neophodno je da Zaštitnik, u saradnji sa nadležnim subjektima, prvenstveno Ministarstvom pravde, ljudskih i manjinskih prava, uloži dodatne napore na promociji zakonodavnog okvira kojim je regulisana oblast antidiskriminacije i na podizanju svijesti opšte i stručne javnosti o fenomenu diskriminacije, njenim pojavnim oblicima, elementima koji je konstituišu i mehanizmima pravne zaštite. U ujednačenom i istrajnom pristupu u sprovođenju programa obuka ne smije biti izostavljena ni jedna od tri grane vlasti, a posebnu pažnju treba posvetiti medijima, organizacijama civilnog društva, akademskoj zajednici, studentima, učenicima i sveopštoj javnosti.

8. Skupština Crne Gore će preko nadležnog Odbora za ljudska prava i slobode, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, pratiti realizaciju ovog Zaključka.

9. Skupština će Zaključak dostaviti Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava, Kancelariji za evropske integracije i Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori.

Skupština Crne Gore 27. saziva, na Četvrtoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2021. godini, povodom razmatranja Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2019. godinu, dana 27. maja 2021. godine, donijela je navedeni Zaključak i isti je objavljen u “Službenom listu CG”, broj 57/21 od 1. juna 2021. godine.

2) Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2020. godinu

Odbor je jednoglasno (sa sedam glasova “za”) podržao Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2020. godinu i odlučio da predloži Skupštini da, saglasno članu 162 stav 2 Poslovnika Skupštine, donese sledeći

ZAKLJUČAK

1. Prihvata se Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2020. godinu.

2. Skupština Crne Gore je saglasna sa zaključkom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore da je u 2020. godini zbog uticaja koronavirusa došlo do izvjesne stagnacije ljudskih prava u ekonomskoj i socijalnoj sferi. Iako se ne može govoriti o masovnim i sistemskim kršenjima ljudskih prava, bilo je očiglednih povreda u sferi ograničenja prava i sloboda, naročito ako se uzmu u obzir međunarodni standardi i način na koji se oni implementiraju u nacionalni pravni poredak, odnosno način na koji državni organi primjenjuju ove standarde na konkretan slučaj ili slučajeve.

3. Skupština upućuje pohvale instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore jer su u 2020. godini i pored otežanih uslova rada prouzrokovanih epidemiološkom situacijom i činjenice da je skoro dvije trećine zaposlenih u Instituciji bilo inficirano virusom COVID-19 uspjeli da riješe skoro 86% predmeta od 1.031 predmeta primljenih u 2020. godini, što je najveći broj primljenih predmeta u jednoj godini od osnivanja Institucije.

4. Skupština zaključuje da je 2020. godinu obilježio povećan broj pritužbi podnijetih instituciji Zaštitnika, što je rezultiralo i povećanjem obima posla u svim segmentima nadležnosti Institucije, a naročito u postupku pripreme mišljenja zbog kompleksnosti prigovora koje su građani i njihovi punomoćnici isticali, kao i primjene standarda Evropskog suda za ljudska prava i drugih međunarodnih instrumenata za zaštitu ljudskih prava.

5. Institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore je u oblasti ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava imala u radu 151 predmet, u oblasti prava djeteta, mladih i socijalne zaštite 176 predmeta, u oblasti zabrane diskriminacije 159 predmeta, u oblasti ostalih građanskih prava 358, dok je u oblasti prava na pravično suđenje bilo 76 predmeta.

Skupština konstatuje da državni organi i organi javne uprave prepoznaju značaj ljudskih prava i svoju obavezu i interes da sarađuju sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda o čemu svjedoči podatak da je u 2020. godini povreda prava otklonjena tokom ispitnog postupka u 148 od 289 slučajeva u kojima je utvrđeno da postoji povreda prava, što svjedoči o unaprijeđenoj saradnji Zaštitnika sa državnim organima, organima državne uprave, organima lokalne samouprave i lokalne uprave, javnim službama i drugim nosiocima javnih ovlašćenja prilikom postupanja po zahtjevima Zaštitnika i njihovoj spremnosti da sami otklone nepravilnosti koje bi mogle dovesti do povrede ljudskih prava i sloboda.

6. Imajući u vidu da je Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore u 2020. godini u 141 predmetu dao mišljenja sa 357 preporuka nadležnim organima i drugim subjektima za otklanjanje utvrđenih povreda prava, što predstavlja najveći broj upućenih preporuka u jednoj izvještajnoj godini, Skupština poziva nadležne organe da blagovremeno pristupe realizaciji datih preporuka.

7. Skupština Crne Gore podržava preporuke Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore date u oblasti uprave i pravosuđa, zaštite od torture, prava djeteta, mladih i socijalne zaštite i zaštite od diskriminacije, ranjivih grupa i rodne ravnopravnosti.

8. Skupština je upoznata da su se u odnosu na oblast uprave, kao i prethodnih godina, građani Zaštitniku najviše žalili na sporost, neefikasnost i teškoće u ostvarivanju prava pred organima državne uprave, organima lokalne samouprave i lokalne uprave, javnim službama i drugim nosiocima javnih ovlašćenja, da se građani osjećaju nejednakim pred zakonom, da se o njihovim pravima ne odlučuje u zakonskom roku i da usled sporosti administracije otežano ostvaruju svoja prava.

Skupština ocjenjuje da organi javne uprave ili nijesu svjesni ili zanemaruju činjenicu da nastavljanje sa dosadašnjom praksom nepostupanja po nalogima neposredno viših organa i nedonošenje odluka u primjerenim zakonskim rokovima, što rezultira nerazumno dugim trajanjem postupaka, može imati za posledicu vođenje postupaka u kojima bi se razmatrala odgovornost države.

Stoga, Skupština konstatuje da organi javne uprave još uvijek u dovoljnoj mjeri ne obezbjeđuju efikasno zaštitu prava i na zakonu zasnovanih interesa fizičkih i pravnih lica, te da su i dalje česti slučajevi u postupanju i praksi organa javne uprave koji nijesu u skladu sa principima dobre uprave.

9. Kad je riječ o pravosuđu, veliki broj predmeta je završen obustavom, što je za Zaštitnika vrlo pohvalno, jer je povreda otklonjena tokom postupka, a da rezultati postupanja po predmetima formiranim po pritužbama na rad sudova upućuju na zaključak da po pitanju dužine trajanja postupaka sudovi prepoznaju važnost blagovremenog i hitnog postupanja, uz poštovanje procesno-pravnih garancija stranaka u postupku.

U tom smislu, ohrabruje podatak da je u odnosu na rad sudova samo u jednom predmetu utvrđena povreda prava na pravično suđenje iz člana 32 Ustava Crne Gore i člana 6 Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda i to zbog neadekvatnog i neurednog dostavljanja, što ukazuje da sudovi pravilno i odgovorno shvataju značaj prava na pravično suđenje i s tim u vezi, prava na suđenje u razumnom roku, kao i da prepoznaju djelotvornost pravnih sredstava za ubrzanje postupaka.

S tim u vezi, Skupština smatra da se stanje kod kršenja prava na pristup sudu koje se pojavilo kroz pitanje neuredne dostave, tj. neadekvatno dostavljanje pismena shodno eksplicitnim zakonskim odredbama mora poboljšati, jer je Zaštitnik utvrdio da još uvijek nije na potrebnom i zadovoljavajućem nivou svijest državnih organa o važnosti pravilnog sprovođenja odredbi o dostavljanju pismena.

10. Skupština ocjenjuje da ne postoje rokovi po kojima Tužilački savjet postupa po pritužbama zbog čega podržava preporuku Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore datu Tužilačkom savjetu da blagovremeno odlučuje i da pažljivije razmatra eventualnu individualnu odgovornost državnih tužilaca po uložnim pritužbama, a posebno u situacijama očiglednog nepoštovanja rokova i ukoliko se takvo postupanje ponavlja.

11. S druge strane, zapažena je izvjesna problematika u međusobnom odnosu redovnih sudova i Ustavnog suda, u smislu obaveznosti poštovanja stavova o određenim pitanjima izraženim u odlukama Ustavnog suda Crne Gore i u tom pravcu uspostavljen je dijalog između Ustavnog i Vrhovnog suda Crne Gore, a Zaštitnik je dao preporuku da se dijalog nastavi i da se organizuju kontinuirane edukacije u smislu pojačavanja senzibiliteta sudija o obaveznosti poštovanja odluka Ustavnog suda.

Skupština podržava podnesenu inicijativu institucije Zaštitnika za izmjenu i dopunu Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore na način da se uvede formalno pravno sredstvo za ubrzanje postupka pred Ustavnim sudom.

12. Skupština konstatuje da je 2020. godine zabilježen povećan broj predmeta koji se tiču ostvarivanja prava lica lišenih slobode i da je od strane ovih lica najviše pritužbi podnijeto na rad Uprave za izvršenje krivičnih sankcija (UIKS). Porast broja pritužbi je posledica redovnog prisustva predstavnika Institucije u UIKS-u i preventivnog djelovanja, kao i činjenice da je, usled epidemioloških prilika, kontakt lica sa spoljašnjim svijetom bio dodatno ograničen. Struktura pritužbi u izvještajnoj godini znatno se promijenila na šta je uticala epidemiološka situacija i iste su se uglavnom odnosile na nezadovoljstvo u ostvarivanju prava na posjete rodbine i ostvarivanju kontakta sa njima.

Za pohvalu je činjenica da je unaprijeđen sistem rješavanja problema na osnovu saradnje, dostupnosti, poštovanja i povjerenja između Zaštitnika i Uprave UIKS-a, što je rezultiralo da se većina zahtjeva, problema i nepravilnosti rješava efikasno, bez nepotrebnih formalnosti i dugih postupaka.

13. Skupština ocjenjuje da je pandemija izazvana virusom COVID-19 uticala na ostvarivanje prava djeteta u cjelini, a posebno na ostvarivanje prava na obrazovanje i produblјivanje razlika dostupnosti obrazovanja za različite kategorije djece.

Ovo iz razloga što je ostvarivanje prava djeteta na obrazovanje u prošloj godini zbog pandemije virusa COVID-19 bilo upitno jer je onlajn nastava, koja nije propisana i definisana nijednim aktom, izazvala niz problema kod djece, roditelja i nastavnika.

Takođe, organizovanje onlajn nastave iziskivalo je obezbjeđivanje informaciono- tehničkih uslova što je zahtijevalo dodatna finansijska sredstva zbog čega su naročito bila pogođena djeca iz ruralnih sredina, djeca marginalizovanih grupa i djeca sa smetnjama u razvoju.

Učestalo smjenjivanje mjera koje su se odnosile na organizaciju nastave proizvodilo je neizvjesnost kako kod djece i roditelja, tako i kod nastavnika koji su takođe bili suočeni sa nizom izazova u realizovanju nastavnog procesa.

14. Skupština konstatuje da je tokom 2020. zabilježen trend rasta pritužbi u oblasti zaštite od diskriminacije, kao i veći broj pokrenutih postupaka po sopstvenoj inicijativi Zaštitnika, prisustvo na promotivnim aktivnostima, skupovima i obukama, uz značajno prisustvo u medijima, što je uticalo i na povećanje vidljivosti i jačanje povjerenja građana u Instituciju.

S obzirom da još uvijek postoji određeni stepen nepoznavanja pravnog pojma diskriminacije, Skupština preporučuje Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore da kroz promotivne aktivnosti nastavi sa edukacijom zaposlenih u organima javne vlasti koji odlučuju u postupcima ostvarivanja ljudskih prava i sloboda i djeluju na zaštitu od diskriminacije.

15. Skupština Crne Gore će preko nadležnog Odbora za ljudska prava i slobode, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, pratiti realizaciju ovog Zaključka.

16. Skupština će Zaključak dostaviti Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava, Kancelariji za evropske integracije i Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori.

Skupština Crne Gore 27. saziva, na Četvrtoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2021. godini, povodom razmatranja Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2020. godinu, dana 27. maja 2021. godine, donijela je navedeni Zaključak i isti je objavljen u "Službenom listu CG", broj 57/21 od 1. juna 2021. godine.

3) Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2019. godinu

Odbor je jednoglasno (sa sedam glasova "za") podržao Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2019. godinu i odlučio da predloži Skupštini da, saglasno članu 162 stav 2 Poslovnika Skupštine, donese sledeći

ZAKLJUČAK

1. Prihvata se Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2019. godinu.

2. Skupština konstatuje da je u 2019. godini Zaštitnik formirao 115 predmeta koji su se odnosili na prava lica lišenih slobode, od čega 105 po pritužbama, dok je deset postupaka pokrenuto po sopstvenoj inicijativi. Pritužbe su se odnosile na rad Uprave za izvršenje krivičnih sankcija (78), Uprave policije (16), Specijalne bolnice za psihijatriju u Kotoru (4), Vojne policije Vojske Crne Gore (1), organ nije određen (1) i sudove opšte nadležnosti (15), dok je Zaštitnik po sopstvenoj inicijativi, a povodom informacija iz medija, od nevladinih organizacija ili na drugi način formirao predmete koji su se odnosili na rad Uprave za izvršenje krivičnih sankcija (3), Uprave policije (6) i Specijalne bolnice za psihijatriju u Kotoru (1), dok je iz prethodne godine prenešen jedan predmet koji se odnosio na Upravu policije- Centar bezbjednosti Podgorica.

3. Skupština Crne Gore podržava preporuke Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore upućene: Ministarstvu unutrašnjih poslova, Upravi policije, odnosno pojedinim centrima i odjeljenjima bezbjednosti, Upravi za izvršenje krivičnih sankcija, Odjeljenju za psihijatriju i upravi Opšte bolnice u Bijelom Polju, Odjeljenju za psihijatriju i upravi Opšte bolnice u Nikšiću, Specijalnoj bolnici za psihijatriju u Dobroti, JU Centar „Ljubović“ i JU Zavod „Komanski most“.

4. Skupština pozdravlja prikazivanje stepena ispunjenosti preporuka Zaštitnika sadržanih u prethodnim izvještajima Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture, što Skupštini i nadležnom Odboru za ljudska prava i slobode omogućava da, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, prate stanje u ovoj oblasti.

Imajući u vidu da je Zaštitnik obavijestio da još uvijek postoji određeni broj preporuka iz prethodnih godina koje nijesu realizovane, Skupština poziva nadležne subjekte da intenziviraju aktivnosti i ulože dodatne napore u njihovoj implementaciji.

5. Za pohvalu je nastavak profesionalne saradnje i partnerski odnos Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i nadležnih institucija u oblasti zaštite prava lica lišenih slobode, čime se doprinosi unapređenju stanja u ovoj oblasti.

6. Kada je riječ o zatvorskom sistemu, Skupština smatra da bi praksa detaljnog i ažurnog vođenja dokumentacije o svim aktivnostima tokom izdržavanja kazne trebala biti primijenjena u svim organizacionim jedinicama Uprave za izvršenje krivičnih sankcija s obzirom da na jednak način nije ustanovljena kod svih.

Problem i dalje predstavljaju aktivnosti zatvorenika – nedovoljan broj radno angažovanih i nedovoljna uključenost u obuke i tretmanske aktivnosti zbog čega vrijeme u zatvoru većinom provode nestrukturirano. Iako je pohvalno što je značajan broj aktivnosti realizovan kroz projekte sa civilnim sektorom, u narednom periodu potrebno je obezbijediti održivost i kontinuitet aktivnosti usmjerenih na resocijalizaciju.

S obzirom da je kvalitet medicinske dokumentacije koju izdaju ljekari Uprave za izvršenje krivičnih sankcija povremeno loš, jer nedostaje bliže opisivanje tjelesnih povreda, a u izolovanim slučajevima zabilježeno je potpuno zanemarivanje opisa i dijagnostifikovanja velikog broja jasno vidljivih povreda kod zatvorenika za koje su postojali navodi da su fizički zlostavljani od strane zatvorskih čuvara, Skupština ukazuje da je u narednom periodu neophodno riješiti uočene propuste.

7. Skupština smatra značajnim aktivnosti koje Uprava za izvršenje krivičnih sankcija u kontinuitetu preduzima na unapređenju materijalnih uslova i prava lica lišenih slobode. Značajan iskorak je napravljen u pružanju zdravstvene zaštite, jer u Zatvoru u Spuzi rade dva psihijatra, a treći u Zatvoru u Bijelom Polju, dok je sklopljen ugovor i sa desetak ljekara specijalista koji povremeno dolaze u Upravu za izvršenje krivičnih sankcija i pružaju zdravstvenu zaštitu licima lišenim slobode kao i ostalim građanima, a ponekad i sa kraćim čekanjima na pregled.

Takođe, važnim ocjenjuje aktivnosti na unapređenju smještajnih kapaciteta, renoviranje svih karaula i unapređenje uslova rada službenika.

8. Skupština konstatuje da je nedovoljan broj službenika jedan od ključnih problema u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija, jer je od 661 mjesta utvrđenog važećim aktom o sistematizaciji, stalno zaposlenim službenicima trenutno popunjeno 504, dok je jedan broj lica angažovan po ugovoru o djelu i privremenim i povremenim poslovima.

Skupština konstatuje da su realizatori tretmana, u skladu sa preporukom Zaštitnika, u određenoj mjeri oslobođeni dodatnog administrativnog posla i da su smanjeni kolektivi po jednom realizatoru tretmana, kao i da se kroz program Horizontalna podrška zemljama Zapadnog Balkana vrši standardizacija većeg broja programa tretmana za koje će u saradnji sa Savjetom Evrope biti izrađen i priručnik.

9. Skupština konstatuje da se materijalni uslovi u prostorijama za zadržavanje lica lišenih slobode vrlo sporo mijenjaju i unapređuju, jer Zaštitnik u pojedinim prostorijama centara i odjeljenja bezbjednosti godinama primjećuje iste nedostatke, što je prepoznato i od Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja koji u svom Izvještaju Vladi Crne Gore o posjeti Crnoj Gori, realizovanoj od 9. do 16. oktobra 2017. godine, objavljenom 7. februara 2019. navodi da se materijalni uslovi u policijskim stanicama nijesu poboljšali od 2013. godine i da mnoge ćelije još uvijek nijesu pogodne za zadržavanje lica do 72 sata zbog strukturnih nedostataka, kao što su loš pristup prirodnom svjetlu, neadekvatna ventilacija, loši higijenski uslovi i neredovno snabdijevanje hranom pritvorenih lica.

S obzirom da postoji neujednačena praksa između centara i odjeljenja bezbjednosti u obezbjeđivanju procesnih garancija protiv zlostavljanja, Skupština poziva nadležne organe na realizaciju preporuka Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture i Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, kako bi se uočeni problemi riješili i stanje u ovom segmentu unaprijedilo.

Imajući u vidu da je Evropski komitet za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja preporučio da ministar unutrašnjih poslova pošalje snažnu poruku da je zlostavljanje pritvorenih lica nezakonito, neprofesionalno i da će biti predmet odgovarajućih sankcija, te da ovu poruku treba ponavljati u odgovarajućim intervalima na nivou regionalnih policijskih uprava i da nadležni organi treba da osiguraju sprovođenje efikasne istrage svih navoda o zlostavljanju, a da rukovodioci budu odgovorni shodno njihovim nadležnostima za rukovođenje, Skupština zaključuje da je neophodno preduzimati kontinuirane aktivnosti na podizanju svijesti i policijske kulture, kao i na edukaciji policijskih službenika o poštovanju ljudskih prava lica lišenih slobode.

10. Iako su u Specijalnoj bolnici za psihijatriju u Kotoru preduzete određene aktivnosti na poboljšanju stanja, Skupština ocjenjuje da je stanje u ovoj Bolnici i dalje nezadovoljavajuće, jer su ukupni uslovi loši zbog manjka medicinskog osoblja, loših materijalnih uslova i prenatrpanosti, kojoj dodatno doprinosi veliki broj socijalnih pacijenata čiji status se godinama ne rješava od strane nadležnih ministarstava i Specijalne bolnice za psihijatriju.

U vezi sa prebukiranošću kapaciteta Specijalne bolnice za psihijatriju u Kotoru, Zaštitnik kao Nacionalni preventivni mehanizam ukazuje da bi trebalo naći način i iskoristiti nepopunjene kapacitete drugih psihijatrijskih klinika i odjeljenja u Crnoj Gori koji se nalaze u Podgorici, Bijelom Polju i Nikšiću s obzirom da su kapaciteti klinike u Podgorici 40, odjeljenja u Bijelom Polju – sedam, a u Nikšiću 26 kreveta za smještaj pacijenata i isti nijesu bili popunjeni.

Takođe, osoblje mora imati adekvatnu obuku za rad u psihijatrijskim bolnicama i tretman psihijatrijskih pacijenata, zbog čega je važno da se ovoj temi posveti dužna pažnja i da svi odgovorni pojedinci i nadležni organi kontinuirano rade na unapređenju statusa psihijatrijskih pacijenata, ali i jačanju administrativnih stručnih kapaciteta.

11. Skupština zahtijeva od Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore da prilikom sačinjavanja i podnošenja Godišnjeg izvještaja Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2020. godinu prikaže u kom stepenu su ispoštovane preporuke Zaštitnika sadržane u Godišnjem izvještaju Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2019. godinu i preostale nerealizovane preporuke iz prethodnih godišnjih izvještaja.

12. Skupština Crne Gore će preko nadležnog Odbora za ljudska prava i slobode, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, pratiti realizaciju preporuka Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore upućenih nadležnim organima, sadržanih u Godišnjem izvještaju Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2019. godinu, kao i realizaciju ovog Zaključka.

13. Skupština Crne Gore će Zaključak dostaviti Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvu unutrašnjih poslova, Ministarstvu zdravlja, Ministarstvu finansija i socijalnog staranja, Upravi policije, Upravi za izvršenje krivičnih sankcija, Kancelariji za evropske integracije, Delegaciji Skupštine Crne Gore u Parlamentarnoj skupštini Savjeta Evrope i Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori.

Skupština Crne Gore 27. saziva, na Četvrtoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2021. godini, povodom razmatranja Godišnjeg izvještaja Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2019. godinu, dana 27. maja 2021. godine, donijela je navedeni Zaključak i isti je objavljen u “Službenom listu CG”, broj 57/21 od 1. juna 2021. godine.

4) Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2019. godinu

Odbor jednoglasno (sa sedam glasova “protiv”) nije podržao Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2019. godinu i odlučio je da predloži Skupštini da, saglasno članu 162 stav 2 Poslovnika Skupštine, donese sledeći

ZAKLJUČAK

Ne prihvata se Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2019. godinu.

Skupština Crne Gore 27. saziva, na Četvrtoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2021. godini, povodom razmatranja Izvještaja o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2019. godinu, dana 27. maja 2021. godine, donijela je navedeni Zaključak i isti je objavljen u “Službenom listu CG”, broj 57/21 od 1. juna 2021. godine.

5) Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2020. godinu

Odbor jednoglasno (sa sedam glasova “protiv”) nije podržao Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2020. godinu i odlučio je da predloži Skupštini da, saglasno članu 162 stav 2 Poslovnika Skupštine, donese sledeći

ZAKLJUČAK

Ne prihvata se Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2020. godinu.

Skupština Crne Gore 27. saziva, na Četvrtoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2021. godini, povodom razmatranja Izvještaja o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2020. godinu, dana 27. maja 2021. godine, donijela je navedeni Zaključak i isti je objavljen u “Službenom listu CG”, broj 57/21 od 1. juna 2021. godine.

6) Izvještaj o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2019. godinu

Odbor je jednoglasno (sa sedam glasova „za“) podržao Izvještaj o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2019. godinu i odlučio da predloži Skupštini da, saglasno članu 162 stav 2 Poslovnika Skupštine, donese sledeći

ZAKLJUČAK

1. Prihvata se Izvještaj o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2019. godinu.
2. Skupština Crne Gore ocjenjuje da Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava od svog osnivanja značajno doprinosi očuvanju i razvoju nacionalnih, etničkih, kulturnih, vjerskih i jezičkih posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.
3. Skupština Crne Gore ocjenjuje da je primjena Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama, donesenog 2017. godine, kojim je, između ostalog, reformisan rad Fonda u cilju sprečavanja objektivno mogućeg konflikta interesa i uvedena dvostepenost u odlučivanje o projektima, doprinijela sprovođenju kvalitetnijih raspodjela sredstava Fonda koje su realizovane u decembru 2018. kada je izvršena raspodjela 755.293 eura za 97 projekata, u 2019. kada su izvršene dvije raspodjele od ukupno 984.847 eura za 189 projekata i u 2020. godini kada je donesena odluka o raspodjeli 1.128.315,60 eura za finansiranje 196 projekata.
O vidljivom napretku i transparentnosti raspodjele sredstava Fonda svjedoče informacije da se na veb sajtu Fonda objavljuju neophodni podaci i da postoje jasne, razrađene procedure i pravila čime se smanjuje mogućnost zloupotrebe.
4. Skupština pozdravlja aktivnosti Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava preduzete na monitoringu i evaluaciji projekata koje zaposleni u stručnoj službi Fonda, kojima je shodno članu 36đ Zakona o manjinskim pravima i slobodama obezbijedena obuka, sprovode u skladu sa novom metodologijom za evaluaciju projekata kojom na osnovu stepena uspješnosti realizacije projekata, ocjene narativnog izvještaja, stepena validnosti dokumentacije i podatka u kojoj mjeri su ispoštovane odredbe ugovora potpisanih sa Fondom projektima daju ocjene od 1 do 5.
5. Poštujući Zaključak Skupštine donesen prilikom razmatranja Izvještaja o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2018. godinu, Fond je u Izvještaju o radu za 2019. godinu informisao o realizaciji, monitoringu i evaluaciji projekata podržanih u 2018. godini.
U Izvještaju o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2019. godinu prikazani su konkretni proizvodi i događaji nastali realizacijom projekata podržanih u 2018, kao i u 2019. godini do dana podnošenja Izvještaja, koji doprinose stvaranju novih vrijednosti u svim oblastima društvenog života značajnim za zaštitu manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.
6. Skupština pozdravlja informaciju da je raspodjelom sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava u 2019. godini podržano čak 86 multinacionalnih projekata u iznosu od 436.687 eura, što je u skladu sa zaključcima Skupštine Crne Gore i sugestijama Evropske komisije i Savjeta Evrope kojima se ukazivalo na važnost multinacionalnih projekata.
Skupština ocjenjuje da svi nadležni subjekti u Crnoj Gori moraju uložiti mnogo više napora na razvoju multikulturalnosti i multietničnosti društva, kao i stvaranju kohezije različitih nacionalnih manjina i smanjenju etničke distance u Crnoj Gori.
7. I pored vidljivog napretka u monitoringu i evaluaciji projekata podržanih od strane Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Skupština ukazuje na važnost daljeg unapređenja kvaliteta ovih postupaka i potrebu jačanja kadrovskih kapaciteta Fonda.

8. Skupština će Zaključak dostaviti Fondu za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, Ministarstvu pravde, Ljudskih i manjinskih prava, savjetima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, Kancelariji za evropske integracije i Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori.

Skupština Crne Gore 27. saziva na Četvrtoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2021. godini, povodom razmatranja Izvještaja o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2019. godinu, dana 27. maja 2021. godine, nije usvojila Predlog zaključka Odbora.

7) Izvještaj o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2020. godinu

Odbor je jednoglasno (sa sedam glasova „za“) podržao Izvještaj o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2020. godinu i odlučio da predloži Skupštini da, saglasno članu 162 stav 2 Poslovnika Skupštine, donese sledeći

ZAKLJUČAK

1. Prihvata se Izvještaj o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2020. godinu.
2. Skupština Crne Gore smatra da Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava koji je u 2020. godini raspolagao sa 1.398.701,97 eura, imao rashode od 1.378.056,65 eura i postigao izvršenje budžeta 98,52 % u kontinuitetu značajno doprinosi očuvanju i razvoju nacionalnih, etničkih, kulturnih, vjerskih i jezičkih posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, jer je tokom 13 godina postojanja finansirao preko 1.800 projekata i u svojoj biblioteci ima preko 1.000 napisanih djela nastalih u okviru projekata podržanih od strane Fonda.
3. Iako Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava preduzima aktivnosti na monitoringu i evaluaciji projekata i ostvaruje intenzivnu komunikaciju sa korisnicima sredstava Fonda u cilju njihovog uspješnijeg i kvalitetnijeg izvještavanja, Skupština ocjenjuje da javnosti mora biti dostupno još više informacija o finansiranju, uključujući izvještaje o projektima i ocjene, kako bi se utvrdilo da li su sredstva potrošena efikasno i transparentno, kao i da li su ispunjeni kriterijumi za interkulturni dijalog, što je sugerisano i u Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori za 2020. godinu.
4. Imajući u vidu da je u 2020. godini od 196 projekata podržanih od strane Fonda, čak 151 projekat fizičkih lica, Skupština smatra da fizička lica, koja u skladu sa Zakonom o manjinskim pravima i slodama imaju pravo učešća na javnom konkursu za raspodjelu sredstava Fonda projektima, teže mogu opravdati održivost samih projekata.
5. Skupština pozdravlja informaciju da je raspodjelom sredstava Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava u 2020. godini podržan 81 multinacionalni projekat, kojima je dodijeljen najveći iznos sredstava od 490.455,60 eura.
Skupština smatra važnim što je u Izvještaju dat prikaz projekata po rodnoj pripadnosti iz čega se uočava da je broj odobrenih projekata čiji nosioci, odnosno koordinatori su muška lica iznosio 111, a ženska lica 85.
Takođe, značajnim smatra i statistički prikaz projekata po regijama na osnovu čega se uočava da je u Sjevernoj regiji od 176 prijavljenih projekata odobreno 95, u Centralnoj regiji od 108 prijavljenih projekata odobrena su 62, a u Južnoj regiji od 64 prijavljena projekta odobreno je 39.
6. Skupština je upoznata da je pandemija izazvana virusom COVID-19 značajno uticala na realizaciju projekata, pa je od 196 projekata do momenta podnošenja Izvještaja realizovano 77, dok je realizacija 119 projekata i dalje u toku, pri čemu su nosioci značajnog broja projekata iskoristili ugovorno pravo i obratili se Fondu molbom da im se omogući produženje roka realizacije projekata, što je odobreno.
Takođe, značajan broj aktivnosti realizovan je onlajn ili bez prisustva publike, ali su isti emitovani na televizijama sa nacionalnom frekvencijom, tako da su u otežanim epidemiološkim uslovima bili dostupni javnosti.

7. Iako je 2020. godinu obilježila pandemija izazvana virusom COVID-19 i aktivnosti koje se tiču obuka službenika u državnim organima i institucijama bile su svedene na minimum, Skupština uočava da u Izvještaju nema preciznog podatka da li je zaposlenima u Službi Fonda tokom 2020. godine bilo obezbijeđeno stručno usavršavanje za monitoring i evaluaciju projekata, što bi bilo važno s obzirom da je članom 36đ Zakona o manjinskim pravima i slobodama definisano da direktor Fonda, između ostalog, zaposlenima u službi Fonda obezbjeđuje redovno stručno usavršavanje za monitoring i evaluaciju projekata, u trajanju od najmanje pet dana godišnje.
8. Skupština će Zaključak dostaviti Fondu za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava, savjetima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, Kancelariji za evropske integracije i Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori.

Skupština Crne Gore 27. saziva na Četvrtoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2021. godini, povodom razmatranja Izvještaja o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2020. godinu, dana 27. maja 2021. godine, nije usvojila Predlog zaključka Odbora.

8) Poseban izvještaj „Položaj djece u domovima učenika/internatima u Crnoj Gori“

Odbor je jednoglasno (sa sedam glasova “za”) podržao Poseban izvještaj „Položaj djece u domovima učenika/internatima u Crnoj Gori“ i odlučio da predloži Skupštini da, saglasno članu 162 stav 2 Poslovnika Skupštine, donese sledeći

ZAKLJUČAK

1. Prihvata se Poseban izvještaj „Položaj djece u domovima učenika/internatima u Crnoj Gori“.
2. Skupština Crne Gore pozdravlja izradu Posebnog izvještaja „Položaj djece u domovima učenika/internatima u Crnoj Gori“, prvog Izvještaja ove vrste, ne samo u Crnoj Gori, nego i šire, čiju posebnu vrijednost predstavljaju stavovi i mišljenja djece koja na najbolji način prikazuju stvarno stanje u domovima učenika/internatima u Crnoj Gori.
3. Imajući u vidu da je pravo na obrazovanje kao jedno od osnovnih ljudskih prava koje najčešće koriste djeca veoma značajno sa stanovišta ekonomskog razvoja zemlje iz razloga što ulaganje u nove generacije predstavlja ulaganje u budućnost društva i da ostvarivanje prava na obrazovanje podrazumijeva jednaku dostupnost obrazovnih programa za svu djecu, u skladu sa njihovim sposobnostima i željama, bez diskriminacije po bilo kom ličnom svojstvu i da je neophodno obezbijediti mogućnost da se djeca školuju i van mjesta prebivališta, Skupština zaključuje da podsticanje i širenje mreže domova učenika/internata doprinosi kvalitetu i obogaćivanju obrazovnog sistema, jer se na taj način izjednačavaju vaspitno-obrazovne mogućnosti i daju šanse svakom učeniku da se afirmiše i ostvari i razvije svoje potencijale i talente.
4. S obzirom na to da u domovima učenika/internatima u Crnoj Gori, kao vaspitno-obrazovnim ustanovama koje učenicima omogućavaju boravak, smještaj, ishranu i vaspitanje tokom pohađanja škole u prosjeku godišnje boravi oko 550 djece, od čega je oko 30 djece mlađeg uzrasta, dok 180 djece koristi usluge internata u resursnim centrima i da su ta djeca odvojena od roditelja koji ne mogu neposredno vršiti svoju ulogu i nijesu pod njihovim stalnim nadzorom i brigom, Skupština ocjenjuje da rad u domu učenika/internatu mora biti takav da svakom djetetu omogućava da u punoj mjeri uživa i ostvaruje sva prava garantovana međunarodnim ugovorima i nacionalnim propisima, kao što su pravo na poštovanje najboljeg interesa djeteta, pravo djeteta na zaštitu od diskriminacije, nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, pravo na slobodno izražavanje mišljenja, pravo na participaciju i druga prava.
5. Imajući u vidu da je odvajanje djeteta od roditelja i boravak u domu učenika/internatu veliki izazov za dijete i za roditelje, kao i da odvajanje i smještaj djeteta u dom učenika/internat koji ima pedagošku, socijalnu i psihološku funkciju ne dovodi do statusnih promjena u pogledu vršenja roditeljskog prava, već samo do promjene načina na koji se roditelji staraju o djetetu, Skupština Crne Gore ocjenjuje da je u što kraćem roku neophodno sklopiti ugovore između domova

učenika/internata i roditelja/staratelja kojima bi se uredila prava i obaveze ugovornih strana tokom boravka djece u ustanovama, što je prvi korak ka poboljšanju kvaliteta zaštite ove djece.

Takođe, neophodno je postaviti privremenog staratelja svakom djetetu koje je odvojeno od roditelja i boravi u domu učenika/internatu radi školovanja.

6. Polazeći od zatečenog stanja u domovima učenika/internatima u Crnoj Gori i brojnih uočenih nedostataka u pogledu prostornih, smještajnih, higijensko-sanitarnih uslova, kao i činjenice da nijedna od 12 analiziranih ustanova nije dobila licencu, jer ne zadovoljava propisane standarde, Skupština Crne Gore zaključuje da javne ustanove domovi učenika/internati u saradnji sa nadležnim organima treba da preduzmu hitne aktivnosti na rješavanju svih uočenih problema u cilju stvaranja bezbjednih zdravstveno-higijenskih uslova za boravak učenika.
7. Skupština Crne Gore konstatuje da su prostorno-tehnički, smještajni i sanitarno-higijenski uslovi u domovima učenika/internatima neujednačeni, a posebno zabrinjavaju podaci o uslovima boravka u Domu učenika „Dušan Marović“- Bar, Obrazovnom centru u Šavniku, Obrazovnom centru u Plužinama i Osnovnoj školi „Bratstvo-jedinstvo“- Kovačevići u Pljevljima koji ne zadovoljavaju ni osnovne uslove za siguran boravak djece.
Stoga Skupština poziva navedene ustanove da u najkraćem mogućem roku u saradnji sa nadležnim institucijama preduzmu aktivnosti na adaptaciji ovih ustanova, unapređenju stanja i stvaranju adekvatnih uslova za bezbjedan boravak djece u skladu sa Pravilnikom o bližim uslovima za osnivanje ustanova u oblasti obrazovanja i vaspitanja.
8. Polazeći od činjenice da je kadrovska struktura u domovima učenika/internatima neujednačena i neprilagođena potrebama djece, da u Domu učenika i studenata na Cetinju čak nema ni vaspitača i da nijedan dom učenika/internat nema angažovanih psihologa i socijalnih radnika, a shvatajući važnost vaspitanja djece tokom boravka u domu/internatu koji je svojevrsna zamjena za porodično vaspitanje, Skupština Crne Gore ocjenjuje da je neophodno angažovati stručni kadar, prvenstveno psihologe, pedagoge i socijalne radnike i omogućiti im kontinuirano usavršavanje radi kvalitetnijeg rada i pružanja neophodne podrške djeci koja borave u ovim ustanovama.
9. Skupština smatra da je neophodno preduzeti aktivnosti na sistematskom i cjelovitom regulisanju pružanja zdravstvenih usluga, što podrazumijeva da svako dijete ima izabranog ljekara tokom boravka u domu učenika/internatu i da informacije koje se tiču zdravstvenog stanja i liječenja djeteta tokom boravka u domu/internatu moraju biti dostupne izabranom ljekaru koji nastavlja sa liječenjem djeteta dok ono tokom raspusta boravi kod roditelja u mjestu svog prebivališta.
10. S obzirom da je učešće djece smještene u domovima učenika/internatima u donošenju odluka minimalno i da djeca ne poznaju svoja prava, ni obaveze, Skupština smatra da je neophodno preduzeti mjere u cilju ostvarivanja prava djece na participaciju kroz podsticanje i unapređenje njihovog učešća u kreiranju opštih akata i procedura od značaja za život i rad u domovima. Takođe, neophodno je obezbijediti da se njihova mišljenja razmatraju s dužnom pažnjom kako bi mogli da utiču na sadržinu pozitivnih promjena u domovima učenika/internatima.
11. Iako su u prethodnom periodu za mnoge od domova učenika u toku evaluacije date negativne ocjene, prvenstveno od Zavoda za školstvo, nijesu preduzete aktivnosti na poboljšanju stanja, pa Skupština poziva domove učenika da u saradnji sa resornim Ministarstvom prosvjete, nauke, kulture i sporta preduzmu mjere na blagovremenom, efikasnom i djelotvornom sprovođenju preporuka upućenih u postupku ocjenjivanja kvaliteta i nadzora nad njihovim radom u cilju otklanjanja nepravilnosti u radu i ispunjavanja propisanih standarda.
Takođe, Skupština poziva domove učenika/internate na preduzimanje dodatnih aktivnosti saradnje sa centrima za socijalni rad, obrazovnim ustanovama i lokalnom zajednicom.
12. Skupština Crne Gore ocjenjuje da u svim domovima učenika/internatima u Crnoj Gori najbolji interes djeteta nije na prvom mjestu i poziva Vladu Crne Gore, Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, Zavod za školstvo i domove učenika/internate da u najkraćem mogućem roku realizuju stručno utemeljene Preporuke Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i to efikasno i djelotvorno kako bi se položaj djece u domovima učenika/internatima i stepen ostvarivanja njihovih prava poboljšao, u skladu sa najboljim interesom djeteta.
13. Skupština Crne Gore će Zaključak dostaviti Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvu prosvjete, nauke, kulture i sporta, Ministarstvu finansija i socijalnog staranja, Zavodu za školstvo i domovima učenika/internatima u Crnoj Gori: Dom učenika „Dušan Marović“- Bar, Dom učenika i studenata „Braća Vučinić“- Nikšić, Dom učenika i studenata Berane, Dom učenika i studenata Podgorica, Dom učenika i studenata Cetinje, Dom učenika i studenata „Spasić- Mašera“

Kotor, Resursni centar za obrazovanje i osposobljavanje „1. jun“, Resursni centar za djecu i mlade „Podgorica“, Resursni centar za sluh i govor „Dr Peruta Ivanović“ Kotor, Obrazovni centar Šavnik, Obrazovni centar Plužine i Osnovna škola „Bratstvo-jedinstvo“ Kovačevići- Pljevlja.

Skupština Crne Gore 27. saziva još uvijek nije razmatrala ovaj Poseban izvještaj.

9) Izvještaj o post-zakonodavnom nadzoru nad Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom

Povodom Izvještaja o post-zakonodavnom nadzoru nad Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno (sa sedam glasova „za“) donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Odbor za ljudska prava i slobode konstatuje da je u Crnoj Gori uspostavljen relativno dobar zakonodavni okvir za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije, a ključni izazovi su u pravovremenoj primjeni kvalitetnog zakonodavnog okvira i/ili često u neposjedovanju dovoljnog iznosa finansijskih sredstava za njegovu implementaciju.
Značajan izazov predstavlja i sprovođenje mjera i aktivnosti utvrđenih Strategijom za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period od 2017. do 2021. godine, jer je njeno sprovođenje na nivou lokalnih samouprava i dalje nedovoljno, a brojne aktivnosti planirane strateškim dokumentima nijesu na adekvatan način ispraćene potrebnim finansijskim sredstvima zbog čega se ne realizuju.
2. S obzirom da je na sjednici Odbora ukazano da je Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom djelimično usklađen sa Konvencijom UN o pravima lica sa invaliditetom, jer ne prepoznaje razumnu adaptaciju, niti intersekcijsku diskriminaciju u smislu Konvencije, Odbor ocjenjuje da je neophodno preduzeti aktivnosti na izmjenama ovog Zakona u cilju njegovog potpunog usklađivanja sa Konvencijom UN o pravima lica sa invaliditetom.
Takođe, potrebno je ubrzati aktivnosti resornih ministarstava i Vlade Crne Gore na pripremi predloga zakona o izmjenama i dopunama svih preostalih zakona za koje je obaveza usklađivanja utvrđena Analizom usklađenosti zakonodavstva u Crnoj Gori sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN o pravima lica sa invaliditetom koju je, u skladu sa Zaključkom Skupštine Crne Gore, Vlada Crne Gore usvojila u septembru 2016.
3. Odbor za ljudska prava i slobode izražava zadovoljstvo uspostavljanjem saradnje između Vlade Crne Gore i Evropske komisije u cilju realizacije Projekta "Reforma sistema utvrđivanja invaliditeta" u vrijednosti od milion eura koji se tiče jedinstvenog tijela za vještačenje osoba sa invaliditetom, što će omogućiti da se ubuduće na jednom mjestu i na osnovu jedinstvenih kriterijuma za utvrđivanje invaliditeta vrši vještačenje osoba sa invaliditetom na osnovu čega će ostvarivati prava kod različitih subjekata.
Takođe, ohrabruje najava rješavanja dugogodišnjeg negativnog sukoba nadležnosti između Ministarstva prosvjete, Ministarstva rada i socijalnog staranja i Ministarstva zdravlja u vezi sa uspostavljanjem baze podataka o djeci sa smetnjama u razvoju, na način što će Ministarstvo finansija i socijalnog staranja biti zaduženo za formiranje registra o osobama sa invaliditetom koji bi trebalo da doprinese kreiranju adekvatnijih politika u ovoj oblasti.
4. Odbor za ljudska prava i slobode je ohrabren informacijom da je Akcionim planom za sprovođenje preporuka Komiteta UN o pravima lica sa invaliditetom Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore ustanovljena nova nadležnost da prati primjenu Konvencije UN o pravima osoba sa invaliditetom, što će predstavljati svojevrsni post-zakonodavni nadzor na nacionalnom nivou.
5. Iako bi svako dijete u Crnoj Gori, nezavisno od toga gdje živi moralo da ima isti pristup pravima, Odbor za ljudska prava i slobode konstatuje da su i dalje prisutne razlike u ostvarivanju prava djece sa smetnjama u razvoju, pri čemu se naročito zapaža nejednakost u ostvarivanju prava djece iz sjevernog regiona u odnosu na djecu

iz centralnog i primorskog regiona, kao i razlike u ostvarivanju prava djece iz seoskih područja u odnosu na djecu iz gradova. Takođe, sistem mobilnih službi, rana intervencija i individualni tretmani su dobro obezbijedjeni samo u Podgorici, dok u ostalim gradovima postoje brojne manjkavosti i nedostatak stručnog kadra, posebno defektologa i logopeda, za rad sa djecom sa smetnjama u razvoju.

Stoga, Odbor smatra da je neophodno ojačati rad mobilnih službi, naročito na sjeveru Crne Gore, otvoriti dodatne servise za podršku ranoj intervenciji i obezbijediti blagovremeno pružanje individualnih tretmana kako bi se svojoj djeci sa smetnjama u razvoju obezbijedile kvalitetne usluge u sredinama gdje žive.

6. I pored brojnih aktivnosti preduzetih na unapređenju položaja lica sa invaliditetom, Odbor konstatuje da su i dalje prisutni brojni faktori koji utiču da osobe sa invaliditetom budu izložene riziku da postanu žrtve diskriminacije u obrazovanju, među kojima su: neujednačen obuhvat djece sa smetnjama u razvoju u inkluzivnom obrazovanju, arhitektonska nepristupačnost obrazovnih objekata, neobezbijedjenost prevoza do škole za djecu sa invaliditetom, neujednačena opremljenost obrazovnih ustanova, nedovoljna specijalizacija nastavnog osoblja, predrasude učenika prema licima sa invaliditetom i nedovoljna informisanost i motivisanost samih osoba sa invaliditetom da se uključe u obrazovni proces.
7. Imajući u vidu da pravo na inkluzivno obrazovanje, kako je navedeno u Opštem komentaru broj 4 Komiteta UN za prava osoba sa invaliditetom, podrazumijeva transformaciju kulture, politike i prakse u svim formalnim i neformalnim obrazovnim okruženjima da bi se odgovorilo na različite zahtjeve i identitete pojedinačnih učenika, odnosno studenata, uz ulaganje napora za uklanjanje barijera koje ograničavaju mogućnosti, što uključuje i jačanje kapaciteta obrazovnog sistema na način da obuhvati sve učenike i fokusira se na puno i efektivno učešće, pristupačnost, redovno pohađanje nastave i dostignuća svih učenika, posebno onih koji su iz različitih razloga isključeni ili su u riziku da budu isključeni, kao i da inkluzivno obrazovanje treba shvatiti kao temeljno ljudsko pravo svih onih koji uče, Odbor za ljudska prava i slobode poziva nadležne subjekte da preduzmu dodatne aktivnosti na obezbjeđivanju uslova za ostvarivanje prava osoba sa invaliditetom na obrazovanje kroz inkluzivni sistem obrazovanja na svim nivoima, kako je to definisano Konvencijom UN o pravima lica sa invaliditetom.
8. S obzirom da Predlog zakona o potvrđivanju Marakeškog ugovora za olakšanje pristupa objavljenim djelima za osobe koje su slijepo, slabovide ili imaju druge poteškoće u korišćenju štampanih materijala nije razmotren od strane prethodnog saziva Skupštine Crne Gore, Odbor za ljudska prava i slobode upućuje apel Vladi Crne Gore da ponovo utvrdi navedeni Predlog zakona i dostavi ga Skupštini Crne Gore na razmatranje i usvajanje.
Takođe, Odbor sugeriše Ministarstvu prosvjete, nauke, kulture i sporta da vodi računa da se realizacija onlajn sadržaja platforme "Uči doma" prilagodi djeci sa oštećenjem vida i roditeljima sa oštećenjima vida koji rade sa djecom kako bi na adekvatan način mogli ispratiti emitovani nastavni program.
9. Odbor za ljudska prava i slobode poziva Vladu Crne Gore da u što je moguće kraćem roku formira Savjet za zaštitu prava osoba sa invaliditetom, čime bi iskazala spremnost da posvećeno radi na daljoj promociji i unapređenju prava pripadnika ove populacije u oblasti zdravstvene, socijalne i dječje zaštite, vaspitanja i obrazovanja, radnog osposobljavanja i zapošljavanja, pristupačnosti, antidiskriminacije i sporta.
10. Imajući u vidu da još uvijek nije uspostavljena funkcionalna komunikacija i koordinacija između nadležnih komisija za usmjeravanje djece sa posebnim obrazovnim potrebama, obrazovnih ustanova i Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta i da postoje nejasnoće u pogledu nadležnosti i obaveza države i lokalnih samouprava, Odbor ukazuje na potrebu uspostavljanja funkcionalne komunikacije i koordinacije između komisija, obrazovnih ustanova i Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta kako bi se uvid u potrebe djece ostvarivao kvalitetno, a problemi rješavali blagovremeno i uz poštovanje najboljeg interesa djeteta.
Takođe, Odbor ukazuje da je neophodno unaprijediti međusektorsku saradnju i kapacitete ključnih institucija zaduženih za sprovođenje zakona, kao i da je potrebno obezbijediti dovoljno sredstava iz budžeta za sprovođenje politike inkluzivnog obrazovanja na svim nivoima.
11. Odbor za ljudska prava i slobode ohrabruje nadležne državne organe da, u saradnji sa civilnim sektorom čiji predstavnici posjeduju stručnost i znanje i daju nemjerljiv doprinos u unapređenju prava lica sa invaliditetom i uz podršku međunarodne zajednice, preduzmu mjere na blagovremenoj i kvalitetnoj realizaciji Preporuka sadržanih u Izvještaju o post-zakonodavnom nadzoru nad Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, što će doprinijeti uspjehu Crne Gore na putu evropskih integracija, ali i boljem životu svih građana.
12. Odbor poziva Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta, Ministarstvo zdravlja i Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, kao i vaspitno-obrazovne ustanove da, u skladu sa svojim nadležnostima, djeluju na realizaciji Preporuka datih u okviru pravnog i institucionalnog okvira i da preduzmu aktivnosti na:

- unapređenju pravnog i institucionalnog okvira u smjeru pune primjene načela zabrane diskriminacije lica sa invaliditetom u oblasti vaspitanja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja, na taj način što će se realizovati preporuke iz Analize usklađenosti zakonodavstva u Crnoj Gori sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN o pravima lica sa invaliditetom i u potpunosti implementirati zakoni u ovoj oblasti kako bi se uklonile moguće diskriminatorne procedure prilikom ostvarivanja prava na obrazovanje i razvio individualizovan pristup u procesu obrazovanja;
 - unapređenju sistema prikupljanja i razmjene informacija i podataka o broju lica sa invaliditetom, na taj način da se utvrdi tačan broj djece u sistemu i van sistema obrazovanja, odnosno da se razvije sveobuhvatna baza podataka o djeci i odraslim osobama sa invaliditetom u sistemu obrazovanja i
 - poboljšanju multisektorske koordinacije i komunikacije svih institucija i organa u sistemu tako da ona bude funkcionalna i efikasna.
13. Odbor poziva nadležne institucije, prvenstveno Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma da preduzmu aktivnosti na realizaciji Preporuka koje se odnose na implementaciju, monitoring i evaluaciju pravnog i institucionalnog okvira i da:
- preduzmu sve neophodne mjere kako bi osobe s invaliditetom od najranijeg uzrasta imale nesmetan pristup školama/fakultetima, uz sprovođenje razumne adaptacije i pružanja potrebne podrške u cilju obezbjeđivanja ravnopravnosti i potpune inkluzije;
 - unaprijede sistem monitoringa i evaluacije kvaliteta pedagoških usluga, odnosno na koji način se izrađuju i sprovode individualni razvojno-obrazovni programi (IROP-i), kakav je kvalitet realizacije usvojenih programa i kako se vrši njihova evaluacija;
 - obezbijede uslove za sprovođenje predloženih obrazovnih programa i da se riješe problemi neprilagođenosti vaspitno-obrazovnih ustanova, nepostojanja opreme, udžbenika i nastavnih sredstava, kao i nedovoljno stručnog i obučenog kadra (npr. nedostatak asistenata u nastavi), te da se izbjegne problem “improvizacije” sa roditeljima i nastavnicima;
 - unaprijedi rad komisije za usmjeravanje djece sa posebnim obrazovnim potrebama, na način da se standardizuje praksa i ujednače kriterijumi;
 - obezbijede dovoljno finansijskih resursa za sve planirane aktivnosti i mjere (raspodjela budžetskih sredstava za prava manjina uz planiranje međunarodne razvojne pomoći kroz programe podrške i razvojne projekte) i
 - preduzmu sve neophodne mjere kako bi nadarene osobe s invaliditetom bile prepoznate u obrazovnom sistemu, uz sprovođenje svih mjera i aktivnosti i pružanja potrebne podrške u cilju obezbjeđivanja ravnopravnosti i potpune inkluzije u školskim takmičenjima.
14. Imajući u vidu da osobe sa invaliditetom i dalje predstavljaju jednu od najranjivijih kategorija društva koja se suočava sa brojnim problemima i preprekama u ostvarivanju prava i jednakosti, što potvrđuju i istraživanja stavova javnog mnjenja, Odbor za ljudska prava i slobode poziva resorna ministarstva, prvenstveno Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava i Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta da u saradnji sa institucijom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, nevladinim sektorom koji se bavi zaštitom prava osoba sa invaliditetom i uz podršku međunarodnih organizacija, preduzmu aktivnosti na realizaciji Preporuka koje se tiču jačanja svijesti, odnosno da:
- kontinuirano sprovode inkluzivne aktivnosti koje promovišu jednakost, različitost, nediskriminaciju (radionice, vršnjačko iskustvo i podrška i slično) i
 - kontinuirano rade na senzibilizaciji nastavnog kadra, pri čemu je poseban akcenat potrebno staviti na rad sa budućim nastavnim kadrom.
15. Uzimajući u obzir kvalitet Projekta „Kreiranje parlamentarne mreže o ljudskim pravima u regionu Zapadnog Balkana“ koji Vestminsterska fondacija za demokratiju, uz podršku Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Norveške, sprovodi u regionu Zapadnog Balkana u periodu od aprila 2019. do novembra 2021. godine, Odbor za ljudska prava i slobode izražava zahvalnost WFD-u na svim dosadašnjim aktivnostima koje doprinose jačanju kapaciteta ovog skupštinskog Odbora za sprovođenje post-zakonodavne kontrole zakona i politika koje regulišu ljudska prava. Izuzetno je zadovoljstvo Odbora za ljudska prava i slobode što je u prilici da saraduje sa javnim tijelom, najvećom britanskom političkom multipartijskom fondacijom koja je kreirana od strane britanskog Ministarstva vanjskih poslova i koja je partner sa političkim partijama u Ujedinjenom Kraljevstvu, parlamentima, elektoralnim i finansijsko-revizorskim institucijama u više od 40 zemalja u razvoju kojima pomaže da se njihove vlade učine pravičnijim, efektivnijim i odgovornijim.

Odbor ocjenjuje da je nemjerljiv doprinos Vestminsterske fondacije za demokratiju u jačanju kapaciteta poslanika i stručnih službi radnih tijela koja se bave ljudskim pravima i slobodama u sprovođenju post-zakonodavnog nadzora zakona i politika što se realizuje u skladu sa smjernicama iz trenutno jedinog kursa u svijetu razvijenog u saradnji Vestminsterske fondacije za demokratiju i Univerziteta u Londonu.

Odbor iskazuje spremnost da učestvuje u daljim aktivnostima planiranim u okviru Projekta, uz očekivanje da će to doprinijeti dodatnom snaženju kapaciteta Skupštine Crne Gore i ovog skupštinskog radnog tijela, ali i održavanju kontakata i razmjeni iskustava sa radnim tijelima koja se bave ljudskim pravima i slobodama u regionu Zapadnog Balkana, što će doprinijeti i jačanju regionalne saradnje.

16. Ohrabruju pohvale predstavnika Vestminsterske fondacije za demokratiju upućene Odboru za ljudska prava i slobode i zahvalnost na dosadašnjem doprinosu Odbora i njegove stručne službe realizaciji aktivnosti u okviru Projekta “Kreiranje parlamentarne mreže o ljudskim pravima i rodnoj ravnopravnosti na Zapadnom Balkanu”, posebno u uspostavljanju kontakata na početku pilot procesa post-zakonodavnog nadzora i u prikupljanju izuzetno korisnih informacija organizovanjem Konsultativnog saslušanja predstavnika Ministarstva prosvjete, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva zdravlja i Ministarstva za ljudska i manjinska prava na 54. sjednici Odbora u februaru 2020. godine.
17. O spremnosti Skupštine Crne Gore da saraduje sa Vestminsterskom fondacijom za demokratiju i posvećenosti ovom Projektu svjedoči i činjenica da je crnogorski Parlament prvi u regionu Zapadnog Balkana sproveo post-zakonodavni nadzor i jedini je parlament u regionu u kojem su sprovedena dva pilot projekta post-zakonodavnog nadzora i to za Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti. Raduje ocjena predstavnika Vestminsterske fondacije za demokratiju i eksperata angažovanih na izradi Izvještaja o post-zakonodavnom nadzoru nad Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom da organizacioni razvoj koji je Služba Skupštine Crne Gore doživjela prethodnih godina daje dobru osnovu za praktikovanje post-zakonodavnog nadzora, jer je u Službi Skupštine Crne Gore formiran Sektor za istraživanje, dokumentacione poslove i informatičku mrežu u okviru kojeg je Parlamentarni institut koji ima mandat da radi istraživanje o efektima zakonodavstva. Posebno ohrabruje njihova ocjena da Odbor za ljudska prava i slobode i Skupština Crne Gore imaju kapacitete da nastave sa procesom pilotiranja i implementacijom procesa post-zakonodavnog nadzora, kao i uvjerenje da će se postojećim organizacionim kapacitetima i daljim jačanjem svih službi Skupštine Crne Gore u predstojećem periodu cjelokupan proces post-zakonodavnog nadzora moći sprovoditi samostalno, što nije slučaj sa parlamentima u regionu čiji kapaciteti nijesu na tom nivou.
18. Odbor za ljudska prava i slobode će, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, pratiti realizaciju Preporuka koje se tiču pravnog i institucionalnog okvira, implementacije, monitoringa, evaluacije i jačanja svijesti građana datih u Izvještaju o post-zakonodavnom nadzoru nad Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i realizaciju ovog Zaključka Odbora i s tim u vezi, u skladu sa Planom aktivnosti za 2021. godinu, u IV kvartalu organizovati kontrolno saslušanje svih subjekata zaduženih za realizaciju navedenih Preporuka i Zaključka Odbora.
19. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore će dostaviti Zaključak: Vladi Crne Gore, Ministarstvu prosvjete, nauke, kulture i sporta, Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvu finansija i socijalnog staranja, Ministarstvu zdravlja, Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, na dalji postupak i Kolegijumu Predsjednika Skupštine Crne Gore, Odboru za prosvjetu, nauku, kulturu i sport Skupštine Crne Gore, Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Kancelariji za evropske integracije, JU Resursni centar za obrazovanje i osposobljavanje „1. jun“, JU Dnevni centar za djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama u razvoju - Podgorica, JU Osnovna škola „21. maj“- Podgorica, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Sistemu Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori, Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori, Vestminsterskoj fondaciji za demokratiju - Kancelarija u Beogradu i ekspertima koji su sačinili Izvještaj, NVO “Građanska alijansa”, NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju “Naša inicijativa”, NVO “Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore”, NVO “Savez slijepih Crne Gore” i Udruženju “Zračak nade”- Pljevlja, na upoznavanje.

10) Studija „Višedimenzionalno siromaštvo djece u Crnoj Gori“

Povodom Studije „Višedimenzionalno siromaštvo djece u Crnoj Gori“ Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno (sa devet glasova „za“) donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore pozdravlja izradu Studije „Višedimenzionalno siromaštvo djece u Crnoj Gori“ koja sadrži jasne smjernice i konstruktivne preporuke za buduća djelovanja koje bi naše društvo trebalo da koristi za formulisanje i unapređenje javnih politika i zakona koji se odnose na djecu. Odbor ocjenjuje da Studija treba da bude vodilja donosiocima odluka za definisanje strateških ciljeva koji na najdjelotvorniji način unapređuju društveni položaj djece, kao osjetljivije grupe stanovništva.
2. Zabrinjava podatak da je najmanje svako treće dijete već u riziku od siromaštva i da najmanje 45 hiljada djece u Crnoj Gori danas živi u riziku od siromaštva. Takođe, zabrinjavajuća je procjena da će dijete koje se danas rodi u Crnoj Gori zbog nedostatka kvalitetnog obrazovanja i zdravstvene zaštite dostići svega 62% svoje potencijalne produktivnosti u odrasloj dobi.
Posebno zabrinjava loš položaj romske djece, jer dokazi proistekli iz istraživanja ukazuju kako siromaštvo, segregacija i diskriminacija utiču na iskustvo romske djece sa višedimenzionalnom deprivacijom s obzirom da 96% romske djece doživljava deprivaciju makar u jednom domenu dobrobiti. Stoga je potrebno uložiti dodatne napore u sprečavanje napuštanja osnovne i srednje škole, kao i u poboljšanje uslova stanovanja Roma i Egipćana i njihovog pristupa osnovnim uslugama.
3. Odbor za ljudska prava i slobode ocjenjuje da se stanje mora poboljšati naročito u svjetlu činjenice da član 27 Konvencije UN o pravima djeteta Crnu Goru, kao državu potpisnicu, obavezuje da prizna pravo svakog djeteta na životni standard koji odgovara djetetovom fizičkom, mentalnom, duhovnom, moralnom i socijalnom razvoju. Takođe, Odbor ocjenjuje da je neophodan značajan napor da se postigne jedan od ciljeva održivog razvoja – da se do 2030. godine najmanje za polovinu smanji broj muškaraca, žena i djece svih uzrasta koji žive u bilo kom obliku siromaštva.
4. Odbor za ljudska prava i slobode je saglasan sa ocjenom da je siromaštvo djece više od pukog nedostatka prihoda. Stoga rješavanje problema dječjeg siromaštva i prekidanje međugeneracijskog ciklusa siromaštva nalažu da svako dijete dobije pristup kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti i kvalitetnom obrazovanju, da bude u prilici da razvije adekvatne vještine za svoju budućnost, kao i da učestvuje u sportskim i kulturnim aktivnostima.
Polazeći od podataka sadržanih u Studiji koji ukazuju da su najmlađa djeca najugroženija starosna grupa u Crnoj Gori i naučno dokazane činjenice da su rane godine života od ključnog značaja za razvoj djeteta, jer se tada razvija 90% mozga i stiče se sposobnost uspostavljanja značajnih međuljudskih odnosa, Odbor za ljudska prava i slobode zaključuje da Crna Gora mora ulagati u djecu, naročito tokom prvih godina života, jer je takvo ulaganje u djecu jedno od najsigurnijih ekonomskih ulaganja za održivi, inkluzivan i pravedan ekonomski rast države.
5. Odbor za ljudska prava i slobode smatra značajnom najavu Predsjednika Skupštine Crne Gore da će uskoro na dnevnom redu Skupštine Crne Gore biti usvajanje dva rješenja koja ni izbliza nijesu dovoljna za saniranje posledica siromaštva, ali su dobra polazna osnova za prevazilaženje ovog izazova – dječji dodatak za sve predškolce i besplatni udžbenici za sve osnovce, što bi se realizovalo usvajanjem Predloga zakona o izmjenama i dopuni Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti i Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju.
6. Povodom Predloga zakona o izmjenama i dopuni Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti kojim se predlaže da se pored već postojećih kategorija djeca koja ostvaruju pravo na dodatak za djecu, ovo pravo omogući i za svako dijete do navršene šeste godine života, Odbor ukazuje na stav šefa Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori koji smatra da je univerzalni dječji dodatak za svu djecu starosti do šest godina korak u dobrom smjeru sve dok je fiskalno održiv i zasnovan na pouzdanoj analizi sistema

socijalne zaštite, a porodicama najmlađe djece pruža dugoročnu predvidljivost prihoda. Isti je u skladu sa principom ulaganja u rano djetinjstvo, posebno ako je ispraćen obezbjeđivanjem pristupa kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju i zaštiti od nasilja za svako dijete.

Međutim, važno je istaći ocjenu UNICEF-a da sve to nije dovoljno, jer je upitno šta treba raditi sa djecom starijom od šest godina koja žive u siromaštvu.

Odbor je saglasan da treba uzeti u obzir najbolje međunarodne prakse koje pokazuju da postoje tri principa uspjeha u razvoju ovih politika: neophodno je razvijati politike na osnovu pouzdanih podataka i temeljne analize svih mogućih opcija; potrebno je osigurati da odabrane opcije budu dugoročno održive za budžet Crne Gore i neophodno je da sve zainteresovane strane dobiju priliku da učestvuju u razvoju politika i utiču na njih, pri čemu je od presudnog značaja da se čuje i glas djece i roditelja, jer oni najbolje poznaju probleme sa kojima se svakodnevno suočavaju i mogu iznijeti svoje ideje o najboljim načinima podrške.

7. U tom cilju, Odbor smatra veoma značajnim nekoliko ključnih podataka koji su korišćeni u izradi Studije koji pojašnjavaju zašto je rano djetinjstvo važno:
 - više od 20% djece nije upisano u predškolsko obrazovanje, što znači da ta djeca neće znati kako da drže olovku, broje, prepoznaju obrasce ili prate instrukcije u učionici kao što će znati njihovi vršnjaci. Kad ova djeca krenu u prvi razred ona će već zaostajati;
 - najmanje troje od petoro male djece nije na vrijeme vakcinisano protiv malih boginja, zauški i rubeole, što najmlađu djecu čini izloženom bolestima koje ih mogu ubiti;
 - više od 60% najmlađe djece doživljava neki oblik nasilnog disciplinovanja u svom domu, što značajno povećava rizik od teških fizičkih povreda i usađuje obrazac nasilnog ponašanja koji će djeca ispoljavati prema svojim vršnjacima;
 - 80% novorođenčadi ne biva isključivo dojeno tokom prvih šest mjeseci života, što znači da samo jedno od petoro novorođenčadi dobija najbolji mogući početak života.

Stoga je za rješavanje ovih problema neophodno preduzimati kontinuirane, koordinirane i multisektorske aktivnosti koje će doprinijeti unapređenju položaja djece u Crnoj Gori.

8. Odbor za ljudska prava i slobode podržava preporuke za politike i programske aktivnosti date u Studiji “Višedimenzionalno siromaštvo djece u Crnoj Gori” kojima se naglašava važnost rješavanja siromaštva djece kroz integrisani i međusektorski pristup.

Stoga je Odbor saglasan sa sledećim ocjenama i preporukama sadržanim u Studiji:

- pažnja se mora posvetiti ishrani, posebno kada je riječ o djeci iz starosne grupe od 0 do 23 mjeseca s obzirom da su djeca mlađa od pet godina izuzetno osjetljiva na siromaštvo;
- preporučuju se integrisana međusektorska rješenja s obzirom da takve intervencije imaju znatno veći potencijal za smanjivanje višedimenzionalnog siromaštva;
- neophodno je ponuditi i kratkoročna i dugoročna rješenja za sve starosne grupe djece;
- neophodno je usmjeriti napore na promjenu društvenih normi o nasilju, podršku roditeljima da usvoje pozitivne tehnike roditeljstva, osnaživanje djece kako bi sama prijavljivala kršenja prava koja im pripadaju, kao i na promovisanje tolerancije, empatije, različitosti i jednakosti među djecom;
- neophodno je veću pažnju posvetiti poboljšanju uslova stanovanja Roma i Egipćana, kao i njihovog pristupa osnovnim uslugama;
- preporučuje se ulaganje dodatnih napora u sprečavanje napuštanja osnovne i srednje škole, pri čemu integrisane politike razvoja u ranom djetinjstvu, kao i inkluzivno i kvalitetno osnovno i srednje obrazovanje, treba da uzimaju u obzir specifične potrebe djece iz manjinskih etničkih grupa;
- neophodno je proširiti dostupnost adekvatnih usluga podrške mentalnom zdravlju pri čemu sami adolescenti treba da učestvuju u osmišljavanju takvih usluga;
- potrebno je da programi socijalne zaštite budu dobro osmišljeni, zasnovani na dokazima i integrisani sa komplementarnim servisima za dječju zaštitu, zdravstvenu zaštitu, obrazovanje i zapošljavanje kako bi mogli doprinijeti osnaživanju i poboljšanju kapaciteta siromašnih porodica da vode nezavisan i produktivan život i
- neophodno je sprovoditi aktivnosti na mobilizaciji zajednice i medijske kampanje za promjenu diskriminatornih društvenih normi i stavova zajednica kako bi se promovisale vrijednosti tolerancije, inkluzije i različitosti, jer i dalje postoji stigma i diskriminacija prema siromašnima.

Cijeneći da su nadležni državni organi i u dosadašnjem periodu posebnu pažnju posvećivali unapređenju prava djeteta, Odbor za ljudska prava i slobode ih poziva da u saradnji sa relevantnim međunarodnim partnerima, prvenstveno UNICEF-om i civilnim sektorom koji se bavi zaštitom prava djeteta, intenziviraju svoje djelovanje u ovoj oblasti i preuzmu dodatne aktivnosti na realizaciji datih preporuka.

9. Odbor za ljudska prava i slobode poziva nadležne organe da intenziviraju i ubrzaju aktivnosti na realizaciji preporuka Komiteta UN za prava djeteta datih u Zaključnim zapažanjima o Kombinovanom drugom i trećem periodičnom izvještaju Crne Gore o primjeni Konvencije UN o pravima djeteta od 1. juna 2018. godine, kojima je, između ostalog preporučeno da država potpisnica održi ciljane konsultacije sa porodicama i djecom, uključujući one porodice i djecu u nepovoljnim ili ugroženim situacijama, kao i sa organizacijama civilnog društva koje se bave dječjim pravima u cilju jačanja strategija i mjera za smanjenje siromaštva djece i socijalne isključenosti, kao i da intenzivira napore za pružanje odgovarajuće pomoći roditeljima i zakonskim starateljima u obavljanju njihovih odgovornosti za odgajanje djeteta, posebno onih koji žive u siromaštvu i domaćinstvima na čelu sa ženama, uključujući jačanje sistema porodičnih naknada, dječjih dodataka i drugih usluga.
10. Imajući u vidu da su djeca u srcu razvoja svake države i u središtu procesa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, Skupština Crne Gore, kao najviši zakonodavni i predstavnički dom građana Crne Gore i Odbor za ljudska prava i slobode izražavaju punu spremnost da u okviru svojih nadležnosti u saradnji sa državnim organima, međunarodnim organizacijama sa sjedištem u Crnoj Gori, prvenstveno UNICEF-om, kao pouzdanim partnerom i nevladinim sektorom prepoznatljivim u ovoj oblasti i u predstojećem periodu posvećeno rade na stvaranju pretpostavki za postepeno smanjenje siromaštva najmlađih članova naše društvene zajednice.
11. Odbor za ljudska prava i slobode upućuje zamjerku Ministarstvu prosvjete, nauke, kulture i sporta i Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava čiji predstavnici se nijesu odazvali pozivu za učešće na sjednici Odbora kako bi se upoznali sa podacima sadržanim u Studiji i informisali o aktivnostima koje planiraju preduzeti na rješavanju uočenih problema i poboljšanju stanja u ovoj oblasti.
Odbor ocjenjuje da bi nastavak ovakve prakse mogao dovesti u pitanje dosadašnji multisektorski pristup u radu Odbora, koji je u kontinuiranoj, veoma kvalitetnoj, dugogodišnjoj i produktivnoj saradnji sa resornim ministarstvima, uz podršku međunarodnih organizacija sa sjedištem u Crnoj Gori i u saradnji sa nevladinim sektorom, ostvarivao značajne rezultate koji su doprinisili unapređenju prava djeteta u Crnoj Gori.
12. Odbor za ljudska prava i slobode će, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, pratiti realizaciju Preporuka sadržanih u Studiji „Višedimenzionalno siromaštvo djece u Crnoj Gori“ i realizaciju ovog Zaključka kako bi se donošenjem relevantnih zakona, politika i odluka koje neposredno ili posredno utiču na siromaštvo djece, doprinijelo rješavanju uočenih problema i prekidanju začaranog kruga siromaštva djece u Crnoj Gori.
13. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore će Zaključak dostaviti: Vladi Crne Gore, Ministarstvu prosvjete, nauke, kulture i sporta, Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvu finansija i socijalnog staranja, Ministarstvu zdravlja, na dalji postupak i Kolegijumu Predsjednika Skupštine Crne Gore, Odboru za prosvjetu, nauku, kulturu i sport Skupštine Crne Gore, Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Kancelariji za evropske integracije, Upravi za statistiku (MONSTAT), Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Sistemu Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori, Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori i nevladinim organizacijama “Građanska alijansa”, „Centar za prava djeteta“, Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju “Naša inicijativa“, Nacionalna asocijacija roditelja djece i omladine sa smetnjama u razvoju (NARDOS), Udruženje „Roditelji“ i „Mladi Romi“ na upoznavanje.

11) Peta (tematska) sjednica Odbora za ljudska prava i slobode, održana 7. aprila 2021. godine

Na Petoj (tematskoj) sjednici Odbor za ljudska prava i slobode je donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Odbor za ljudska prava i slobode ocjenjuje da se u Crnoj Gori u kontinuitetu realizuju brojne aktivnosti na integraciji pripadnika romske i egipćanske populacije u sve društvene tokove, što je rezultiralo značajnim napretkom u svim oblastima njihovog života.
Ohrabruju ocjene specijalne izvestiteljke UN za trgovinu ljudima, posebno ženama i djecom, koja je tokom novembra 2019. godine posjetila Crnu Goru i prepoznala napor Crne Gore u oblasti podizanja svijesti, obrazovanja, stanovanja i zapošljavanja pripadnika RE populacije. Međutim, Odbor konstatuje da i dalje postoje brojne teškoće i problemi sa kojima se RE zajednica kao najsiromašnija i najviše diskriminisana zajednica u Crnoj Gori suočava zbog čega je potrebno uložiti dodatne napore

na ispunjavanju obaveza definisanih Deklaracijom partnera Zapadnog Balkana o integraciji Roma u sklopu procesa proširenja Evropske unije, koju je i Crna Gora potpisala u Poznanju 2019. godine, na šta je ukazano i u Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori za 2020. godinu.

2. Odbor konstatuje da je Tim za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima u 2020. godini za pet osoba odredio status žrtve trgovine ljudima u oblasti dječjeg i ugovorenog braka. Takođe, Operativni tim za borbu protiv porodičnog nasilja i nasilja nad ženama u prethodne dvije godine radio je na dva slučaja dječjih i ugovorenih brakova koje je riješio u saradnji sa institucijama u Crnoj Gori i Interpolom u jednoj od susjednih država.

3. Odbor zaključuje da je unapređenje međusektorske saradnje ključno za suzbijanje dječjih, ugovorenih i prisilnih brakova, kao i dječjeg prosjačenja. Posebno je važno adekvatno i brzo djelovanje na lokalnom nivou zbog čega se u svakoj lokalnoj zajednici mora uspostaviti jača veza između policije, centara za socijalni rad, obrazovnih ustanova i sudstva, uz aktivno učešće samih pripadnika romske i egipćanske populacije i civilnog sektora. Takođe, Odbor ocjenjuje da je neophodno raditi na unapređenju dosledne implementacije Protokola o postupanju organa, ustanova i organizacija u Crnoj Gori sa djecom uključenom u život i rad na ulici, koji su 2019. godine sačinili predstavnici institucije Zaštitnika i potpisali svi nadležni državni organi.

4. Imajući u vidu da je prema podacima MICS istraživanja, koje je 2018. godine uradio MONSTAT u saradnji sa Predstavništvom UNICEF-a u Crnoj Gori, stopa dječjih brakova među opštom populacijom niska, ali da je veoma visoka među romskom i egipćanskom populacijom gdje 55% djevojčica i 25% dječaka stupa u brak prije 18. godine života, Odbor smatra da sa posebnom pažnjom treba razmotriti preporuku Komiteta UN o pravima djeteta da se Porodični zakon izmijeni i dopuni radi uklanjanja svih izuzetaka koji dozvoljavaju brak prije 18. godine života.

5. Odbor ukazuje da je neophodno uložiti koordinirane i kontinuirane napore na realizaciji preporuka Komiteta UN za prava djeteta i Komiteta za eliminaciju rasne diskriminacije koji su tokom Opšteg periodičnog pregleda za Crnu Goru zahtijevali da se preduzmu određene aktivnosti u prevenciji dječjih brakova, obezbjeđivanju skloništa za žrtve dječjih brakova i obezbjeđivanju dovoljnih resursa svim institucijama za realizaciju aktivnosti, a naročito Operativnom timu za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

6. Iako su u periodu od 2000. do 2015. godine uloženi ogromni napori da se svim izbjeglim licima izdaju lična dokumenta, procenat upisa romske djece u matični registar rođenih je povećan, pa Odbor za ljudska prava i slobode ukazuje da je u narednom periodu neophodno uložiti dodatne napore u rješavanju statusnih prava svih pripadnika romske i egipćanske populacije, jer isto predstavlja osnov za ostvarivanje svih drugih prava. Takođe, Odbor izražava zadovoljstvo što je Crna Gora, kao jedna od dvadesetak država svijeta sa posebnom procedurom za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva, u prethodnom periodu ostvarila vidljiv napredak u ovoj oblasti čime bi, ukoliko ovo pitanje ostane u fokusu nadležnih organa u narednom periodu, naša država imala jedinstvenu priliku da do 2023/2024. godine u potpunosti riješi pitanje statusa lica bez državljanstva.

7. Odbor je ohrabren ostvarenim uspjehom u obezbjeđivanju ravnopravnog pristupa obrazovanju za pripadnike romske i egipćanske populacije. O ostvarenom napretku svjedoče podaci da je tokom 2019/2020. godine osnovnu školu pohađalo više od 1.800 učenika RE populacije, dok je 2001/2002. godine osnovnu školu pohađalo oko 500 učenika romske populacije. Takođe, Odbor pozdravlja obezbjeđivanje besplatnih udžbenika za sve učenike RE populacije i prevoza do škole i nazad za više od 600 učenika, mjesečnih stipendija za srednjoškolce iz RE populacije u iznosu od 60 eura i za studente u iznosu od 150 eura, uspostavljanje Protokola koji predviđa konkretne korake u slučaju ranog otkrivanja namjere RE djece da napuste školu, unapređenje MEIS aplikacije koja predstavlja sistem informacija o obrazovanju u Crnoj Gori i angažovanje 22 saradnika u socijalnoj inkluziji RE populacije u osnovnim školama. Takođe, Odbor ocjenjuje važnom i najavu da će se u pripremi Nacrta zakona o visokom obrazovanju posebna pažnja posvetiti afirmativnoj akciji kako bi se prava studenata RE populacije izjednačila sa pravima studenata sa invaliditetom.

8. Uprkos ostvarenom napretku, Odbor ocjenjuje da je u predstojećem periodu potrebno raditi na povećanju kvaliteta obrazovanja za pripadnike romske i egipćanske populacije s obzirom da nalazi istraživanja ukazuju da svega 16% romske djece pohađa predškolsko obrazovanje, svako drugo dijete završi osnovnu školu, svega 7% učenika upiše srednju školu, a samo 3% istu završi. Imajući u vidu navedenu statistiku, Odbor smatra da je za unapređenje stanja u ovoj oblasti potreban multisektorski rad svih nadležnih organa i institucija, kao i aktivnije uključivanje organizacija civilnog društva koje su se pokazale kao dobri partneri u prevazilaženju identifikovanih izazova. Takođe, Odbor ocjenjuje da je potrebno razmotriti angažovanje većeg broja saradnika u socijalnoj inkluziji Roma i Egipćana koji bi pored osnovnog trebalo da budu uključeni i u predškolsko i srednjoškolsko obrazovanje.

9. Odbor poziva nadležne organe da u potpunosti ispoštuju stavove i preporuke sadržane u Mišljenju Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore koje se odnosi na angažman saradnika u socijalnoj inkluziji Roma i Egipćana u oblasti obrazovanja, kojim se, između ostalog, nalaže da se planiranim aktivnostima i mjerama u okviru Nacrta strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025. godine obezbijedi da pomenuti saradnici mogu zasnovati radni odnos na neodređeno vrijeme i s tim u vezi, ohrabruje nastavak dijaloga Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta sa relevantnim subjektima radi pronalaženja načina za angažovanje medijatora u obrazovanju na neodređeno vrijeme.

10. Odbor izražava očekivanje da će se u okviru Projekta ROMACTED, pokrenutog na inicijativu Savjeta Evrope i Evropske unije koji se realizuje u sedam zemalja regiona i osam opština u Crnoj Gori (Bar, Berane, Bijelo Polje, Herceg Novi, Nikšić, Podgorica, Tivat i Ulcinj), doprinijeti jačanju kapaciteta romskih zajednica na individualnom i kolektivnom nivou radi njihovog učešća u procesu donošenja odluka i osnaživanja svijesti o njihovim pravima, kao i jačanju kapaciteta lokalnih samouprava i većoj posvećenosti pitanjima socijalne inkluzije Roma, što bi trebalo da doprinese unapređenju njihovog položaja i smanjenju jaza između Roma i drugih etničkih grupa.

11. Odbor pozdravlja aktivnosti predstavnika nadležnih državnih organa, Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Romskog savjeta, nevladinog sektora, Delegacije EU u Crnoj Gori, Sistema UN-a u Crnoj Gori, Savjeta za regionalnu saradnju na izradi Nacrta strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025. godine i pratećeg Nacrta akcionog plana za 2021. godinu.

12. Odbor konstatuje da je za poboljšanje položaja RE populacije potrebno produbiti saradnju između nadležnih resora, partnerskih organizacija i ostalih subjekata. U tom smislu, Odbor ohrabruje preduzimanje kontinuiranih i koordiniranih aktivnosti od strane svih zainteresovanih subjekata na unapređivanju i podsticanju saradnje između svih državnih resora koji se bave pitanjima RE populacije, razvijanju saradnje sa međunarodnim organizacijama i NVO sektorom, sprovođenju Regionalnog stambenog programa, njegovanju direktne saradnje sa romskom zajednicom u Crnoj Gori, uz naglasak da se u realizaciji svih aktivnosti moraju rukovoditi principom poštovanja ljudskih prava, a posebno najboljim interesom djeteta i jednakim pristupom pravima za sve.

13. Odbor posebno zahvaljuje Vestminsterskoj fondaciji za demokratiju na zalaganju i aktivnoj saradnji koja se ostvaruje u okviru Mreže parlamentarnih odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost na Zapadnom Balkanu (HUGEN) i na prihvatanju inicijative predsjednika Odbora da ova međunarodna fondacija u drugoj polovini 2021. godine organizuje konferenciju ili multilateralni sastanak zemalja Zapadnog Balkana u namjeri da nagradi uloženi napor, životnu uspješnost, kao i aktivizam na integraciji romske i egipćanske populacije u crnogorsko društvo Sokolja Beganaja, samostalnog savjetnika u Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava. Odbor naglašava da je ideja za organizovanje konferencije inicirana iz razloga što se životna želja ovog uspješnog Roma odnosila na namjeru da pomogne rješavanju problema svojih sunarodnika. Cilj Odbora je da planiranom aktivnošću u saradnji sa Vestminsterskom fondacijom za demokratiju preko životne priče uspješnog Roma pokaže da je u prevazilaženju stereotipa, predrasuda i diskriminacije ključ u obrazovanju, koje je i put u potpunu integraciju u svakom društvu. Odbor očekuje da će učesnici iz osam parlamenata, odnosno šest država Zapadnog Balkana koji participiraju u projektu Vestminsterske fondacije za demokratiju biti u prilici da razmijene iskustva u ovoj oblasti i da razgovaraju o konkretnim aktivnostima koje bi trebalo preduzeti u svakoj od zemalja Zapadnog Balkana pojedinačno, ali i u cijelom regionu.

14. Odbor će dostaviti Zaključak Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvu finansija i socijalnog staranja, Ministarstvu prosvjete, nauke, kulture i sporta, Ministarstvu unutrašnjih poslova, Ministarstvu zdravlja, Upravi policije i Vestminsterskoj fondaciji za demokratiju - Kancelarija u Beogradu, na dalji postupak i Kolegijumu predsjednika Skupštine, Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvu vanjskih poslova, Kancelariji za evropske integracije, Odboru za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, Zajednici opština Crne Gore, JU Centru za socijalni rad za Glavni grad Podgorica, Romskom savjetu, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Programskoj kancelariji Savjeta Evrope u Podgorici, Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori, Predstavništvu UNHCR-a u Crnoj Gori, Sistemu Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori, Misiji OEBS u Crnoj Gori, NVO „Građanska alijansa“, „Mladi Romi“, „Centar za romske inicijative- Nikšić“, Romska organizacija mladih „Phiren Amenca“ Podgorica i „Udruženje za podršku Roma i Egipćana“, na upoznavanje.

12) III GRETA Izvještaja o implementaciji Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori, Akcioni plan za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024, za 2021. godinu i Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024. za 2020. godinu

Povodom razmatranja III GRETA Izvještaja o implementaciji Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori i Akcionog plana za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024, za 2021. godinu i Izvještaja o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024. za 2020. godinu, Odbor za ljudska prava i slobode je donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Odbor za ljudska prava i slobode konstatuje da je Crna Gora veoma rano identifikovala pojavu trgovine ljudima i u tu svrhu ratifikovala ključna međunarodna dokumenta, među kojima je Konvencija Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima, koju je naša država ratifikovala 2008. godine i za koju je ekspertsko tijelo Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA) sprovedo treći krug evaluacije i sačinilo Izvještaj usvojen od strane Sekretarijata Konvencije 2. juna 2021. godine u kojem se na objektivnan način prikazuju realizovane aktivnosti, prepoznaje ostvareni napredak, ali i ukazuje na oblasti u kojima je potrebno dodatno raditi u cilju realizacije 26 zaključaka i preporuka koje je GRETA uputila Crnoj Gori.
2. Odbor cijeni značajnim kontinuirane aktivnosti koje se preduzimaju na realizaciji Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024, čiji akcenat je stavljen na preventivno djelovanje i sprovođenje radnji koje će doprinijeti senzibilizaciji i jačanju stručnih kapaciteta predstavnika institucija za bolje prepoznavanje žrtava i potencijalnih žrtava trgovine ljudima, kao i jačanju svijesti šire javnosti u odnosu na ovaj fenomen, što doprinosi uapredjenju efikasnosti i funkcionalnosti sistema prevencije, identifikacije, zaštite, pomoći i praćenja žrtava trgovine ljudima sa posebnim fokusom na djecu, kao i efikasnosti istraga, krivičnog gonjenja i adekvatnog kažnjavanja u skladu sa krivičnim zakonodavstvom Crne Gore.
3. Odbor konstatuje da nadležni državni organi, prvenstveno Ministarstvo unutrašnjih poslova- Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima prepoznaju važnost borbe protiv trgovine ljudima i u kontinuitetu preduzimaju značajne aktivnosti u ovoj oblasti, o čemu svjedoči podatak da je upkos nepredviđenim okolnostima i problemima prouzrokovanim pandemijom virusa COVID-19 iz Akcionog plana za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za 2020. godinu realizovano 29 aktivnosti (62%), dok je 11 aktivnosti (21%) djelimično realizovano, a samo osam (17%) je nerealizovanih.
4. Za pohvalu su sprovedene aktivnosti u svim oblastima utvrđenim Strategijom za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024, među kojima se ističu:
 - formiranje Operativnog tima za borbu protiv trgovine ljudima krajem 2018. godine, kojim rukovodi državna tužiteljka iz Višeg državnog tužilaštva, a čiji članovi su predstavnici Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije i Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava, što je rezultiralo povećanjem broja krivičnih gonjenja i osuđujućih presuda;
 - donošenje Standardnih operativnih procedura za identifikaciju žrtava trgovine ljudima koje je Ministarstvo unutrašnjih poslova izradilo sa predstavnicima drugih državnih organa, uz podršku Međunarodne organizacije za migracije i koje su u formi Nacionalnog plana za formalnu identifikaciju usvojene 2020. godine tako da predstavljaju osnov rada Tima za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima formiranog pri Ministarstvu unutrašnjih poslova;
 - donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći čime su žrtve trgovine ljudima prepoznate kao privilegovani korisnici besplatne pravne pomoći, bez procjene njihovog finansijskog stanja;
 - usvajanje Smjernica o nekažnjavanju žrtava trgovine ljudima, s obzirom da u našem zakonodavstvu ne postoji eksplicitna odredba o nekažnjavanju žrtava i
 - učešće crnogorskih vlasti u međunarodnoj saradnji uključujući i djelovanje u skladu sa sporazumima o saradnji sa EUROJUST-om i susjednim državama.

Ohrabruje informacija da je i GRETA u svom Izvještaju o implementaciji Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori takođe prepoznala napredak u ovim oblastima i pozdravila navedene aktivnosti preduzete od strane nadležnih organa u Crnoj Gori.

5. Odbor ocjenjuje značajnim podatak da je od prethodnog evaluacionog ciklusa GRETA-e u Crnoj Gori postignut bolji i senzibilisani pristup u razmatranju slučajeva trgovine ljudima, što je rezultiralo izrečenim presudama, među kojima se ističu dvije sa do sada najvišim izrečenim kaznama. Naime, u jednom slučaju trgovine ljudima koji se ticao seksualne eksploatacije i gdje je žrtva bilo maloljetno lice izrečena je kazna zatvora jednom licu od 17 godina zatvora, a drugom licu 15 godina, a u drugom slučaju jednom licu je za primoravanje na prosjačenje četvero maloljetne djece izrečena kazna zatvora u trajanju od osam godina, pa je, po ocjeni GRETA-e, visina izrečenih kazni srazmjerna težini krivičnog djela.
6. Odbor za ljudska prava i slobode pozdravlja aktivnosti Tima za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima i njegovo postupanje po Standardnim operativnim procedurama za identifikaciju žrtava trgovine ljudima, koje su u formi Nacionalnog plana za formalnu identifikaciju usvojene prošle godine, što je rezultiralo mjerljivim i značajnim rezultatima, jer je od 59 lica za koje je Tim prošle godine sproveo postupak za 52 lica (31 lice muškog pola i 21 ženskog pola) dodijeljen status žrtve trgovine ljudima.
7. Odbor za ljudska prava i slobode apeluje na nadležne organe da preduzmu aktivnosti na blagovremenoj realizaciji 26 zaključaka i preporuka koje je GRETA uputila Crnoj Gori u Izvještaju o implementaciji Konvencije Savjeta Evrope u Crnoj Gori, usvojenom 2. juna 2021. godine i poziva ih da posebnu pažnju posvete sledećim preporukama:
 - da se više promoviše pravo na naknadu štete u obliku u kojem je ono sada dostupno već u ranim fazama od momenta identifikacije i otpočinjanja krivičnog postupka;
 - da se obezbijedi pravna podrška i besplatna pravna pomoć u smislu da se žrtvama naročito obezbijedi i dodijeli advokat čim postoji opravdani osnov da je neko lice žrtva trgovine ljudima, prije nego što dotično lice odluči da li želi ili ne želi saradivati sa vlastima i/ili dati zvaničnu izjavu i
 - da Advokatska komora podstakne obuku i specijalizaciju advokata za pružanje pravne pomoći žrtvama trgovine ljudima i da se žrtvama trgovine ljudima sistematski dodjeljuje specijalizovani advokat sa iskustvom u krivičnim predmetima.
8. Odbor cijeni da sa posebnom pažnjom treba razmotriti preporuku GRETA-e koja se odnosi na uspostavljanje održivog finansiranja skloništa za žrtve trgovine ljudima kako bi se obezbijedio opseg i kvalitet pruženih usluga i dovoljan broj mjesta za sve žrtve kojima je potreban bezbjedan smještaj, jer bi se na taj način doprinijelo efikasnijem i trajnijem sistemu podrške žrtvama i potencijalnim žrtvama trgovine ljudima.

Odbor smatra da se pitanje adekvatnog finansiranja Skloništa za žrtve trgovine ljudima mora što prije riješiti i u vezi s tim obezbijediti jasan stav Ministarstva finansija i socijalnog staranja o utvrđivanju cijena usluga da bi oni koji pružaju usluge, za šta ulažu velike finansijske izdatke i napore u dobijanju licence, kasnije te usluge mogli realizovati, a da se ne suočavaju sa problemima jer dobijaju mnogo manja sredstva od potrebnih za normalno funkcionisanje.
9. Imajući u vidu da su projektovana sredstva za realizaciju aktivnosti utvrđenih Akcionim planom za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima u iznosu od 185.600 eura, od čega je iz Budžeta Crne Gore 79.100 eura, dok je 106.500 eura predviđeno iz donacija, Odbor očekuje da će se realizacijom planiranih aktivnosti unaprijediti učešće svih aktera u preventivnim aktivnostima i identifikaciji žrtava trgovine ljudima, kao i kvalitet zaštite i pomoći žrtvama prilikom njihove društvene reintegracije.

Takođe, Odbor smatra da treba osnažiti kapacitete organa za krivično gonjenje trgovine ljudima radi efikasnijeg vođenja krivičnih i finansijskih istraga i nastaviti jačanje koordinacije i partnerstva između različitih aktera na nacionalnom i međunarodnom nivou, čemu treba da doprinese i planirana revizija Sporazuma o saradnji u borbi protiv trgovine ljudima potpisanog 2013. godine, što uključuje i potpisivanje bilateralnog sporazuma sa Republikom Srbijom.
10. Odbor podstiče nadležne organe da ulože dodatne napore na realizaciji aktivnosti utvrđenih Akcionim planom za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za 2021. godinu, sa posebnim akcentom na saradnju sa medijima radi prenošenja poruka o prepoznavanju trgovine ljudima i važnosti senzibilnog pristupa u izvještavanju o ovoj pojavi, aktivnosti koje treba da doprinesu nastavku djelovanja na zbrinjavanju žrtava trgovine ljudima, kao i aktivnosti za koje je nadležan Vrhovni sud, a tiču se promovisanja prava žrtava i sprovođenja kampanje o Službama za podršku svjedocima/žrtvama u predmetima trgovine ljudima i nasilja u porodici i izrade flajera o pravu na naknadu štete.

11. Odbor pozdravlja aktivnosti koje se tiču unapređenja identifikacije žrtava trgovine ljudima i daljeg proaktivnog rada Operativnog tima za borbu protiv trgovine ljudima, kao i obuke koje će se sprovoditi od strane Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu.
12. Ohrabruje informacija da je SOS linija za žrtve trgovine ljudima zaživjela i da je u velikoj mjeri promovisana putem društvenih mreža što je doprinijelo rastu njenog korišćenja o čemu svjedoči podatak da su u prošloj godini pozivi prema SOS liniji za žrtve trgovine ljudima uvećani preko 400%, od čega je najveći broj njih bio informativnog karaktera, dok je zabilježeno i nekoliko poziva potencijalnih žrtava.
13. Odbor ocjenjuje pozitivnim da je Ministarstvo unutrašnjih poslova prepoznalo važnu ulogu nevladinih organizacija u ovoj oblasti koje doživljava kao partnere, zbog čega im je kroz sektorsku analizu dodijelilo sredstva u iznosu od 52.000 eura za 12 projekata realizovanih u 2020. godini, dok su u decembru 2020. potpisani ugovori sa šest nevladinih organizacija koje će u 2021. godini realizovati projekte u vrijednosti od 40.000 eura.
14. Odbor podsjeća povodom praćenja realizacije Zaključka Odbora za ljudska prava i slobode na 4. tačku Zaključka Odbora sa 46. sjednice Odbora od 3. decembra 2019. godine na realizaciju važnih aktivnosti u oblasti partnerstva, koordinacije i međunarodne saradnje kada su predstavnici MUP/Odjeljenja za borbu protiv trgovine ljudima uzeli učešće u radu sastanaka i konferencija koje su organizovane tokom 2020. godine: bilateralnog sastanka sa Nacionalnom koordinatorkom za borbu protiv trgovine ljudima Albanije i predstavnicima nadležnih institucija uključenih u suzbijanje trgovine ljudskim bićima, koji je održan u Tirani, 21. februara 2020. godine; IX neformalnog sastanka ministara unutrašnjih poslova u okviru Brdo procesa (3-4. mart 2020. Ljubljana, Slovenija), koji je bio posvećen pitanjima regionalne saradnje u borbi protiv trgovine ljudima, kao i jačanju policijske saradnje u oblasti prevencije i istraživanju on line seksualnog zlostavljanja i iskorišćavanja djece; Konferencije Alijanse za borbu protiv trgovine ljudima OEBS-a koja je u onlajn formatu održana 20-22. jula 2020. godine; Desetog zasjedanja Konferencije država potpisnica UN Konvencije protiv transnacionalnog kriminala održanoj u onlajn formatu 12-16. oktobra 2020. godine; Konferencije Globalnog partnerstva u zaustavljanju nasilja nad djecom, koja je organizovana u onlajn formatu od strane UNICEF-a; onlajn sastanka koji je u okviru projekta Balkan Acts Now (BAN III) fokusiran na problem trgovine ljudima i praćenje sprovođenja politika, organizovan od strane NVO Astra, Centra za ženska prava i Holandskog helsinškog komiteta, sa Nacionalnim izvjestiocem za trgovinu ljudima Holandije i predstavnicima Nacionalnog antitrafiking koordinacionog centra 10. i 11. septembra 2020. godine. Takođe, MUP/Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima učestvovalo je u realizaciji regionalnog projekta „Prevencija i sprečavanje trgovine ljudima i krijumčarenja migranata na prostoru Zapadnog Balkana“, koji se implementira od strane MARRI-ja i uz podršku njemačke organizacije GIZ, kroz učešće u radu upravljačke grupe Projekta (11. juna 2020), kao i brojnih radionica koje su u okviru projekta održane onlajn putem.
Ovo iz razloga što je oblast trgovine ljudima izazov za sve države u regionu i jedino se može uspješno rešavati kroz intezivnu regionalnu saradnju.
15. Polazeći od brojnih prethodnih višegodišnjih kontinuiranih aktivnosti pobrojanih u uvodu Izvještaja, Odbor za ljudska prava i slobode je povodom obilježavanja Međunarodnog dana Roma i održavanja Javne tribine 8. aprila 2019. i Tematske sjednice Odbora 7. aprila 2021. godine, sa koje je Kolegijumu Predsjednika Skupštine, resornim ministarstvima, međunarodnim organizacijama sa sjedištem u Crnoj Gori i nevladinim organizacijama poslat Izvještaj sa Zaključkom (u 14 tačaka), tačkom 13 Zaključka odlučio u dogovoru sa Vestminsterskom fondacijom za demokratiju da u drugoj polovini septembra 2021. godine održi Regionalnu konferenciju zemalja Zapadnog Balkana po pitanju prevencije i sprečavanja dječjih ugovorenih brakova.
Ovo polazeći od činjenice da je Tim za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima u 2020. godini za pet osoba odredio status žrtve trgovine ljudima u oblasti dječjeg i ugovorenog braka, kao oblika trgovine ljudima.
Takođe, Operativni tim za borbu protiv porodičnog nasilja i nasilja nad ženama u prethodne dvije godine radio je na dva slučaja dječjih ugovorenih brakova koje je riješio u saradnji sa institucijama u Crnoj Gori i Interpolom u jednoj od susjednih zemalja.
16. Namjera Odbora je da planiranom Konferencijom doprinese tako poželjnoj regionalnoj saradnji i u okviru Deklaracije partnera Zapadnog Balkana o integraciji Roma u sklopu proširenja Evropske unije- Poznanjske deklaracije koju su 5. jula 2019. godine potpisali premijeri država Zapadnog Balkana.
Prevažni cilj Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore je da ovakvom aktivnošću doprinese rešavanju zajedničkog problema zemalja Zapadnog Balkana. Inicijativa Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, prihvaćena od Vestminsterske fondacije za demokratiju zaista bi mogla pokrenuti neophodne promjene u regionu.

17. Odbor za ljudska prava i slobode će, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, pratiti realizaciju Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024, kao i realizaciju ovog Zaključka.
18. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore će dostaviti Zaključak Kolegijumu predsjednika Skupštine Crne Gore, Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvu zdravlja, Upravi policije, Kancelariji za evropske integracije, Vrhovnom sudu Crne Gore, Vrhovnom državnom tužilaštvu, Operativnom timu za borbu protiv trgovine ljudima, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Sistemu Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori, Programskoj kancelariji Savjeta Evrope u Crnoj Gori, Misiji OEBS-a u Crnoj Gori, Predstavništvu UNICEF- u Crnoj Gori, Kancelariji Međunarodne organizacije za migracije u Crnoj Gori, NVO “Građanska alijansa” i “Institut za socijalnu i obrazovnu politiku-ISOP”, na upoznavanje i Ministarstvu unutrašnjih poslova i Ministarstvu finansija i socijalnog staranja, na dalji postupak.

13) Izvještaj o radu Kancelarije Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu za 2020. godinu

Povodom razmatranja Izvještaja o radu Kancelarije Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu za 2020. godinu, Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno (sa sedam glasova “za”), donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Odbor za ljudska prava i slobode izražava zadovoljstvo informacijom da Crna Gora nastavlja da ostvaruje dobar nivo saradnje sa Evropskim sudom za ljudska prava, što se u kontinuitetu konstatuje u izvještajima Evropske komisije o Crnoj Gori, čime se ukazuje i da Kancelarija Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, kao stručna služba Vlade Crne Gore, ispunjava obaveze pred Evropskim sudom na zadovoljavajući način.
2. Odbor za ljudska prava i slobode izražava zadovoljstvo činjenicom da je Crna Gora visoko rangirana u pogledu izvršavanje presuda Evropskog suda za ljudska prava, što je prepoznato od Komiteta ministara Savjeta Evrope, odnosno Odjeljenja koje prati implementaciju presuda, čemu su doprinijeli kvalitetni akcioni planovi i izvještaji koje Zastupnica dostavlja u pogledu izvršenja, implementacije i diseminacije presuda.
3. Odbor konstatuje da je i 2020, kao i prethodne dvije godine, Crna Gora bila lider među državama članicama Savjeta Evrope po broju podnesenih predstavlki pred Evropskim sudom za ljudska prava po glavi stanovnika, jer je tokom 2020. godine od strane naših građana ovom Sudu podnešeno 218 predstavlki. Iako se veliki broj ovih predstavlki odbaci od strane sudije pojedinca u preliminarnoj fazi ispitivanja, Odbor smatra da to ne treba da ohrabri državu i njene institucije, već treba da podstakne sve institucije sistema, od upravnih organa do sudova da u Crnoj Gori efikasno rješavaju probleme građana, a ne da vode postupke koji traju decenijama.
4. Odbor za ljudska prava i slobode ohrabruje nadležne organe da preduzmu aktivnosti na realizaciji Preporuka Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava i Zaključaka Vlade Crne Gore, usvojenih 11. marta 2021. godine povodom razmatranja Izvještaja o radu Kancelarije Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu za 2020. godinu, kojima se:
 - 1) Zadužuje Ministarstvo unutrašnjih poslova da, u okviru programa obuke koji sprovodi JU Viša stručna škola „Polijska akademija“ u Danilovgradu (namijenjenog službenicima policije), koristeći poseban sistem edukacije, sprovede osnaživanje znanja i vještina postojećeg policijskog kadra u oblasti prevencije torture, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, a u cilju sprječavanja budućih povreda apsolutnog prava zabrane mučenja iz člana 3 Konvencije;
 - 2) Zadužuje Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija da preko Uprave za kadrove:
 - nastavi sa realizacijom posebnog programa obuke o standardima Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, za sve zaposlene koji obavljaju poslove visokog i srednjeg rukovodnog kadra u organima državne uprave, organima i službi lokalne samouprave i javnim ustanovama, kao i za ovlašćena službena lica koja vode upravni postupak i donose rješenja, čije odluke mogu biti predmet sudskog postupka pred Upravnim sudom Crne Gore, kako bi se preduprijedilo kršenje prava na suđenje u razumnom roku i drugih povezanih ljudskih prava i osnovnih sloboda u upravnom postupku;

- organizuje obuku primjene u praksi Zakona o zabrani zlostavljanja na radu rukovodilaca državnih organa, organa državne uprave, organa i službi lokalne samouprave i javnih ustanova, čiji se službenici postavljaju za medijatore (posrednike) u procesu postizanja sporazuma između stranaka u sporu, a u cilju sprečavanja budućih povreda prava na privatnost iz člana 8 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda;
- 3) Zadužuje Ministarstvo finansija i socijalnog staranja da u vršenju nadzora nad radom Zaštitnika imovinsko-pravnih interesa Crne Gore osigura dosljednu primjenu Načelnog pravnog stava Vrhovnog suda Crne Gore, Su. I br.343-2/20 od 15.12.2020. godine, kojim je regulisano pitanje tumačenja prava privatne svojine u zoni morskog dobra, a u cilju sprečavanja nepotrebnih finansijskih izdataka za Budžet Crne Gore;
 - 4) Preporučuje Vrhovnom državnom tužilaštvu Crne Gore da u okviru svoje nadležnosti posebnu pažnju usmjeri ka efikasnijem izvršavanju presuda Evropskog suda za ljudska prava u kojima je utvrđena povreda člana 3 Konvencije (zabrana mučenja), da preduzme sve neophodne mjere i korake kako bi se okončala istraga u predmetu koji još nije zatvoren pred Komitetom ministara Savjeta Evrope (predmet Siništaj), kao i da osigura da se nadležni državni tužioci u cjelosti pridržavaju obavezujućeg Uputstva opšteg karaktera Vrhovnog državnog tužilaštva, Tu.br. 10/19 od 27. juna 2019. godine;
 - 5) Preporučuje Centru za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu da nastavi sa kontinuiranim stručnim usavršavanjem i obukom sudija, državnih tužilaca i savjetnika u sudovima i državnim tužilaštvima sa ciljem da se unaprijedi njihova profesionalna sposobnost za jasnu i pravilnu primjenu standarda iz sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava na nacionalnom nivou, kao i da razmotri mogućnost dodatne edukacije sudija o implementaciji Zakona o alternativnom rješavanju sporova u svim građanskim postupcima, sa posebnim akcentom na mogućnost posredovanja u već započetim predmetima, a u cilju što veće primjene alternativnog načina rješavanja sporova, što bi uz druge preduzete mjere doprinijelo efikasnosti sudskih postupaka;
 - 6) Preporučuje Sudskom savjetu i Vrhovnom sudu Crne Gore, da u cilju postizanja što veće efikasnosti sudskog sistema, obezbjeđivanja jednake pravne zaštite građana u sudskim postupcima, rješavanja predmeta u skladu sa načelima pravičnosti postupka i uz poštovanje ljudskih prava zagarantovanih Konvencijom, razmotri mogućnost unapređenja modela sveobuhvatnih, jasnih i dugoročnih mjera koje je neophodno preduzeti na nacionalnom nivou kako bi se smanjio broj neriješenih predmeta i skratilo vrijeme trajanja sudskih postupaka, čime bi se doprinijelo smanjenju broja podnijetih novih predstavki pred Evropskim sudom za ljudska prava, kao i povećanju povjerenja javnosti u rad sudstva i
 - 7) Preporučuje Ustavnom sudu Crne Gore da, uz angažovanje svih svojih kadrovskih i stručnih kapaciteta, razmotri mogućnost pronalaženja adekvatnih mjera za smanjivanje broja neriješenih predmeta po ustavnim žalbama iz ranijih godina, kao i da započne međusudski dijalog kako sa Vrhovnim sudom Crne Gore, tako i sa drugim relevantnim institucijama sistema, u cilju unapređenja domaćeg sistema zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda.
5. Odbor za ljudska prava i slobode, će u okviru kontrolne uloge Skupštine, u cilju nadzora nad sprovođenjem Zaključaka Odbora donesenih u ovoj oblasti, u skladu sa planom aktivnosti za 2022. godinu, definisati aktivnost- praćenje sprovođenja Zaključaka Odbora i pozvati nadležne subjekte da informišu o aktivnostima preduzetim na realizaciji Zaključaka.
 6. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore će dostaviti Zaključak Kolegijumu Predsjednika Skupštine Crne Gore, Zastupniku Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Kancelariji za evropske integracije, Delegaciji Skupštine Crne Gore u Parlamentarnoj skupštini Savjeta Evrope, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, na upoznavanje, Ministarstvu unutrašnjih poslova, Ministarstvu javne uprave, digitalnog društva i medija, Ministarstvu finansija i socijalnog staranja, Vrhovnom državnom tužilaštvu, Vrhovnom sudu Crne Gore, Ustavnom sudu Crne Gore, Sudskom savjetu i Centru za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, na postupanje.

14) Akcioni plan za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023. za 2021/2022. godinu

Povodom razmatranja Akcionog plana za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023. za 2021/2022. godinu, Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Odbor za ljudska prava i slobode izražava očekivanje da će nadležne institucije, odnosno subjekti zaduženi za realizaciju Akcionim planom utvrđenih aktivnosti doprinijeti postizanju sledećih pet ciljeva utvrđenih Strategijom manjinske politike koji podrazumijevaju:
 - unaprijeđeno poštovanje principa multikulturalnosti i multietničnosti u obrazovnom sistemu Crne Gore u skladu sa međunarodnim i nacionalnim standardima, kroz dalje jačanje kapaciteta obrazovnih ustanova i primjene principa afirmativne akcije;
 - osnažena duštveno-ekonomska integracija pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u crnogorskom društvu putem implementacije postojećih normativnih rješenja i instrumenata zapošljavanja;
 - očuvana kulturno-istorijska baština manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica kao važan segment ukupnog kulturno-istorijskog nasljeđa Crne Gore;
 - obezbijeđeno autentično političko predstavljanje i participacija pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u političkom životu Crne Gore i
 - uspostavljen efikasan sistem monitoringa ostvarivanja prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori i podignut nivo njihove svijesti o sopstvenom statusu, pravima i obavezama u skladu sa međunarodnim standardima i pozitivnim pravom Crne Gore.
2. Odbor za ljudska prava i slobode podstiče sve nadležne subjekte na preduzimanje blagovremenih aktivnosti u realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023. za 2021/2022. godinu u cilju dodatnog unapređenja prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori, kao multietničkoj, multikulturalnoj i multikonfesionalnoj državi.
3. Imajući u vidu da je u Strategiji manjinske politike akcenat stavljen na oblasti koje se odnose na obrazovanje, zapošljavanje, kulturu i identitet manjina, političku participaciju manjina i set specifičnih mjera usmjerenih na podizanje nivoa svijesti manjina i opšte javnosti o statusu, pravima i obavezama pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, kao i da je Akcioni plan za sprovođenje Strategije manjinske politike za 2021/2022.godinu usklađen sa uočenim potrebama i izazovima, Odbor ohrabruje nadležne subjekte da kroz multisektorski pristup, u saradnji sa međunarodnim organizacijama i nevladinim sektorom, preduzme aktivnosti na dostizanju definisanih ciljeva koji su postavljeni kao smjernice za kreiranje javnih politika usmjerenih na ukidanje svih oblika diskriminacije prema pripadnicima manjinskih naroda.
4. Odbor pozdravlja informaciju da je Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, na osnovu Zakona o nevladinim organizacijama, a u okviru sektorske analize za 2020. godinu opredijelilo sredstva za realizaciju projekata/programa nevladinih organizacija u iznosu od 156.772 eura i očekuje da će i nevladine organizacije svojim djelovanjem značajno doprinijeti zaštiti prava pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori.
5. Odbor za ljudska prava i slobode smatra da je Akcioni plan za sprovođenje Strategije manjinske politike za 2021/2022. godinu postavljen na realnim osnovama i očekuje da će isti u najvećoj mjeri biti ostvaren, jer su za njegovu implementaciju planirana finansijska sredstva u iznosu od 726.068,82 eura, što će se obezbijediti kod nosilaca ili partnera aktivnosti.

S obzirom da su zbog budžetskih ograničenja iskazane budžetske potrebe u nekim slučajevima manje od realnih sredstva neophodnih za realizaciju planiranih aktivnosti, Odbor podstiče nadležne subjekte da putem donatorskih aktivnosti prevaziđu ova ograničenja.

6. Odbor izražava očekivanje da će se realizacijom Akcionog plana za sprovođenje Strategije manjinske politike za 2021/2022. godinu doprinijeti snaženju tehničkih kapaciteta svih relevantnih tijela koja se bave zaštitom ljudskih i manjinskih prava.
7. Odbor za ljudska prava i slobode će, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, pratiti realizaciju aktivnosti i mjera definisanih Akcionim planom za sprovođenje Strategije manjinske politike 2019-2023. za 2021/2022. godinu, kao i realizaciju ovog Zaključka.
8. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore će dostaviti Zaključak Kolegijumu predsjednika Skupštine Crne Gore, Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Sistemu Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori, Kancelariji za evropske integracije, NVO "Građanska alijansa", na upoznavanje i Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava, na dalji postupak.

15) Informacija o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama čiji je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili Opština

Povodom razmatranja Informacije o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama čiji je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili Opština, Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Odbor za ljudska prava i slobode pozdravlja povećanje učešća pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica na lokalnom nivou u odnosu na raniji period o čemu svjedoče podaci sadržani u Informaciji o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama čiji je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili Opština.
Međutim, Odbor smatra da u ovoj oblasti treba još mnogo djelovati kako bi se sprovelo sve ono što je definisano Ustavom Crne Gore i važećim zakonodavstvom kojim se reguliše pitanje zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.
S tim u vezi, Odbor ocjenjuje da je važno nastaviti i/ili unaprijediti sprovođenje dugoročnih aktivnosti u cilju školovanja i osposobljavanja određenog broja kadrova iz redova pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, uz finansijsku podršku države.
2. Odbor za ljudska prava i slobode ocjenjuje da je djelotvorno učešće i zastupljenost pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u političkom i javnom životu Crne Gore jedan od najvažnijih segmenata unutrašnje integracije crnogorskog društva i da je za dosledno sprovođenje Ustavne i zakonskih garancija o srazmjernoj zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica neophodan multidisciplinarn pristup i puna posvećenost svih relevantnih subjekata.
3. Odbor smatra poražavajućim podatke o izuzetno maloj zastupljenosti pripadnika romske populacije u organima lokalne samouprave i organima državne uprave i ocjenjuje da se mjere afirmativne akcije moraju primjenjivati sve dok se uzroci neravnopravnosti u društvu ne otklone.
U tom pogledu, posebno su značajne aktivnosti na obrazovanju pripadnika romske populacije što je ključni preduslov za stvaranje mogućnosti njihovog zapošljavanja u javnoj upravi.
4. Odbor podstiče starješine organa da prilikom izrade planova potrebnog broja zaposlenih i popune radnih mjesta, pored propisanih opštih i posebnih uslova za konkretno radno mjesto, vode računa o Ustavnim i zakonskim garancijama o srazmjernoj zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne uprave.
5. Imajući u vidu važnost sprovođenja Ustavne i zakonske garancije o srazmjernoj zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima i organima državne uprave, Odbor za ljudska prava i slobode će i ubuduće nastaviti da prati poštovanje ljudskih i manjinskih prava u Crnoj Gori, a u okviru

toga i zastupljenost manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima, organima državne uprave, organima lokalnih uprava, sudovima i Državnom tužilaštvu.

6. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore će dostaviti Zaključak Kolegijumu predsjednika Skupštine Crne Gore, Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Sistemu Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori, Kancelariji za evropske integracije, NVO "Građanska alijansa", na upoznavanje i Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava, na dalji postupak.

16) 16. (tematska) sjednica Odbora za ljudska prava i slobode, održana 5. novembra 2021. godine

Na 16. (tematskoj) sjednici Odbor za ljudska prava i slobode je donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Odbor za ljudska prava i slobode ocjenjuje da se u Crnoj Gori realizuju brojne aktivnosti na inkluziji pripadnika romske i egipćanske populacije u sve društvene tokove, što je rezultiralo značajnim napretkom u svim oblastima njihovog života, a sa čime se Odbor u kontinuitetu upoznaje u okviru brojnih višegodišnjih aktivnosti koje je organizovao u okviru svoje kontrolne i nadzorne uloge.
Međutim, Odbor konstatuje da i dalje postoje brojne teškoće i problemi sa kojima se RE zajednica, kao najsiromašnija i najviše diskriminisana zajednica u Crnoj Gori suočava, zbog čega je potrebno uložiti dodatne napore na realizaciji ključnih obaveza koje se tiču poboljšanja njihovog položaja na koje je našoj državi ukazano i u Izveštajima Evropske komisije za 2020. i 2021. godinu.
Unapređenje stanja u ovoj oblasti značajno je i u cilju ispunjavanja privremenih mjerila za Poglavlje 23, gdje je, između ostalog, primarni akcenat stavljen na prevenciju diskriminacije i adresiranje slučajeva diskriminacije kroz administrativno i sudsko djelovanje i definisanje strateškog okvira kojim se unapređuje položaj Roma i Egipćana u Crnoj Gori, olakšava njihov pristup ličnim dokumentima i registraciji, kao i njihov pristup obrazovanju, zapošljavanju, zdravstvenoj zaštiti i socijalnom smještaju za čiju realizaciju je neophodna i alokacija dovoljnih finansijskih resursa.
2. Odbor pozdravlja donošenje nove Strategije socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025. i Akcionog plana za 2021. godinu koji su usklađeni sa novim strateškim okvirom Evropske unije za ravnopravnost, uključivanje i učestvovanje *Roma* za period od 2020. do 2030. godine i Deklaracijom partnera Zapadnog Balkana o integraciji Roma u sklopu procesa proširenja Evropske unije, potpisanom u Poznanju 2019. godine. Odbor očekuje da će se nastavkom strateškog planiranja javnih politika i realizacijom planiranih aktivnosti ukloniti otežavajući faktori u zapošljavanju, stanovanju, zdravstvu, obrazovanju, radu i socijalnom staranju i stvoriti povoljniji uslovi za kvalitetniji život Roma.
3. Odbor ocjenjuje da je inkluzija Roma koji se svakodnevno susreću sa brojnim izazovima, poput društvene isključenosti, marginalizacije i segregacije, veoma važna za cijelo društvo, a ne samo za Rome koji ne smiju biti na marginama društvenih dešavanja zbog čega im je i u narednom periodu potrebno pružati veću i sveobuhvatniju podršku.
4. S obzirom na to da jezik i kultura imaju presudan značaj u procesu nacionalne i socijalne emancipacije Roma, Odbor za ljudska prava i slobode ocjenjuje da je neophodno upoznati njihov život, običaje, jezik i kulturu kako bismo se uspješno borili sa prisutnim predrasudama, afirmisali njihove vrijednosti i doprinijeli njihovoj brzijoj inkluziji u crnogorsko društvo.
Takođe, Odbor ocjenjuje da je obaveza svih nadležnih subjekata da u narednom periodu djeluju još snažnije kako bi se ostvarili ciljevi Evropske povelje o regionalnim i manjinskim jezicima, odnosno da se radi na unapređenju manjinskih jezika kako bi se isti sačuvali, zbog čega je potrebno unaprijediti i njihovo izučavanje na univerzitetima.

5. Odbor je ohrabren ostvarenim uspjehom u obezbjeđivanju ravnopravnog pristupa obrazovanju za pripadnike romske i egipćanske populacije, o čemu svjedoče podaci da je tokom 2020/2021. godine osnovnu školu pohađalo 1.793 učenika romske populacije.
Takođe, Odbor pozdravlja obezbjeđivanje besplatnih udžbenika za sve učenike osnovne škole od početka školske 2021/2022. godine, kao i obezbjeđivanje mjesečnih stipendija za srednjoškolce iz RE populacije u iznosu od 60 eura i za studente u iznosu od 150 eura.
6. Uprkos ostvarenom napretku, Odbor ocjenjuje da je u predstojećem periodu potrebno raditi na povećanju kvaliteta obrazovanja za pripadnike romske i egipćanske populacije s obzirom da nalazi istraživanja ukazuju da svega 16% romske djece pohađa predškolsko obrazovanje, svako drugo dijete završi osnovnu školu, svega 7% učenika upiše srednju školu, a samo 3% istu završi.
Imajući u vidu navedenu statistiku, Odbor smatra da je za unapređenje stanja u ovoj oblasti potreban multisektorski rad svih nadležnih organa i institucija, kao i aktivnije uključivanje organizacija civilnog društva koje su se pokazale kao dobri partneri u prevazilaženju identifikovanih izazova.
7. Polazeći od informacije saopštene na sjednici Odbora da je vrtić na Koniku koji pohađa oko 100 romske djece namijenjen samo pripadnicima romske populacije, kao i od pojašnjenja predstavnika Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta da romskoj djeci nije zabranjeno da pohađaju i druge vrtiće na teritoriji Glavnog grada, ali da postoji problem u organizaciji njihovog prevoza, Odbor poziva nadležne institucije da stvore sve neophodne predušlove i mogućnosti da što veći broj romske djece sa područja Konika pohađa vrtiće na teritoriji Glavnog grada, čime će se od najranijeg perioda stvoriti uslovi za njihovu potpunu inkluziju.
8. Imajući u vidu značaj angažmana saradnika u socijalnoj inkluziji Roma i Egipćana u obrazovanju, te angažovanje 22 saradnika u sedam opština u 2020. godini, a polazeći od Mišljenja sa preporukama koje je po ovom pitanju dao Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Odbor poziva Vladu Crne Gore, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava i Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta da preduzmu aktivnosti na realizaciji sistemskih preporuka Zaštitnika koje se odnose na definisanje radno-pravnog statusa saradnika u socijalnoj inkluziji Roma i Egipćana u oblasti obrazovanja i pronadu adekvatne institucionalne i zakonske mehanizme za angažovanje medijatora u obrazovanju na neodređeno vrijeme.
9. Odbor poziva Vladu Crne Gore i Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta da prilikom izrade novog zakona o visokom obrazovanju posebnu pažnju posvete utvrđivanju norme kojom bi se propisale mjere afirmativne akcije za Rome, na način na koji se afirmativne mjere primjenjuju za lica sa invaliditetom.
10. Uvažavajući značaj projekta vrijednosti pola miliona eura koji se tiče medijatora u zdravstvenoj i socijalnoj inkluziji Roma i Egipćana koji sprovodi HELP, uz kofinansiranje Evropske unije i Vlade Crne Gore, Odbor poziva nadležne državne organe da blagovremeno preduzmu aktivnosti na stvaranju neophodnih predušlova za obezbjeđivanje dugoročne održivosti ovakvih aktivnosti koje, u skladu sa jedinstvenom ocjenom svih učesnika sjednice Odbora, značajno doprinose unapređenju položaja romske i egipćanske populacije.
11. Odbor izražava očekivanje da će se u okviru Projekta ROMACTED 2 „Promovisanje dobrog upravljanja i osnaživanja Roma na lokalnom nivou“, pokrenutog na inicijativu Savjeta Evrope i Evropske unije koji se realizuje u sedam zemalja regiona i osam opština u Crnoj Gori doprinijeti jačanju saradnje između lokalnih samouprava i romske zajednice i osnaživanju pripadnika romske populacije da aktivnije učestvuju u donošenju odluka koje ih se tiču.
Odbor pozdravlja spremnost Savjeta Evrope da podstakne koncept rodno odgovornog budžetiranja prema Romima kako bi se ubuduće za sve aktivnosti utvrđene akcionim planovima na državnom i lokalnom nivou obezbijedila potrebna finansijska sredstva.
12. Odbor će dostaviti Zaključak Vladi Crne Gore, Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvu finansija i socijalnog staranja, Ministarstvu prosvjete, nauke, kulture i sporta, na dalji postupak i Kolegijumu predsjednika Skupštine, Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvu unutrašnjih poslova, Kancelariji za evropske integracije, Romskom savjetu, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Sistemu Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori, Programskoj kancelariji Savjeta Evrope u Podgorici, Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori, Vestminsterskoj fondaciji za demokratiju, Kancelariji HELP-a u Crnoj Gori i NVO „Građanska alijansa“, „Mladi Romi“, „Koračajte s nama- Phiren Amenca“ i „Centar za romske inicijative- Nikšić“, na upoznavanje.

Odbor će prilikom utvrđivanja plana aktivnosti Odbora za 2022. godinu planirati praćenje realizacije Zaključaka od strane nadležnih subjekata.

ADMINISTRATIVNI KAPACITETI ODBORA

Pravilnikom o organizaciji i sistematizaciji Službe Skupštine u Sekretarijatu Odbora za ljudska prava i slobode sistematizovana su sledeća radna mjesta: sekretar Odbora za ljudska prava i slobode sa statusom, shodno Zakonu o državnim službenicima i namještenicima, ekspertsko-rukovodnog kadra, takođe i samostalni savjetnik I - dva izvršioca, samostalni savjetnik II- jedan izvršilac i samostalni savjetnik III- jedan izvršilac. Sva radna mjesta, utvrđena aktom o sistematizaciji, nijesu popunjena.

Trenutno, u Sekretarijatu Odbora za ljudska prava i slobode rade sekretar Odbora, samostalni savjetnik I, samostalni savjetnik II i samostalni savjetnik III. Međutim, sve poslove i zadatke u Sekretarijatu Odbora obavljaju sekretar Odbora i samostalna savjetnica I u Sekretarijatu Odbora.

Zahvaljujući kontinuiranim naporima sekretara Odbora i jednog saradnika- samostalne savjetnice I u Sekretarijatu, obavljani su brojni stručni i drugi poslovi za potrebe predsjednika i članova Odbora. **Odbor za ljudska prava i slobode je uspio na kvalitetan način, po prethodno utvrđenoj metodologiji rada, realizovati značajan broj aktivnosti utvrđenih Planom za 2021. godinu. Veoma važno je istaći da je, pored Planom Odbora utvrđenih aktivnosti, Odbor realizovao i 12 dodatnih aktivnosti.** Sekretar Odbora je, u saradnji sa saradnicom - samostalni savjetnik I, obavila značajan broj poslova koji se odnose na: pripremanje sjednica radnog tijela, izrađivanje izvještaja i zapisnika sa sjednica, obavljanje stručnih i drugih poslova za potrebe predsjednika i članova Odbora, proučavanje dokumenata koje je Odbor razmatrao, pripremu veoma sadržajnih informativnih pregleda o svakom aktu, davanje stručnih mišljenja o pitanjima koja su bila predmet razmatranja na sjednicama Odbora, kao i druge poslove, pomažući Predsjedniku Odbora u radu, kao i ostalim članovima Odbora, ali i druge poslove po nalogu pretpostavljenih.

Prepoznajući kvalitetan rad zaposlenih u Sekretarijatu Odbora za ljudska prava i slobode poslanici, članovi Odbora za ljudska prava i slobode su upućivali zahvalnost i pohvale Sekretarijatu Odbora za ljudska prava i slobode zbog kvalitetnog i blagovremeno pripremljenog materijala povodom razmatranja akata na sjednicama Odbora, kao i organizacije drugih aktivnosti Odbora.

Da je Služba, zajedno sa poslanicima, radila posvećeno i ažurno, govori podatak da su na sajtu Skupštine objavljeni Plan aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2021. godinu, Godišnji izvještaj o radu Odbora i Izvještaj o radu Odbora za ljudska prava i slobode kao radnog tijela nadležnog za nadzor nad primjenom i praćenjem poštovanja Etičkog kodeksa poslanika za 2020. godinu. Takođe, i sadržajne informacije, zapisnici i izvještaji o svim aktivnostima ovog radnog tijela, po čemu se ovo radno tijelo izdvaja od drugih skupštinskih odbora, a što svjedoči i o intenzivnom radu ovog Odbora.

Tokom 2021. godine na SAJT-u je postavljeno oko 750 stranica teksta.

U ovom izvještajnom periodu Sekretarijat Odbora je za potrebe predsjednika i članova Odbora pripremio **24 informativna pregleda** u kojima su sadržana stručna mišljenja o aktima koja su bila predmet razmatranja na sjednicama Odbora.

Povodom učešća predsjednika i članova Odbora na konferencijama, multilateralnim sastancima i sastancima sa predstavnicima međunarodnih organizacija, posjetama određenim institucijama redovno se pripremaju podsjetnici sa svim relevantnim informacijama i podacima o predmetnoj temi, što podrazumijeva i prethodnu komunikaciju sa nadležnim ministarstvima i prikupljanje relevantnih informacija.

Osim navedenog, Sekretarijat Odbora je po nalogu generalnog sekretara Skupštine, njegovih zamjenica i pomoćnika obavljao i druge stručne poslove, uključujući i pripremu predloga za izradu Akcionog plana za jačanje zakonodavne i kontrolne uloge Skupštine za 2021. godinu, predloga aktivnosti koje bi mogle biti obuhvaćene projektom Inter pares, globalnim projektom Evropske unije za jačanje kapaciteta parlamenata, informacija iz nadležnosti Odbora neophodnih za pripremu Izvještaja o implemenaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom i promociju jednakosti (2017-2021. godina) za 2019/2020. godinu, Izvještaja o realizaciji Strategije za ostvarivanje prava djeteta za period 2019-2023. godina i Akcionog plana za

2019/2020. godinu, kao i podataka o radu Odbora za ljudska prava i slobode u 2020, neophodnih za izradu Izvještaja o radu Skupštine Crne Gore za 2020. godinu, Informacije o radu Odbora za ljudska prava i slobode u periodu od 1. januara do 31. jula 2021, Informacija o broju održanih sjednica Odbora za ljudska prava i slobode, kontrolnim i konsultativnim saslušanjima u 2021. godini. Takođe, pripremljena je Informacija koja se odnosi na poštovanje Etičkog kodeksa poslanika Skupštine za period 1. juna do 30. decembra 2020. i od 1. januara do 31. jula 2021. godine, za potrebe popunjavanja Tabele za privremena mjerila – prevencija korupcije, koja se dostavlja Evropskoj komisiji. U skladu sa uobičajenom praksom, pripremljeni su podaci o zakonodavnim i nadzornim aktivnostima Odbora neophodni za izradu Informacije o zakonodavnim i nadzornim aktivnostima Skupštine u prvoj polovini 2021. godine. Sekretarijat Odbora je pripremio Komentare i sugestije na Nacrt monitoring izvještaja o radu Odbora za ljudska prava i slobode u periodu od 17. decembra 2020. do 1. oktobra 2021. godine, koji je pripremio “Institut alternativa” u okviru Projekta “Parlamentarni nadzor za bolje upravljanje”. Takođe, pripremljeni su Odgovori Odbora za ljudska prava i slobode na pitanja dostavljena uoči pripreme Drugog periodičnog izvještaja o sprovođenju Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima za Crnu Goru.

Takođe, zaposleni u Sekretarijatu Odbora su na zahtjev službenika za slobodan pristup informacijama pripremili dvije informacije iz nadležnosti Odbora za ljudska prava i slobode radi odgovora na zahtjev za slobodan pristup informacijama, kao i odgovore na pitanja novinara koja su bila u nadležnosti Odbora.

Pored svih navedenih aktivnosti, zaposleni u Sekretarijatu Odbora za ljudska prava i slobode posvećuju pažnju stručnom usavršavanju radi specijalizacije za određene oblasti zaštite ljudskih prava. Međutim, usled pandemije prouzrokovane virusom COVID-19 u 2021. godini aktivnosti koje se tiču obuka i stručnog usavršavanja su realizovane u manjem obimu nego prethodnih godina. Važnim smatramo istaći da su sekretar Odbora i samostalna savjetnica I u Sekretarijatu Odbora tokom jula mjeseca pohađale onlajn sertifikovani Napredni kurs o post-zakonodavnom nadzoru, organizovan od strane Vestminsterske fondacije za demokratiju u saradnji sa Institutom za napredne pravne studije iz Londona. Sekretar Odbora za ljudska prava i slobode je pohađala kurs francuskog jezika- nivo C1-1 u organizaciji Ministarstva vanjskih poslova Vlade Crne Gore.

NAPOMENA: Zaposleni u Sekretarijatu Odbora za ljudska prava i slobode su tokom 2021. godine podnosili mjesečne izvještaje o radu Odbora i realizaciji Plana aktivnosti za 2021. godinu generalnom sekretaru Skupštine, a isti su u elektronskoj formi dostavljeni zamjenicama generalnog sekretara Skupštine Crne Gore, pomoćnici generalnog sekretara za Sektor za podršku zakonodavnoj i nadzornoj funkciji Skupštine i Sektoru za istraživanje, dokumentacione poslove i informatičku mrežu.

Svi materijali, usvojeni na sjednicama Odbora, u cilju transparentnog rada Odbora, pored postavljanja na web sajtu Skupštine Crne Gore, takođe su arhivirani u Arhivi Službe Skupštine.

ZAKLJUČAK

Rad Odbora za ljudska prava i slobode je transparentan i sjednice Odbora izazivaju interesovanje medija. Od početka 27. saziva Skupštine Crne Gore započeta je praksa emitovanja sjednica radnih tijela Skupštine na YouTube kanalu Skupštine Crne Gore, a kasnije i na Parlamentarnom kanalu. Ova praksa je doprinijela većoj uključenosti građana u praćenje rada poslanika i poslanica, pa je **ukupan broj pregleda sjednica Odbora tokom 2021. godine iznosio 67.062**, pri čemu je u 2021. godini zabilježen najveći broj pregleda za Devetu sjednicu Odbora za ljudska prava i slobode na kojoj je razmatran Predlog rezolucije o genocidu u Srebrenici.

Takođe, Odbor objavljuje na sajtu Skupštine godišnji izvještaj o radu, a takođe i veoma sadržajne informacije, zapisnike i izvještaje o svim aktivnostima ovog radnog tijela.

Odbor za ljudska prava i slobode je tokom 2021. godine nastavio ostvarivanje uspješne saradnje sa institucijom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Saradnja Odbora sa resornim ministarstvima je bila znatno slabija u poređenju sa prethodnim godinama. Uprkos upućivanju saziva za sjednice i druge aktivnosti Odbora, ali i javnim apelima tokom sjednica Odbora od strane predsjednika i članova i organizacija civilnog društva, predstavnici određenih ministarstava se nijesu odazivali pozivima za učešće u radu Odbora. Zbog navedenog problema, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode uputio je predsjedniku Vlade Crne Gore Dopis, broj 00-63-8/21-33 od 10. marta 2021. godine. S obzirom da je i pored javnih apela nastavljena praksa neodazivanja predstavnika pojedinih ministarstava na pozive za učešće na sjednicama Odbora za ljudska prava i slobode, upućene u skladu sa članom 67 Poslovnika Skupštine Crne Gore, predsjednik Odbora je informisao Predsjednika Vlade da je na sjednicama Odbora zabilježeno kontinuirano odsustvo predstavnika Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava i Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta koji su bili uredno pozvani na četiri do tada održane sjednice. Naveo je da je izuzetak Druga sjednica Odbora na kojoj je u skladu sa članom 67 stav 1 Poslovnika Skupštine učestvovao ministar pravde, ljudskih i manjinskih prava. Imajući u vidu da se pojedini ministri konstantno ne odazivaju pozivima Odbora za ljudska prava i slobode za učešće na sjednicama, kao i da u slučaju njihove spriječenosti ne delegiraju ni predstavnike ministarstava, tom prilikom je predsjednik Odbora ocijenio neophodnim da predsjedniku Vlade Crne Gore skrene pažnju na ovaj problem, jer bi nastavak ovakve prakse mogao dovesti u pitanje dosadašnji multisektorski pristup u radu Odbora, koji je u kontinuiranoj, veoma kvalitetnoj, dugogodišnjoj i produktivnoj saradnji sa resornim ministarstvima, prvenstveno Ministarstvom za ljudska i manjinska prava, Ministarstvom prosvjete i Ministarstvom rada i socijalnog staranja ostvarivao značajne rezultate koji su doprinosili unapređenju rada zakonodavne i izvršne grane vlasti, a sve u cilju ostvarivanja prava građana Crne Gore. Ukazao je i da na sjednicama Odbora za ljudska prava i slobode, po pozivu, učestvuju predstavnici međunarodnih organizacija sa sjedištem u Crnoj Gori i nevladinih organizacija koje se bave pitanjima ljudskih prava i sloboda i monitoringom rada Odbora, pa se navedenim odnosom predstavnika ministarstava prema ovom radnom tijelu Skupštine Crne Gore ni partnerima u međunarodnoj zajednici i civilnom sektoru, ali ni cjelokupnoj javnosti ne šalje dobra slika. Takva praksa bi se mogla tumačiti i kao nezainteresovanost za saradnju sa radnim tijelima Skupštine Crne Gore, izbjegavanje odgovornosti od strane predstavnika ministarstava, kao i nezainteresovanost za bavljenje temama iz oblasti ljudskih prava i sloboda koje su predmet razmatranja na sjednicama Odbora za ljudska prava i slobode, koji u skladu sa svojom Poslovníkom Skupštine Crne Gore definisanom nadležnošću daje svoj doprinos u ostvarivanju ciljeva u procesu evropskih integracija, prvenstveno u pregovaračkom poglavlju 23- Pravosuđe i temeljna prava. Ukazao je da bi izostanak predstavnika pojedinih ministarstava mogao dovesti i do opstrukcije multisektorskog pristupa u radu Odbora za ljudska prava i slobode, jer poslanici, ali i ostali učesnici sjednica Odbora nijesu u prilici da se upoznaju sa aktivnostima resornih ministarstava, kao ni sa stanjem u oblasti ljudskih prava koji su u njihovoj nadležnosti. Takođe, istakao je da se Odbor suočava sa neuobičajenom praksom i situacijama da iz ministarstava telefonskim putem dobija upite koga bi ministar mogao delegirati za učešće na sjednici, što su pitanja koja su u njihovoj nadležnosti, a ne u nadležnosti radnih tijela Skupštine Crne Gore. Tom prilikom, Predsjednik Odbora je dodatno ukazao da slična praksa nije zabilježena u prethodnom radu Odbora za ljudska prava i slobode, jer su se predstavnici Vlade Crne Gore i resornih ministarstava redovno odazivali pozivima za učešće na sjednicama i drugim aktivnostima ovog Odbora i bili konstruktivni partneri u realizaciji zajedničkih zadataka i obaveza, a sve u cilju unapređenja stanja u oblasti ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori.

Imajući u vidu sve prethodno navedeno, Predsjednik Odbora je apelovao prema Predsjedniku Vlade CG da, shodno nadležnostima, preduzme potrebne aktivnosti kako bi se doprinijelo rješavanju uočenog problema, što bi u krajnjem trebalo da doprinese nastavku dobre prakse koja je podrazumijevala saradnju Vlade Crne Gore i Skupštine Crne Gore, odnosno resornih ministarstava i nadležnih radnih tijela Skupštine Crne Gore, u skladu sa relevantnim propisima i nadležnostima.

Tokom III i IV kvartala odnos sa Vladom i resornim ministarstvima se u određenoj mjeri poboljšao, ali je na unapređenju saradnje potrebno raditi i dalje. Posebno je značajno da predstavnici Vlade i resornih ministarstava shvate važnost nadzorne i kontrolne uloge Skupštine i da ubuduće u tom domenu daju svoj veći doprinos, prvenstveno odazivanjem na pozive za kontrolna saslušanja.

Rad Odbora za ljudska prava i slobode u 2021. godini obilježilo je i odsustvo poslanika iz reda parlamentarne opozicije koji su bojkotovali rad ovog Odbora. Izuzetak je poslanik Genci Nimanbegu koji je prisustvovao većini sjednica Odbora, dok je poslanik Amer Smailović učestvovao na jednoj sjednici Odbora kada je razmatran Predlog rezolucije o genocidu u Srebrenici, a na drugoj na kojoj su razmatrani Amandmani na Predlog rezolucije je imao zamjenu, a poslanik Ivan Mitrović je takođe prisustvovao jednoj sjednici Odbora na kojoj je predstavljena Studija „Višedimenzionalno siromaštvo djece u Crnoj Gori“.

Ističemo da je realizacija značajnog broja aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode u 2021. godini bila uslovljena okolnostima izazvanim pandemijom koronavirusa, što je značajno uticalo na dinamiku i intenzitet rada ovog Odbora, ali i svih drugih institucija i organizacija sa kojima Odbor saraduje.

Odbor je nastavio svoj multisektorski pristup kao osnovni metodološki pristup rada, ali puno ostvarenje ovakvog rada Odbora bilo je otežano zbog nedovoljno razvijene saradnje sa novoustanovljenim ministarstvima u Vladi Crne Gore koja su se duži vremenski period konstituisala i organizovala. Nastavljena je izuzetno kvalitetna saradnja i sa međunarodnim organizacijama sa sjedištem u Crnoj Gori i nevladinim organizacijama koje se bave zaštitom ljudskih prava.

Kvalitet rada Odbora za ljudska prava i slobode prepoznat je od predstavnika institucija, državnih organa, međunarodnih i nevladinih organizacija sa kojima Odbor saraduje.

Ističemo da su predstavnici Vestminsterske fondacije za demokratiju analizom rada odbora za ljudska prava iz osam parlamenata, odnosno šest zemalja Zapadnog Balkana ocijenili da Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore predstavlja svijetli primjer uspješnog rada koji može poslužiti kao primjer dobre prakse drugim odborima iz regiona. Ohrabruju pohvale predstavnika Vestminsterske fondacije za demokratiju upućene Odboru za ljudska prava i slobode na Trećoj sjednici, održanoj 21. januara 2021. godine i zahvalnost na dosadašnjem doprinosu Odbora i njegove stručne službe realizaciji aktivnosti u okviru Projekta “Kreiranje parlamentarne mreže o ljudskim pravima i rodnoj ravnopravnosti na Zapadnom Balkanu”, posebno u uspostavljanju kontakata na početku pilot procesa post-zakonodavnog nadzora i u prikupljanju izuzetno korisnih informacija organizovanjem Konsultativnog saslušanja predstavnika nadležnih ministarstava na 54. sjednici Odbora u februaru 2020. godine. Takođe, raduje ocjena predstavnika Vestminsterske fondacije za demokratiju i eksperata angažovanih na izradi Izvještaja o post-zakonodavnom nadzoru nad Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom da organizacioni razvoj koji je Služba Skupštine Crne Gore doživjela prethodnih godina daje dobru osnovu za praktikovanje post-zakonodavnog nadzora, jer je u Službi Skupštine Crne Gore formiran Sektor za istraživanje, dokumentacione poslove i informatičku mrežu u okviru kojeg je Parlamentarni institut koji ima mandat da radi istraživanje o efektima zakonodavstva. **Posebno ohrabruje njihova ocjena da Odbor za ljudska prava i slobode i Skupština Crne Gore imaju kapacitete da nastave sa procesom pilotiranja i implementacijom procesa post-zakonodavnog nadzora, kao i uvjerenje da će se postojećim organizacionim kapacitetima i daljim jačanjem svih službi Skupštine Crne Gore u predstojećem periodu cjelokupan proces post-zakonodavnog nadzora moći sprovesti samostalno, što nije slučaj sa parlamentima u regionu čiji kapaciteti nijesu na tom nivou.**

Sagledavanjem stanja u oblasti ljudskih prava i sloboda od obnove nezavisnosti Crne Gore do danas, može se zaključiti da je za relativno kratak period Crna Gora, kroz proces pristupanja Evropskoj uniji, **ostvarila napredak u oblasti vladavine prava i zaštite ljudskih prava, posebno u usklađivanju crnogorskog zakonodavstva sa međunarodnim standardima i evropskim zakonodavstvom i snaženju institucija.** U tom procesu učestvovao je i Odbor za

ljudska prava i slobode koji je u proteklom periodu **dao značajan doprinos**, ne samo u donošenju propisa iz oblasti ljudskih prava i sloboda, već i u praćenju njihove implementacije i nadzoru nad preduzimanjem mjera neophodnih za poštovanje i unapređenje stanja ljudskih prava u Crnoj Gori.

Imajući u vidu da je **unapređenje stanja u oblasti ljudskih prava proces** i da se samo koordiniranim djelovanjem i multisektorskim pristupom mogu ostvarivati još bolji rezultati u ovoj oblasti, što nam konstantno sugerišu međunarodni partneri u njihovim izvještajima o Crnoj Gori, Odbor za ljudska prava i slobode izražava spremnost da i ubuduće, kao konstruktivan partner, nastavi sa saradnjom i u skladu sa svojim Poslovnikom Skupštine Crne Gore utvrđenim nadležnostima doprinosi unapređenju stanja u oblasti ljudskih prava.

Prepoznajući potrebu praćenja **implementacije zakona, Odbor će akcenat svojih aktivnosti u 2022. godini usmjeriti na kontrolnu i nadzornu ulogu**, kako bi kontinuiranim praćenjem aktivnosti koje se preduzimaju **u oblasti zaštite od diskriminacije, prevencije torture i drugih oblika nečovječnog, surovog ili ponižavajućeg postupanja, zaštite prava lica lišenih slobode, zaštite ličnih podataka, zaštite prava lica sa invaliditetom i prava djeteta u cilju dostizanja standarda definisanih Konvencijom UN o pravima djeteta doprinio afirmaciji, promociji, poštovanju i zaštiti ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori i time potvrdio nedvosmisleno posvećenost unapređenju stanja ljudskih prava u Crnoj Gori.**

SEKRETAR ODBORA

Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA

Jovan Jole Vučurović